

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE GÜNEY OSETYA VE
ABHAZYA SORUNLARININ ANALİZİ**

**ANALYSIS OF SOUTH OSSETIA AND ABKHAZIA PROBLEMS IN THE
FRAMEWORK OF SECURITIZATION THEORY**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elshad RAFİYEV

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Selim KURT

Giresun-2022

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 26.04.2022 tarihli toplantısında, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Elshad RAFİYEV'in "Güney Osetya ve Abhazya Sorunlarının Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Analizi" başlıklı tezini incelenmiş olup, aday 29.04.2022 tarihinde tez savunmasına alınmıştır.

Sunulan çalışma, sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jüri tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Bülent ŞENER	
Üye	Doç Dr. Selim KURT	
Üye	Doç Dr. Göktürk TÜYSÜZOĞLU	

ONAY

...../...../2023

Prof. Dr. Güven ÖZDEM**Enstitü Müdürü**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Güney Osetya ve Abhazya Sorunlarının Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Analizi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunun onurumla doğrularım.

....../....../.....

Elshad RAFİYEY

ÖN SÖZ

Sovyetler Birliği'nin dağılması bir yandan Gürcistan'a bağımsızlığını kazandırır da diğer yandan Güney Osetya ve Abhazya sorunlarını miras bırakmıştır. Taraflar arasındaki anlaşmazlığın temeli Sovyetler Birliği öncesine dayansa da Sovyetler Birliği'nin çöküşü, sorunun yeniden alevlenmesine neden olmuştur. Güney Osetya ve Abhazya'nın Gürcistan'dan ayrılma talepleri üzerine başlayan çatışmalar, 1990'lı yıllarda Gürcü-Oset ve Gürcü-Abhaz savaşlarına, Ağustos 2008'de ise Rusya'nın da dahil olmasıyla daha geniş çaplı bir savaşa dönüşmüştür.

“Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Güney Osetya ve Abhazya Sorunlarının Analizi” başlıklı tez çalışmasının belirlenmesindeki temel faktör, Soğuk Savaş sonrası popülaritesini artıran güvenlikleştirme yaklaşımı nezdinde, Güney Osetya ve Abhazya sorunlarının nasıl bir güvenlik sorunu haline geldiğine farklı bir yorum sunma arzusudur. Söz konusu sorunların güvenlikleştirme yaklaşımı perspektifinde değerlendirilmesi için yaklaşımın çıkış noktası ve genel hatlarının kavranılması son derece önemlidir. Bu doğrultuda özellikle Kopenhag Okulu'nun önde gelen isimlerinin çalışmaları incelenmiş ve özellikle toplumsal güvenlik çerçevesinde sunulan “göç”, “yatay rekabet”, “dikey rekabet” ve “nüfusun azalması” tehditlerinin Güney Osetya ve Abhaz sorunlarının ortaya çıkmasındaki rolü değerlendirilmiştir. Bununla beraber güvenlikleştirme sürecinde devletler ve toplumlar adına yetkili olan aktörlerin, söylemleriyle sorunu güvenlikleştirirken izlediği yol saptanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede Gürcü, Oset ve Abhaz toplumları içerisinde siyasi yöneticiler tarafından güvenlikleştirme sürecini başlatan söylemleri ele alınmıştır. Elde edilen bulgularla güvenlikleştirme ve güvenlikdışlaştırma süreçlerinin nasıl ilerlediği açıklanmaya çalışılmıştır.

İki yıllık bir çalışmanın ardından tez çalışmamı tamamlamış bulunmaktayım. İlk olarak bu süreç boyunca desteğini ve katkısını benden esirgemeyen değerli tez danışmanın Doç. Dr. Selim KURT hocama teşekkür ederim. Kendisi çalışma sürecinde defalarca bana yardımcı olmuş, çalışmanın en iyi hale gelebilmesi için beni yönlendirmiştir. Bu süreçte ve tüm eğitim hayatım boyunca bana güç veren, desteklerini ve fedakarlıklarını esirgemeyen sevgili aileme; bu süreçte bana destek olan, benimle aynı heyecanı paylaşan Dilek Deniz GÜMÜŞ'e, araştırmalarımnda beni

yalnız bırakmayan Ali GASIMOV’a, desteklerinden dolayı Cansu ÇEKİÇ’e teşekkürlerimi borç bilirim.

ÖZET

“Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Güney Osetya ve Abhazya Sorunlarının Analizi” isimli bu tez çalışması, Kopenhag Okulu teorisyenleri tarafından öne sürülen ve güvenlik literatüründe önemli yere sahip olan “Güvenlikleştirme Teorisi” çerçevesinde Gürcistan’da bir iç siyasi anlaşmazlık olarak başlayan ve daha sonra silahlı çatışmaya dönüşen Güney Osetya ve Abhazya sorunlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Kopenhag Okulu’nun öne sürdüğü güvenlik sektörleri arasında yer alan “Toplumsal Güvenlik”, kimlik kavramı üzerinden güvenliği açıklarken, kimliğe yönelik tehditleri “göç”, “yatay rekabet”, “dikey rekabet” ve “nüfusun azalması” şeklinde sıralamaktadır. Bu tehditler karşısında toplumların kendi kimliklerini güvenlikleştirme gereksinimi duyduğunu belirten Kopenhag Okulu, tehditlerin aslında toplumlar adına söz söyleme yetkisine sahip olan siyasi yöneticileri tarafından söylemlerle güvenlik sorununa dönüştürüldüğünü iddia etmektedir. Güney Osetya ve Abhazya sorunlarının “Toplumsal Güvenlik” yaklaşımı çerçevesinde ele alınması, anlaşmazlığın kimlik temelli boyutunun incelenmesi açısından önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Ayrıca Kopenhag Okulu’nun geliştirdiği güvenlikleştirme yaklaşımı çerçevesinde, tarafların birbirilerini varoluşsal tehdit olarak tanımlamaları ve söylemlerle anlaşmazlığı bir güvenlik sorunu haline dönüştürmeleri üzerinde durulmuştur. Güvenlikleştirme, bir sorunun söz eylem aracılığıyla varoluşsal bir tehdit olarak sunulması sürecidir. Güvenlikleştirme, güvenlikleştirici aktöre tehdidin bertaraf edilmesi hususunda olağanüstü önlemlere başvurma hakkı tanımaktadır. Bu doğrultuda çalışmada, Gürcü-Oset ve Gürcü-Abhaz anlaşmazlıklarının 1990’lı ve 2000’li yıllarda silahlı çatışmaya dönüşmesinde, güvenlikleştirme sürecinin nasıl işlediği ele alınmıştır. Bununla beraber güvenlikleştirmenin taraflar arasında kalıcı bir barışın sağlanamamasındaki etkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kopenhag Okulu, Güvenlikleştirme, Toplumsal Güvenlik, Gürcistan, Güney Osetya, Abhazya

ABSTRACT

This thesis, named "Analysis of South Ossetia and Abkhazia Problems in the Framework of Securitization Theory", is based on the "Securitization Theory" put forward by the Copenhagen School theorists and has an important place in the security literature and aims to examine the problems of Abkhazia. While "Social Security", which is among the security sectors put forward by the Copenhagen School, explains security through the concept of identity, it lists threats to identity as "migration", "horizontal competition", "vertical competition" and "population decline". Stating that societies need to secure their identities in the face of these threats, the Copenhagen School claims that threats are actually turned into a security problem by the political rulers who have the authority to speak on behalf of the societies. It is thought that the handling of the South Ossetian and Abkhazian problems within the framework of the "Social Security" approach will provide important contributions in terms of examining the identity-based dimension of the conflict.

In addition, within the framework of the securitization approach developed by the Copenhagen School, it is emphasized that the parties define each other as an existential threat and turn the conflict into a security problem with discourses. Securitization is the process by which a problem is presented as an existential threat through speech and action. Securitization entitles the securitizing actor to take extraordinary measures to eliminate the threat. In this direction, in this study, how the securitization process works in the transformation of Georgian-Ossetian and Georgian-Abkhazian conflicts into armed conflict in the 1990s and 2000s is discussed. In addition, the effect of securitization on the failure to achieve a lasting peace between the parties has been tried to be explained.

Key words: Copenhagen School, Securitization, Social Security, Georgia, South Ossetia, Abkhazia.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	II
ÖZET	III
ABSTACT	IV
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
GÜVENLİKLEŞTİRME VE TOPLUMSAL GÜVENLİK YAKLAŞIMLARININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	5
1. GÜVENLİK KAVRAMI	5
1.1 Güvenlik Çalışmaları ve Geleneksel Güvenlik Yaklaşımları	5
1.1.1 İdealizm.....	9
1.1.2 Realizm	10
1.1.3 Neo-realizm.....	12
1.2 Yeni Güvenlik Yaklaşımları	144
1.2.1 Güvenliğin Yeniden Tanımlanmasına İlişkin Yapılan Çalışmalar.....	15
2. KOPENHAG OKULU: GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ VE TOPLUMSAL GÜVENLİK	188
2.1 Güvenlikleştirme Yaklaşımı (Securitization).....	188
2.1.1 Güvenlikleştirmenin Temel Öğeleri.....	21
2.1.1.1 Güvenlikleştirici aktör.....	23
2.1.1.2 Referans Nesnesi	24
2.1.1.3 Dinleyici Kitle	25
2.1.2 Güvenlikdışlaştırma (Desecuritization)	26
2.2 Toplumsal Güvenlik.....	27
2.2.1 Toplumsal Güvenlik Tarafından Tanımlanan Tehditler	30

2.2.1.1 Göç	31
2.2.1.2 Yatay Rekabet	31
2.2.1.3 Dikey Rekabet.....	32
2.2.1.4 Nüfusun Azalması.....	33
2.2.2 Toplumsal Güvenlikte Çerçevesinde Analiz Edilen Referans Nesneleri	33
2.2.2.1 Kimlik	33
2.2.2.2 Din.....	34
2.2.2.3 Toplumsal cinsiyet	35
İKİNCİ BÖLÜM	37
GÜNEY OSETYA SORUNUNUN GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ.....	37
1. SSCB'nin Dağılmasına Kadar Olan Süreçte Güney Osetya Sorununda Yaşanan Gelişmeler	37
1.1 Güney osetya'nın Konumu ve Coğrafi Önemi	37
1.2 Oset Kimliğinin Kökenleri	38
1.3 Göç Verileri ve Göç Tehdidinin Sorunun Oluşumundaki Etkisi	41
1.4 Çarlık Rusya'sı Döneminde Bölgenin Statüsü.....	43
1.5 SSCB Döneminde Bölgenin Statüsü.....	44
2. Zvaid Gamsakhurdia Dönemi, Gürcü-Oset Savaşı	46
2.1 Yatay Rekabet Tehdidinin Sorunun Oluşumundaki Etkisi	47
2.2 Dikey Rekabet Tehdidinin Sorunun Oluşumundaki Etkisi.....	48
2.3 Nüfusun Azalması Tehdidinin Sorunun Oluşumundaki Etkisi.....	50
2.4 Tarafların Sorunu Güvenlikleştirmeye Yönelik Açıklamaları.....	51
3. Eduard Şevardnadze Dönemi.....	54
3.1 Barışı Sağlamaya Yönelik Girişimler	55
4. Gül Devrim, Mihail Saakaşvili Dönemi.....	56

4.1	Gürcistan Yönetiminin Güvenlikleştirme Girişimleri.....	57
4.2	Güney Osetya Yönetiminin Güvenlikleştirme Girişimleri	59
4.3	Ağustos Savaşı ve Güney Osetya'nın Bağımsızlığının Tanınması...	63
5.	Ağustos 2008 Savaşı Sonrasında Güney Osetya Sorununa İlişkin Gelişmeler	67
5.1	Yeni Gürcü Yönetiminin Güvenlikdışlaştırma Yakşalımı.....	68
5.2	Güney Osetya'da Devam Eden Güvenlikleştirme Eylemleri	68
5.3	Çatışma Riskini Artıran Yerleşim Sorunu	68
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		71
ABHAZYA SORUNUNUN GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ.....		71
1.	SSCB'nin Dağılmasına Kadar Olan Süreçte Abhazya Sorununda Yaşanan Gelişmeler	71
1.1	Abhazya'nın Konumu ve Bölgenin Siyasi Tarihine Kısa Bir Bakış....	71
1.2	Farklı Dönemlerde Abhazların Bölgeden Göçüne Dair Veriler	72
1.3	Göç Tehdidinin Sorunun Oluşumundaki Etkisi	75
2.	Gürcü-Abhaz Sorununun Gelişimi, Zvaid Gamsakgurdia Dönemi	76
2.1	Yatay Rekaber Tehdidinin Sorunun Oluşumundaki Etkisi.....	76
2.2	Dikey Rekaber Tehdidinin Sorunun Oluşumundaki Etkisi.....	79
3.	Gürcistan Abhazya Savaşı, Eduard Şevardnadze Dönemi.....	80
3.1	Abhazya Yönetiminin Güvenlikleştirme Girişimleri.....	82
3.2	Gürcistan Yönetiminin Güvenlikleştirme Girişimleri.....	83
4.	Mihail Saakaşvili Dönemi, 2008 Ağustos Savaşı.	84
4.1	Gürcistan Yönetiminin Güvenlikleştirme Girişimleri.....	84
4.2	Abhazya Yönetiminin Güvenlikleştirme Girişimleri.....	85
4.3	Ağustos Savaşı ve Abhazya'nın Bağımsızlığının Tanınması	90
5.	Ağustos 2008 Savaşı Sonrasında Abhazya Sorununa İlişkin Gelişmeler	92

5.1 Yeni Gürcü Yönetiminin Güvenlikdışlaştırma Yaklaşımı.....	92
5.2 Abhazya’da Devam Eden Güvenikleştirme Eylemleri	92
SONUÇ	95
KAYNAKÇA.....	101

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
BTD	: Bağımsız Devletler Topluluğu
BM	: Birleşmiş Milletler
GYB	: Gürcistan Yurtseverler Partisi
IPAP	: Bireysel Ortaklık Eylem Planı
JCC	: Ortak Kontrol Komisyonu
M.Ö	: Milattan önce
MAP	: Üyelik Eylem Planı
MS	: Milattan sonra
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
ÖSSC	: Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti
PACE	: Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi
RF	: Rusya Federasyonu
SSC	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNOMIG	: Birleşmiş Milletler Askeri Gözlemci Misyonu
UYP	: Ulusal Hareket Partisi

GİRİŞ

Günümüzde uluslararası politikada en çok tartışılan kavramlardan birisi olan güvenliğin özünde, varlığını koruma ve devam ettirme güdüsü yer almaktadır. Günlük hayattaki ifadelerimizde sıklıkla kullandığımız ve uluslararası ilişkilerde de yaygın bir şekilde kullanılan güvenliğin doğası gereği sınırlarını belirleyen bir tanımlı yapılamamıştır. Sözü geçen kavram, özellikle 1940'lı yıllardan sonra "Güvenlik Çalışmaları" alanının temel kavramı olarak ele alınmış, zamanın, mekânın ve dönemin şartlarına göre şekillenerek farklı analiz çerçevelerinde incelenmiştir. Bu doğrultuda Soğuk Savaş döneminde iki kutuplu sistemde askeri tehditler bazında değerlendirilen güvenlik kavramı, Soğuk Savaş dönemi sonrasında yeni uluslararası sistemde yeniden tanımlanmış, kapsamı ve ilgi alanı genişlemiştir. Bununla beraber güvenlik anlayışındaki tehditlerin niteliği de değişmiş ve daha önce güvenlik sorunu olarak görülmeyen tehditler yeni güvenlik anlayışında önem arz etmiştir.

Güvenlik konseptinde yaşanan bu değişim, güvenliği incelemek ve analiz etmek için yeni yaklaşımların doğmasına sebep olmuştur. Bu doğrultuda ön plana çıkan Kopenhag Okulu ve geliştirdiği "Güvenlikleştirme Teorisi" oldukça etkili olmuştur. Sorunların nasıl güvenlik sorunu haline geldiğini, aktörler tarafından güvenliğin söylemsel olarak nasıl inşa edildiğini, aktörlerin varoluşsal tehdit olarak sunduğu sorunların dinleyici kitle tarafından kabul edilmesi sürecini ve tehditlere karşı alınacak önlemleri ele alan güvenlikleştirme teorisi, güvenlik çalışmalarına yeni bir analiz çerçevesi getirmiştir.

Güvenliğin askeri sektörle beraber siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörlerle de ilgili olduğunu savunan Kopenhag Okulu, güvenliğin daha geniş bir çerçeveden analizini mümkün kılan çalışmalar geliştirmiştir. Bu noktada okulun önde gelen isimlerinden Ole Wæver, toplumsal sektörde "kimlik" kavramını temel referans nesnesi olarak belirlemiş ve kimliğe yönelik tehditleri "göç", "yatay rekabet", "dikey rekabet" ve "nüfusun azalması" şeklinde sıralamıştır. Bu tehditler karşısında toplumların kendi kimliklerini güvenlikleştirme ihtiyacı duyduğunu belirten Wæver, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan etnik temelli çatışmaların analizinde farklı bir perspektif sunmuştur.

Bu doğrultuda çalışmada güvenlikleştirme teorisi, toplumsal güvenlik ve konunun somut bir çerçevede incelenebilmesi amacıyla Gürcistan'da bağımsızlık sonrası gelişen ve daha sonra silahlı çatışmaya dönüşen Gürcü-Oset ve Gürcü-Abhaz anlaşmazlıkları ele alınmıştır. Çalışmada sözü geçen sorunların toplumsal güvenlik çerçevesinde etnik/kimlik boyutunun sorunu tetikleyen bir unsur olup olmadığı incelenmiş ve güvenlikleştirme teorisinin ortaya koymuş olduğu analitik araçlar ile çatışma taraflarının iç siyasetinde kimlik ve tehdit inşa süreci açıklanmaya çalışılmıştır.

Güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde Gürcü-Oset ve Gürcü- Abhaz çatışmasını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada araştırma sorusu, “sözü geçen sorunlarda kimlik faktörünün nasıl güvenlik sorunu haline geldiği ve bu durumun siyasi aktörler tarafından nasıl ve ne zaman güvenlikleştirildiği?” şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın şu açıdan önem taşıdığı düşünülmektedir; güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde Gürcü-Oset ve Gürcü-Abhaz anlaşmazlığını konu edinen kaynakların sayısı oldukça kısıtlıdır. Hatta sözü geçen çatışmayı bu yönüyle inceleyen kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Bu tez çalışmasının konuyla ilgili literatüre ve daha sonra yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla beraber çalışmada sözü geçen sorunların güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde incelenmesi, benzeri etnik sorunların da güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde analiz edilmesine olan isteği artıracaktır.

Çalışmaya temel teşkil edecek varsayımlar ise şunlardır: (1) Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemde yaşanan değişiklik güvenlik konseptinin bireyden devlete; uluslararası örgütlerden çok uluslu şirketlere kadar genişlemesine sebep olmuştur. Bu noktada ön plana çıkan yeni güvenlik yaklaşımları güvenliğin farklı analiz çerçevelerini geliştirmiştir. (2) Gürcistan'da gelişen Güney Osetya ve Abhazya sorunları kimlik temelli bir sorun olup tarafların karşılıklı olarak birbirilerini kendi kimliklerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak görmesi sonucunda kendi kimliklerini savunmak için güvenlikleştirme girişiminde bulunmuşlardır.

Çalışmanın sınırlılıkları ise şu şekilde tespit edilmiştir: (1) Farklı dönemlerde uluslararası sisteme hakim olan yaklaşımların güvenlik anlayışları sıralanmış fakat ayrıntılı detaylara yer verilmemiştir. (2) Kopenhag Okulu'nun öne sürdüğü toplumsal güvenlik kapsamında Güney Osetya ve Abhazya sorunları ana hatlarıyla incelenmiş, sorunun güvenlikleştirmesine vesile olan örnek eylemlerde söz edilmekle yetinilmiştir. (3) Güney Osetya ve Abhazya sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için bölge hakkında temel bilgiler paylaşılmış, bölgenin tarihi kısaca açıklanmış ve ayrıntılara değinilmemiştir.

Bu çalışmada; uluslararası ilişkiler, dış politika, siyasi tarih ve sosyoloji disiplinlerinden yararlanılmıştır. Araştırma yöntemi olarak “tarihi araştırma yöntemi”, veri toplama yöntemi olarak da “belgesel kaynak taraması” uygulanmıştır. Çalışma için; kitap, dergi, makale, tez, internet kaynakları gibi çeşitli kaynaklardan konuyla birincil dereceden ilgili olanlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde kavramsal ve teorik çerçeve sunulmakta olup güvenlik kavramı ve farklı teorilerin güvenlik yaklaşımları üzerinde durulmaktadır. Güvenlik çalışmalarının tarihsel sürecinin incelendiği bu bölümde, farklı dönemlerde uluslararası sisteme hakim olan teorilerin güvenlik anlayışları ve tehdit algıları açıklanmakta; klasik güvenlik yaklaşımları ile yeni güvenlik yaklaşımlarının güvenlik konusundaki görüş farklılıkları karşılaştırılmaktadır. Daha sonra yeni güvenlik çalışmalarında önemli rol üstlenen Kopenhag Okulu'nun öne sürdüğü güvenlik sektörleri ve güvenlikleştirme teorisi ele alınmıştır. Güvenlikleştirme sürecinin aşamaları; aktör, dinleyici ve etkileyici kitle gibi kavramsal araçlar ve aralarındaki ilişkilere değinmiştir. Bununla beraber Kopenhag Okulu teorisyenleri tarafından geliştirilen sektörlerden biri olan toplumsal güvenlik kavramı incelenmiş ve toplumsal güvenliğin temel referans nesnesi olan kimliğe yönelik tehditlerden bahsedilmiştir.

İkinci ve üçüncü bölümler çalışmanın temel odak noktasını oluşturmaktadır ve daha kapsamlıdır. İkinci bölümde Güney Osetya sorununun, toplumsal güvenlik çerçevesinde analizinin yapılabilmesi adına sorunun tarihsel arka planı çeşitli dönemlere ayrılarak incelenmiş ve aynı zamanda bu inceleme yapılırken sorunun güvenlikleştirilmesine katkıda bulunan unsurlar da analiz edilmiştir. Bu çerçevede

öncelikle sorunun tarihsel arka planı ve ortaya çıkışı ele alınmış; Waever'ın toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak gördüğü “göç”, “yatay rekabet”, “dikey rekabet” ve “nüfusun azalması” konusunda yaşanan gelişmeler incelenmiş, sorunun gelişiminde sözü geçen tehditlerin önemine değinilmiştir. Daha sonra güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde hem Gürcistan hem de Güney Osetya yöneticilerin açıklamaları esasında söz eylem olarak inşa edilen tehditlerin varoluşsal bir tehdit olarak güvenlik gündemine dahil edilip olağanüstü önlemlerin alınabilmesi için dinleyici kitlenin onayına sunulması sürecinden bahsedilmiştir. Bununla beraber Gürcistan’da “Gül Devrimi” olarak bilinen süreç sonucunda yaşanan yönetim değişikliğinin ardından bölgede yaşanan gelişmeler, tarafların tehdit algılamaları ve güvenlikleştirme eylemleri sonucunda ortaya çıkan Ağustos 2008 savaşına giden süreç ve sonrası ele alınmıştır. Savaş sonrası devam eden güvenlik kaygıları ve tarafların tehdit algıları yeni bir çatışma riskinin oluşabileceğini düşündürmüştür.

Üçüncü bölümde ise Abhazya sorununda yine sorunun tarihsel arka planı çeşiti dönemlere ayrılarak incelenmiş ve aynı zamanda bu inceleme yapılırken sorunun güvenlikleştirilmesine katkıda bulunan unsurlar da analiz edilmiştir. Bu çerçevede öncelikle sorunun tarihsel olarak ortaya çıktığı ortam açıklanmıştır. Daha sonra güvenlikleştirme teorisi kapsamında, Gürcü ve Abhaz yöneticilerinin, söz eylem olarak sorunu varoluşsal bir tehdit olarak güvenlik gündemine dahil edip olağanüstü tedbirlerin alınabilmesi için dinleyici kitleye sunması, yani güvenlikleştirilmesi süreci ele alınmıştır. Yine Gürcistan’da iktidara gelen yöneticilerin, sorunun güvenlikleştirilmesi adına yaptıkları açıklamalardan, gerçekleştirdikleri faaliyetlerden dönemsel olarak bahsedilmiş, tarafların bu doğrultuda algıladıkları güvenlik kaygıları ve gerekçeleri incelenmiştir. Çalışma sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVENLİKLEŞTİRME VE TOPLUMSAL GÜVENLİK

YAKLAŞIMLARININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1. GÜVENLİK KAVRAMI

Güvenlik kavramının farklı bakış açılarından çok sayıda tanımının olduğu söylenebilir. Uluslararası İlişkiler disiplininin, geçirdiği tarihsel süreç içerisinde gerçekleşen siyasi, sosyal, ekonomik ve çevresel olaylar çerçevesinde, dönemin şartlarına uygun olarak kavram farklı anlamlar ifade etmiştir.¹

Güvenlik sözcüğünün kelime anlamına bakıldığında, Türk Dil Kurumu'na göre “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet”² olarak tanımlanmıştır.

Güvenlik terimi, zihnin felsefi ve psikolojik durumunu ifade eden anlamı ile Batı geleneğinde ilk defa Cicero ve Lucretius tarafından,³ Latince “se” (olmaksızın) ve “cura” (endişe) kelimelerinin birleşmesinden oluşan “securitas” sözcüğü ile “endişeden uzak olma ve sükunet” anlamında kullanılmıştır. Helenistik dönemde güvenlik kavramı, Yunanca kelime olan “ataraksiya” kayıtsızlık ve sakinlik sözcüğü ile ilişkilendirilmektedir. Orta çağın sonlarında ise securitas kavramının yerine “certitudo” kavramı kullanılmış ve daha sonra Thomas Hobbes ile başlayan dönemde kavram, modern devletin büyük paradigmatik sözcüklerinden biri haline gelmiştir. Güvenlik kavramı bu aşamada, iç savaşların önlenmesi hedefine hizmet eden otoriter “süper devlet”in - Hobbes’un felsefesinde Leviathan- doğuşu ile ilişkilendirilmektedir. Hobbes’tan sonra güvenlik, günümüzde kullanılan “security” sözcüğü ile ifade edilmiştir.⁴ Security kelimesi İngilizcede, güvende hissetmek ve

¹ Selahaddin Bakan, Sonay Şahin, “Uluslararası Güvenlik Yaklaşımlarının Tarihsel Dönüşümü ve Yeni Tehditler”, *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, Volume 4, Number 2, 2018, s. 136.

² Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim: 13.02.2020.

³ Hans Günter Brauch, “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18, 2008, s. 3.

⁴ J. Frederik M. Arends, “Homeros’dan Hobbes ve Ötesine: “Güvenlik” Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları”, (Çev., Burcu Yavuz), *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 6, Sayı 22, 2009, s. 4-6.

“korunmak” gibi çok çeşitli anlamlara sahiptir ve “herhangi bir riski veya endişesi olmayan bir durumu” tanımlamak için kullanılmaktadır.⁵

Güvenlik kavramı, insanın doğumundan itibaren geçirdiği her bireysel ve toplumsal evrede kullanılan bir kavramdır. Dolayısıyla terim, büyük ölçüde bir yaşamsal zorunluluk gibi değerlendirilebilir.⁶ Güvenliğin ne anlama geldiği genellikle belirsizdir çünkü güvenlik kavramı türetilmiş bir kavramdır. Güvenlik nedir sorusunun hiçbir zaman geçerli olabilecek bir cevabı bulunmamaktadır.⁷ Zira güvenlik, sürekli değişime uğrayan, her toplumda ve siyasal kültürde farklı algılanan bir hal ve durumu ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. “Güvende olma hali” ifadesi tehdit, risk ve tehlike gibi durumların olmadığı zamanları ifade etmektedir. Kişilerin ve toplumların güvenlik algıları onların siyasi bakışları ve felsefi dünya görüşlerine göre şekillenmektedir. Bu doğrultuda güvenliğin algısal bir boyutunun olduğunu söyleyebiliriz. İnsan açısından, objektif ve subjektif olarak iki şekilde güvenlik algısı mevcuttur. Objektif güvenlik algısı, bir tehlikenin var olmaması durumunu ifade ediyor; subjektif güvenlik algısı, tehlikeye sebep olacak bir durumun olmadığına inanma şeklinde tanımlanmaktadır.⁸ Tabi bu algılar sürekli değişim göstermektedir ve kavramın anlamı da farklılaşmaktadır. Dolayısıyla evrensel düzeyde bir güvenlik tanımı yapmak mümkün olmasa da uygulamalarımızı biçimlendirecek genel tanımlara ihtiyaç duyulduğu da bir gerçektir.⁹

Bu çerçevede güvenliğin, genel bir tanımın peşinde koşan tartışmalı bir kavram olduğu söylenebilir.¹⁰ Güvenliğin tartışmalı bir kavram olduğu konusunda birçok uzman hemfikirdir. Bu uzmanlar çoğunlukla güvenliğin temel değerlere yönelik tehditlerden özgün olunması anlamına geldiği konusunda hemfikir olsalar da

⁵ Czesław Mesjasz, “Security as an Analytical Concept”, **Paper presented at the 5th Pan-European conference on International Relations, in The Hague, Cracow University of economics**, Cracow, Poland, 2004, s. 4.

⁶ Beril Dedeoğlu, “**Uluslararası Güvenlik ve Strateji**”, Derin Yayınları, İstanbul 2003, s. 10.

⁷ Pınar Bilgin, “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, **Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi**, 8 (14), 2010, s. 36.

⁸ Mücahit Özdoğan, “Realizm ve Neorealizm Bağlamında Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Anlayışının Değerlendirilmesi”, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1, 2019, s. 3-4; Paul D. Williams, “Security Studies: An Introduction”, **Security Studies An Introduction**, (Ed., Paul D. Williams), 2nd Edition, Routledge, London-New York 2013, s. 1.

⁹ Bilgin, **a.g.m.**, s. 37.

¹⁰ Notions of Security, “Shifting Concepts and Perspectives”, **Transnational Security, Terrorism and the Rule of Law Project**, 2007, s.5. <https://pdfs.semanticscholar.org/83c7/d0e06bb5038fc80e0be62e3d436f951177e4.pdf>, Erişim: 11.02.2020.

analizlerinin temel odağının “bireysel”, “ulusal” veya “uluslararası” güvenlik mi olması gerektiği konusunda farklı düşünmektedirler.¹¹ Modern dönemde güvenlik kavramına ilişkin ilk akademik çalışma 1952 yılında Arnold Wolfers tarafından yapılmıştır.¹² Arnold Wolfers’e göre güvenlik nesnel olarak, var olan değerlere yönelik tehditlerin bulunması, öznel olarak da varolan değerlere yönelik saldırı yönünde korkunun olması durumunu ifade etmektedir.¹³ Bu doğrultuda güvenlik kavramının, tam bir emniyet halinden, tam bir güvensizlik haline kadar büyük bir alanı kapsadığı görülmektedir.

David A. Baldwin, güvenlik kavramını, “bir devletin sahip olduğu tüm değerlere yönelik tehditler bağlamında ifade etmekte olup bu şekilde düşünüldüğünde güvenlik kavramı, ulusal refah veya ulusal çıkar kavramları ile eş anlamlı hale gelmektedir.¹⁴ Hans Günter Brauch’a göre ise güvenlik kavramı, sosyal bilimlerde genel çerçeve ve boyutlara tekabül eden, bireylere, konulara, toplumsal adetler ile değişen şartlara uyarlanan temel bir kavramdır. Yine güvenlik, barışla yakından ilgilidir ve ulus-devlet, devlet-üstü ve devlet-dışı aktörler için “olağanüstü önlemler” gerektiren bir değer ve hareket amacıdır. Güvenlik büyük çaplı kamu harcamalarını meşrulaştırmak için kullanılmaktadır. Bireysel veya toplumsal bir siyasi değer olarak güvenliğin bağımsız bir anlamı yoktur; güvenlik her zaman bir bağlam ve belirli bir bireysel ya da toplumsal değer sistemi ve bunların hayata geçirilmesi ile ilgilidir.¹⁵

Bu tanımlamalara karşılık Mesjasz ise güvenlik kavramının kapsamlı bir tanımının geliştirilmesi girişimlerinin boşuna olduğunu belirtmektedir. Bu girişimlerin, güvenlik kavramının dönüşüm halini yansıttığını belirten Mesjasz, güvenlik kavramının genel olarak üç farklı anlamda kullanılabileceğinin altı çizilmektedir. Bunlar; geleneksel, geniş ve evrensel anlamlardır. Geleneksel anlam; devletin bir özelliği olarak güvenlik, askeri çatışmaların (askeri güvenlik) olmaması anlamına gelmektedir. Geniş anlam; burada güvenlik, doğrudan ya da dolaylı olarak

¹¹ John Baylis, “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 18, 2008, s. 73.

¹² Oktay F. Tanrısever, “Güvenlik”, **Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar**, (Ed. Atilla Eralp), İletişim Yayınları, İstanbul 2005, s. 108.

¹³ Arnold Wolfers, “ ‘National Security’ as an Ambiguous Symbol”, **The Academy of Political Science**, Volume 67, Number 4, 1952, s. 484-485.

¹⁴ David A. Baldwin, “Güvenlik Kavramı”, **Avrasya Dosyası Güvenlik Bilimleri Özel**, Cilt 9, Sayı 2, 2003, s. 22.

¹⁵ Brauch, **a.g.m.**, s. 2.

uluslararası ilişkilerden ya da devletlerarası ilişkilerden kaynaklanan olaylara göndermede bulunmaktadır. Evrensel anlamda güvenlik; insan güvenliği anlamında kullanılmaktadır.¹⁶

Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere genel olarak kabul edilen bir güvenlik tanımlamasından söz etmek mümkün değildir. Ana kavram güvenliktir, fakat güvenlik kavramının tanımlanmasında belirleyici unsur, aktörler ve tehditlerdir. Bu aktörler ve tehditler doğrultusunda güvenlik kavramı farklı yaklaşımlarca farklı anlam ve alanlarda tanımlanmaktadır.¹⁷

1.1 Güvenlik Çalışmaları ve Geleneksel Güvenlik Yaklaşımları

Genellikle, zarar ve tehlikeye karşı emniyette olma ya da hissetme, tehdidin olmaması veya güvensizlik meramının bulunmaması¹⁸ gibi durumları ifade eden güvenlik kavramı, Güvenlik Çalışmaları alanının temel kavramıdır. Güvenlik çalışmaları 1940’larda Stratejik Çalışmalar adıyla ortaya çıkmış, zaman içerisinde Uluslararası ilişkilerin alt disiplinine dönüşmüş ve uzun bir süre Stratejik Çalışmaların hegemonyasında kaldıktan sonra günümüzde birçok güvenlik teorisini içinde barındıran bir alan haline gelmiştir.¹⁹

Güvenlik Çalışmalarının odak noktasının belirlenmesi zor olsa da bu olgunun merkezindeki kavram genellikle savaştır. Güvenlik Çalışmaları, savaşın devletler arasında her zaman bir olasılık olduğunu iddia etmekte ve askeri güç kullanımının devlet ve toplum üzerinde uzun dönem etkileri olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda Güvenlik Çalışmaları, askeri gücün kontrolü ile kullanımının yanı sıra tehdit unsurunu da göz önünde bulunduran bir çalışma alanı olduğu söylenebilir. Güvenlik Çalışmaları bireyleri, devletleri, toplumları ve devletlerin savaş

¹⁶ Mesjasz, **a.g.m.**, s. 4.

¹⁷ Sinem Akgül Açıkmeşe, “Güvenlik, Güvenlik Çalışmaları ve Güvenlikleştirme”, **Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, (Ed. Evren Balta), İletişim Yayınları, İstanbul 2014, s. 244.

¹⁸ Açıkmeşe, “**Güvenlik...**” s. 241.

¹⁹ Sinem Akgül Açıkmeşe, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 8, Sayı 30, 2011, s. 44.

hazırlıklarını, savaşı engellemek ve savaşa girmek için uyguladıkları belirli politikaları ve güç kullanımını olası hale getiren koşulları incelemektedir.²⁰

Uluslararası İlişkilerde, sistemi anlamaya ve açıklamaya yönelik farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bu yaklaşımların bazıları içerikle ilişkiliyken, bazıları da analiz yöntemleriyle ilişkilidir. Bazı yaklaşımlar birbirini tamamlarken, bazıları birbirine alternatif ve eleştirel niteliktedirler. Fakat her yaklaşım ortaya çıktıkları dönemin özellikleri ile birlikte değerlendirilmelidir.²¹ Nitekim ileride bahsedeceğimiz yaklaşımların güvenlikle ilgili görüşleri, ortaya çıktıkları dönemin yapısı, güç dengesi ve görüşleri üreten kişilerin ulusal kimlikleri çerçevesinde şekillenmektedir.

Uluslararası İlişkiler alanının ilk kurumsal yaklaşımı idealizmdir. Bu görüş, Anglo-Sakson geleneğinin ürünü olan liberalizmin bir yansımasıdır ve iki savaş arası dönemin hakim görüşü olarak kabul edilmektedir.²² İdealizme göre tehditlerin ve düşmanlıkların olmadığı bir düzenin sağlanabilmesi için toplumların birlikte hareket etmeleri gerekir. Tehditlerin, çevre ve toplumun etkisi ile insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıktığını belirten idealizm, insan ve çevresindeki şartlar iyileşince tehditlerin azalacağını ve ortadan kalkacağını vurgulamaktadır.²³

Bununla beraber idealizm, güvenliğin sağlanması noktasında, ulusların güçlerini birleştirmeleri gerektiğini savunur. Bu doğrultuda kurulan Milletler Cemiyeti, “kolektif güvenlik” anlayışı çerçevesinde, devletlerin güvenlik kaygılarını gidermek için oluşturulan devletlerarası bir yapılanmaydı. Kolektif güvenlik, devletlerin egemenliklerini, diğer devletlerden kaynaklanan tehditlerden korumak amacıyla oluşturulan uluslararası bir ittifak ve işbirliği arayışı olarak tanımlanabilir. Kolektif güvenlik yaklaşımıyla işbirliği içerisinde olan devletlerin güç temelli ilişkilerden ve çatışmalardan uzaklaşarak küresel bir yapı altında organize olmaları hedeflenmiştir.²⁴

²⁰ Stephen M. Walt, “Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı”, **Avrasya Dosyası Güvenlik Bilimleri Özel**, Cilt 9, Sayı 2, 2003, s. 73; Şeref Çetinkaya, “Güvenlik Algılaması ve Uluslararası İlişkiler Teorilerinin Güvenliğe Bakış Açıları”, **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 2, 2013, s. 242.

²¹ Dedeoğlu, “**Uluslararası...**”, s. 28.

²² Çetinkaya, **a.g.m.**, s. 245.

²³ Bakan, Şahin, **a.g.m.**, s. 138-139.

²⁴ Salih Elmas, “Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı: Tehdit, Risk ve Risk Toplumu Perspektifinden Güvenlik”, **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları**, 2013, s. 47-48.

Fakat idealizm çerçevesinde kurulmaya çalışılan bu yeni sistem II. Dünya Savaşı'nı engelleyememiş, günümüz güvenlik politikalarının gelişmesinde önemli bir yere sahip olan Soğuk Savaş'a giden yolun taşlarını döşemiştir.²⁵

II. Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde ortaya çıkan iki kutuplu sistemde Güvenlik Çalışmaları, Stratejik Çalışmaların alt disiplini olarak dönemin hakim teorileri olan realizm ve neo-realizmin etkisi altında kalmış ve dönemin güvenlik paradigması bu iki teorinin varsayımları çerçevesinde şekillenmiştir. Ontolojik çerçevesini realist ve neo-realist teorinin çizdiği klasik güvenlik paradigması, realizmin temel varsayımlarına paralel olarak devlet merkezli, ulusal güvenlik eksenli ve askeri güç odaklı gelişmiştir. Bu doğrultuda realizm, klasik güvenlik terminolojisinin oluşumunda önemli bir role sahip olmuştur ve klasik güvenlik paradigmasının kavramsal, kuramsal ve metodolojik alt yapısını inşa etmiştir.²⁶

Walt, Güvenlik Çalışmaları alanının gelişimi açısından II. Dünya Savaşı sonrası dönemi "Altın Çağ" olarak adlandırmıştır. Altın Çağ'da yapılan güvenlik analizlerinin merkezinde askeri nitelikli tehditleri ön planda tutan ulusal güvenlik meseleleri yer almaktadır. Tabii bu dönemde nükleer devrimin de alan üzerinde büyük bir etkisi bulunmuştur. Her iki kutbunda nükleer silahlara sahip olması bu dönem güvenlik çalışmalarının içerisinde yeni güvenlik stratejilerinin doğmasına neden olmuştur. Altın Çağ 1960'lara kadar devam etmiş ve bu dönemdeki güvenlik çalışmaları büyük ölçüde askeri tehditler üzerine odaklanmıştır.²⁷

Soğuk Savaş döneminin hakim teorisi olan ve siyasal gerçekçilik olarak adlandırılan realizm, uluslararası ilişkileri güç politikası ve güç unsurları üzerinden açıklamıştır. Realizm, genel olarak devleti uluslararası ilişkilerin başat aktörü olarak kabul etmektedir ve uluslararası ilişkilerle uluslararası politikayı devletler arasındaki mücadele süreci olarak tanımlamaktadır. Realizm, devleti bütüncül bir şekilde ele alıp, devlet içi dinamikleri fazla dikkate almamaktadır. Devlet için askeri nitelikli güvenlik konularına öncelik veren realizm, bu kapsamda güç kavramını, uluslararası ilişkileri anlamada en temel kavram olarak görmekte ve uluslararası istikrarın sağlanmasını ve anlaşmazlıkların çözümünü gücün kullanımı ile ilişkilendirmektedir. Aynı zamanda

²⁵ Elmas, **a.g.e.**, s. 8.

²⁶ Atilla Sandıklı, Bilgehan Emekliler, "Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm", **Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri**, (Ed. Atilla Sandıklı), Bilgesam Yayınları, İstanbul 2012, s. 5-7.

²⁷ Walt, **a.g.m.**, s. 75-78.

realizme göre, uluslararası ilişkilerin ana gündemini ulusal güvenlik konuları oluşturmaktadır. Bu çerçevede devletin varlığını sürdürmesine yönelik olan ulusal güvenlik konuları yüksek politika (high politics), ticari, mali, parasal ve sağlıkla ilişkili konular ise alçak politika (low politics) olarak değerlendirilmiştir.²⁸

Realizm aynı zamanda uluslararası politikayı insan doğası üzerinden açıklamaktadır. Realizme göre insan, kötü, çıkarıcı, saldırgan ve ilişkilerinde gücü ön planda tutan olumsuz bir doğaya sahiptir.²⁹ Hobbes, insanın varlığını koruma ve sürdürme güdüsünün tüm eylemlerini belirlediğini ve bundan dolayı insanın çıkarıcı olduğunu vurgulamıştır. İnsanların birbirlerine düşman olabileceklerini belirten Hobbes, bu durumu “insan insanın kurdudur” şeklinde özetlemiş ve bu durumun genel bir güvensizlik hali oluşturduğunun altını çizmiştir. Varlığını koruma güdüsü, insanların, bir sözleşme ile sahip oldukları güce başvurma yetkilerinden vazgeçmelerine ve onu egemen bir üst otoriteye devretmelerine yol açmıştır. Bu doğrultuda insanlar doğa durumunun ortaya çıkardığı tehditlerden korunmak ve güvenliği sağlamak için kendileri adına güç kullanma yetkisini bir üst otoriteye devretmişlerdir. Bu şekilde devlet kurulmuş ve insanlar doğa durumundan yurttaşlık durumuna geçmişlerdir.³⁰

Klasik güvenlik anlayışının temellerini anlaşılabilmesi için Hobbesi’un “Leviathan” olarak adlandırdığı egemen devlet anlayışı önemlidir. Yurt içinde barışçıl ilkelerin oluşturulmasının egemen devlet anlayışı ile sağlanabileceğini belirten Hobbes, iç güvenlikle beraber bireysel güvenlik sorununa da çözüm aramıştır.³¹

Realizmin öncü isimlerinden Morgenthau, “Politics Among Nations” adlı çalışmasında insan doğasının benzer şekilde negatif değerlendirmesini yapmıştır.³² İnsanın öncelikli amacı güç elde etmektir ve insanlar sürekli güce ulaşmak için bir mücadele içerisindedirler. Realizme göre uluslararası ilişkiler bir güç mücadelesidir ve insanlar gibi devletlerin de temel amacı varlıklarını sürdürebilmektir. Bununla beraber

²⁸ Tayyar Arı, “Uluslararası İlişkiler Teorileri Çatışma, Hegemonya, İşbirliği”, MKM Yayıncılık, Bursa 2013, s. 137-141.

²⁹ Barry Buzan, “The Timeless Wisdom of Realism”, Steve Smith, Ken Booth and Marysia Zalevski, **International Theory: Pozitivism and Beyond**, Cambridge University Press, Cambridge 1995, s. 50.

³⁰ Arı, **a.g.e.**, s. 146; Deyat için Bkz: Thomas Hobbes, “**Leviathan**”, (Çev. Semih Lim), Yapı Kredi Yayınları, (6. Baskı) İstanbul 2007, s. 127.

³¹ Barry Buzan, Lene Hansen, “**The Evolution of International Security Studies**”, Cambridge University Press, New York 2009, s. 24.

³² Detay için bkz: Hans J. Morgenthau, “**Politics Among Nations**”, Alfred A. Knopf, New York 1948.

devletler de insanlar gibi kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederler ve uluslararası politikada ahlaki değerlere göre davranmazlar.³³

Realistler geleneksel olarak uluslararası ilişkilerde en büyük sorunun anarşi olduğunu düşünürler. Çünkü uluslararası ilişkilerde hukukun üstünlüğünü uygulayabilecek ve devletleri yargılayıp cezalandırılmasını sağlayabilecek egemen bir otorite bulunmamaktadır.³⁴ Dolayısıyla anarşinin hakim olduğu bir sistemde devletlerin nihai amacı güç elde etmektir. Her devlet varlığını sürdürmek ve güvenliğini sağlamak için belli politikalar izlemektedir. Fakat bu politikalar diğer devletlerin kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olabilir ve doğal olarak onlarda benzeri politikalara başvurabilir.³⁵ Uluslararası İlişkilerde bu durum “güvenlik ikilemi” (security dilemma) olarak adlandırılmaktadır.

John H. Herz de güvenlik ikileminin uluslararası sistemin anarşik yapısından kaynaklandığını belirtmektedir. Ona göre böyle bir sistemde yaşayan birimler (devletler kastediliyor), güvenliklerinden endişe duymaktadırlar. Tehditlere karşı birimler, güvenliklerini sağlamaya çalışırken, başkalarının gücünün etkisinden korunmak için daha fazla güç elde etmeye yönelmektedirler. Fakat bir birimin güvenlik ihtiyaçlarını karşılaması diğer birimlerin güvenlik ihtiyaçlarını arttırmasına sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla birbirine rakip olan birimler anarşik bir sistemde kendilerini güvende hissetmedikleri için güç rekabeti yarışına girmektedirler.³⁶ Bu çerçevede bakıldığında realizm, uluslararası politikanın rekabetçi temeller üzerine işleyen bir yapı olduğunu göstermeye çalışmaktadır.³⁷

Realizmin önemli isimlerinden Morgenthau da, uluslararası politikanın bir güç mücadelesi olduğunu belirterek gücün bir amaç olduğunu ifade etmektedir.³⁸ Fakat buna karşılık neo-realizmin kurucusu olarak kabul edilen Kenneth Waltz, klasik

³³Charles W. Kegley Jr, “Neoliberal Challenge to Realist Theories of World Politics: An Introduction”, **Contraversies in International Relations Theory, Realism and Neoliberal Challenge**, (Ed. Charles W. Kegley Jr), St. Martin’s Press, New York 1995, s. 4.

³⁴ Jill Steans, Lloyd Pettiford, Thomas Diez, Imad El-Anis, “**An Introduction to International Relations Theory Perspectives and Themes**”, Third Edition, Pearson, Harlow, 2010, s. 53-54.

³⁵ H. Rümeyza Dursun, “Realizmin Realist Bir Eleştirisi Olarak Raymond Aron ve Uluslararası İlişkiler Kuramı”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, Cilt 5, Sayı 2, 2017, s. 71.

³⁶ John H. Herz, “Idealist Internationalism and the Security Dilemma”, **World Politics**, Volume 2, Number. 2, 1950, s. 157.

³⁷ Zerrin Ayşe Öztürk, “Uluslararası İlişkilerde Güvenliği Yeniden Düşünmek: Geleneksel ve Alternatif Yaklaşımlar,” **Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar**, (Der. Tayyar Arı), DORA, Bursa 2014, s. 154.

³⁸ Morgenthau, **a.g.e.**, s. 195.

realizmden farklı olarak gücü, amaç olarak değil, faydalı ve aynı zamanda fazla olması durumunda devletler açısından risk taşıyan bir araç olarak görmektedir. Zira zayıf olmak daha güçlü devletlerin saldırmasına sebep olurken, aşırı güçlü olmak da diğer devletlerin silahlanmasına ve ittifaklar oluşturmaya neden olabilir. Dolayısıyla güç devletler için yararlı bir araçtır ve mantıklı olan da uygun bir miktarda güç edinmektir. Waltz, kritik durumlarda devletin nihai kaygısının güç değil güvenlik olduğunun altını çizmektedir.³⁹

Waltz bu doğrultuda uluslararası çatışmaları ve savaşları analiz ederken yapı ve sistem kavramları üzerinde durmaktadır. Waltz’a göre, uluslararası sistem ile ulusal sistem birbirinden farklıdır; ulusal sistemde sistemin temel kuralı hiyerarşidir. Ancak uluslararası sistemde belirleyici unsur anarşidir. Waltz, uluslararası sistemi açıklarken güç dengesi kavramı üzerinde durmakta, iki kutuplu ve çok kutuplu sistemin ana özelliğinin güç dengesi kavramı olduğunu belirtmektedir. İki kutuplu sistemin çok kutuplu sistemden daha istikrarlı olduğunu söyleyen Waltz, iki kutuplu sistemde merkezi güçler arasında savaş çıkma olasılığının daha az olduğunu vurgulamaktadır. Nitekim çok kutuplu bir sistemde sürekli değişim gösteren askeri ittifaklar ve aktörlerin kapasite değişimleri, sistemin yapısının değişmesine ve istikrarsız bir yapı ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu çerçevede yapı ve sistem kavramları üzerinde duran Waltz, devletlerin, uluslararası yapının gereklerine göre hareket ettiğini belirtmekte ve anarşik uluslararası sistemde her bir devletin temel amacının egemenliğini ve güvenliğini sağlamak olduğunu ifade etmektedir.⁴⁰

Realist düşüncede güvenlik, devletlerin sahip oldukları güç unsurları ile sağlanmaktadır. Devletin güç potansiyelini etkileyen önemli faktörler arasında coğrafya, demografik yapı, kaynaklar ve jeopolitik gibi etkenler yer alırken güç potansiyelinin temelini askeri güç oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu temel oluşum devletin güvenliğini sağlayacak temel unsurdur. Realist düşüncede devletin güvenliğinin sağlanabilmesi için askeri gücün maksimize edilmesi şarttır.⁴¹

³⁹Kenneth Waltz, “Realist Thought and Neorealist Theory”, **The Evolution of Theory in International Relations**, (Ed. Robert L. Rothstein), Columbia: University of South Carolina Press, 1992, s. 36.

⁴⁰ Arı, **a.g.e.**, s. 15-158; Buzan, “**International...**”, s. 50-51.

⁴¹ Övgü Kalkan Küçüksoğak, “ Güvenlik kavramının Realizm, Neorealizm ve Kopenhag Okulu Çerçevesinde Tartışılması”, **Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi**, Cilt 4, Sayı 14, 2012, s. 203.

Soğuk Savaş döneminde uluslararası güvenlik, süper güçler arasında son derece militarize olmuş ve kutuplaşmış bir ideolojik çatışmanın hakimiyeti altında kalmış⁴² ve Soğuk Savaş bitinceye kadar da güvenlik çalışmaları, ağırlıklı olarak askeri konularla ilgili çalışmalardan ibaret olmuştur. Konu askeri güçle ilgili olduğu zaman bir güvenlik meselesi olarak düşünülmüş, ancak askeri güçle ilgili olmayan konular ise ikinci politika (low politics) kategorisine dahil edilmiştir.⁴³ Fakat SSCB'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra uluslararası güvenlik ilişkilerinde askeri tehditlerin önemi azalmış ve uluslararası güvenlik ilişkilerini etkileyebilecek yeni sorunların doğması güvenlik kavramının Stratejik Çalışmalardan bağımsız tanımlanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Zira devletlerin karşılaştığı yeni sorun ve tehditlerin güç kavramı ile çözümünün mümkün olmayacağı anlaşılmış, güvenlik kavramının askeri tehditlerin ötesinde kavramsallaşması gerekmiştir.⁴⁴

1.2 Yeni Güvenlik Yaklaşımları

Soğuk Savaş bittikten sonra iki kutuplu sistemin geleneksel güvenlik yaklaşımları da gündemden düşmüştür. Uluslararası düzende gerçekleşen bu yapısal değişim güvenlik politikalarının gündemini etkilemiş, güvenlik kavramının yeniden kavramsallaştırılmasına ilişkin siyasi ve bilimsel baskıların ve tartışmaların başlamasına neden olmuştur. Bu baskılar ve tartışmalar birçok siyasi aktör, bilim adamı ve entelektüel tarafından yapılmıştır.⁴⁵

Güvenlik kavramının yeniden kavramsallaşması ve kapsamının genişletilmesi hususundaki baskıların iki nedeni bulunmaktaydı. Öncelikle geleneksel askeri odaklı güvenlikle ilgili soru işaretleri gün yüzüne çıkmıştır. Nitekim güvenlik çıkmazı konusundaki artan farkındalık silahlanma yarışında yok edici güç düzeyine ulaşılmasıyla güvenliğin sağlanamayacağının kabulü ve aşırı askeri harcamaların ekonomiler üzerindeki ağır yükün fark edilmesi, geleneksel güvenlik anlayışının yetersizliğini ortaya koymuştur. Bir diğer konu ise askeri olmayan konuların da güvenlik gündemine dahil edilmesidir. Artık çoğu insanın ve ulusun yaşamlarına ve

⁴² Barry Buzan, "New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century", **International Affairs**, Volume 67, Number 3, 1991, s. 433.

⁴³ Baldwin, **a.g.m.**, s. 11.

⁴⁴ Açıkmeşe, "**Güvenlik...**", s. 243.

⁴⁵ Brauch, **a.g.m.**, s. 19-21.

refahlarına yönelik tehditler geleneksel güvenlik anlayışının tehdit algılamalarından farklılık arz etmektedir. Zira artık dünyanın büyük bir bölümünde insanların refahına ve ulusların varlığına yönelik tehditler askeri nitelikli değildir. Tehditler büyük ölçüde komşu bir ülkenin ordusu olmaktan çıkmış ekonomik sorunlar, politik baskı, kıtlık, nüfus artışı, etnik ayrılıklar, doğanın tahribi, terörizm, suç ve hastalıklar gibi çeşitli alanlardan kaynaklanmaya başlamıştır.⁴⁶

Soğuk Savaş sonrasında güvenlik sadece tehditleri seviyesinde değil aynı zamanda tehditten etkilenebilecek ana özneler açısından da değişime uğramıştır. Artık yeni güvenlik gündeminin merkezinde tehdit edilen aktör sadece devletler değildir. Devletle beraber uluslararası politikanın diğer aktörleri olan bireyler, uluslararası sistem, çok uluslu şirketler ve azınlıkları da kapsayan geniş bir güvenlik anlayışı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda tehdit algılamalarıyla ilgili güvenlik açısından öngörülebilir atmosfer yeni dönemde yerini karmaşık bir yapıya bırakmış son derece değişken ve tahminleri zorlaştıran bir uluslararası güvenlik ortamı doğmuştur. Bu yeni dönemin en büyük özelliği tehditlerin artık tek merkezden, devletten kaynaklanmamasıdır. Tehdit unsurları tek boyutlu ve devletten devlete yönelik değil daha asimetrik bir düzeyde çok boyutlu bir konuma ulaşmış ve aynı zamanda tehdidin kaynağının belirlenmesi de imkansız bir hale gelmiştir.⁴⁷

Realizme ve neo-realizme yönelik olarak yapılan eleştirilerde bu teorilerin güncel ahlaki ve kültürel değişiklikleri anlamada yetersiz kaldığı iddiası ön plana çıkmıştır.⁴⁸ Çünkü Soğuk Savaşın ardından güvenlik gündeminde askeri tehditlerin ağırlığı azalmış daha önce üzerinde çok da fazla durulmayan ekonomik, siyasi, toplumsal, çevresel vb. diğer sorunların ağırlıklarının artmaya başladığı görülmüştür. Artık askeri tehdit ve devlet merkezli Stratejik Çalışmalar bakış açısı dönemin gelişmelerini analiz etmekte yetersiz kalmaya başlamıştır. Bir başka ifadeyle; gelişmekte olan yeni güvenlik anlayışı Stratejik Çalışmalar anlayışının kalıbına sığmamaktadır.⁴⁹ Dolayısıyla bu çerçevede güvenliğin yeniden tanımlanması ve

⁴⁶ Ken Booth, “Güvenlik ve Özgürleş(tir)me”, (Çev. Çiğdem Şahin), **Avrasya Dosyası**, Cilt 9, Sayı 2, 2003, s. 59.

⁴⁷ Kadir Sancak, “Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü”, **KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 6, 2013, s. 129.

⁴⁸ Bülent Aras, Şule Toktaş, Ümit Kurt, “**Araştırma Merkezlerinin Yükselişi: Türkiye’de Dış Politika Ve Ulusal Güvenlik Kültürü**”, SETA Yayınları, Ankara 2010, s. 17.

⁴⁹ Açıkmeşe, “**Güvenlik...**”, s. 247.

kapsamının genişletilmesi tartışmaları Soğuk Savaşın sonuna doğru gündemi meşgul etmeye başlamıştır.

Brauch, yeni güvenlik tehlikelerine, risklere ve afetlere karşı askeri olmayan stratejilerin geliştirilmesi için güvenliğin yeniden kavramsallaştırılmasını önermiştir.⁵⁰ Baldwin ise kimin için güvenlik, hangi değerler için güvenlik, ne kadar güvenlik, hangi tehditlere karşı, hangi araçlarla ve hangi zaman periyodunda güvenlik gibi soruların güvenlik kavramına dahil edildiğinde güvenliğin rasyonel bir analizinin ve tanımının yapılabileceğini savunmuştur.⁵¹

Emma Rothschild, 1980'lerden sonra güvenlik kavramının genişletilmesi girişimlerinin dört yönde gerçekleştiğini belirtmiştir. İlk olarak güvenliğin “amacı” ile ilgili genişleme aşağı ve yukarı yönlerde gerçekleşmiş olup aşağı yönde (downward) genişleme, güvenlik kavramının devletten bireyin ve toplumun güvenliğine doğru genişlemesini ifade ederken yukarı yönde (upward) genişleme ise güvenlik kavramının ulusal güvenlikten uluslararası sistemin güvenliğine doğru genişlemesini ifade etmektedir.⁵²

Richard Ullman “Redefining Security” adlı çalışmasında geleneksel güvenlik yaklaşımının güvenliği askeri tehditler üzerinden tanımlanmasını eleştirmiştir. Ullman, ulusal güvenlik tehditlerini tanımlarken iki konu üzerinde odaklanmıştır. İlk olarak keskin ve kısa bir zaman diliminde bir devletin sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların yaşam kalitesini düşürebilecek eylem ve tehditlerin dikkate alınmasını önermiş, ikinci olarak da bir devletin hükümetinin ve devlet içindeki özel ve sivil kuruluşların (kişiler, guruplar, şirketler) kullandıkları politika seçenekleri alanını önemli oranda daraltan ve kısıtlayan tehditleri, ulusal güvenliğe yönelik tehditler olarak kategorize etmiştir.⁵³ Buna karşılık Helga Haftendorn, devletlerin güvenlik tanımlamamalarının farklılık gösterebileceğini savunmuş ve Ullman'ın bu tanımlamasının Batı'nın son derece sanayileşmiş demokrasileri için uygun

⁵⁰ Brauch, **a.g.m.**, s. 23.

⁵¹ Detay için bkz: Baldwin, **a.g.m.**, s. 16-21

⁵² Emma Rothschild, “What Is Security?”, **Daedalus**, Volume 124, Number 3, 1995, s. 55.

⁵³ Richard H. Ullman, “Redefining Security”, **International Security**, Volume 8, Nounber 1, 1983, s. 133.

olabileceğini belirtmiştir. Haftendorn, tanımların belirli kültürel değerlere göre şekillendiğini savunmuştur.⁵⁴

Soğuk Savaş sonrasında devlet merkezli realist ve neorealist teorileri eleştiren Eleştirel Güvenlik Çalışmaları, 1990'dan sonra oldukça büyük bir gelişme göstermiştir. Bu teorik perspektif güvenliğin genişletilmesi ile beraber güvenliğin derinleştirilmesi gerektiğini de belirtmiştir.⁵⁵ Güvenliğin sektörler bazında ele alınması ile beraber güvenlik politikalarının derinlemesine incelenmesini, ulusal güvenlikle beraber bireysel, uluslararası ve küresel güvenliğin de analiz edilmesini önermiştir. Realizmin, devleti temel referans nesnesi olarak kabul etmesini eleştiren Eleştirel Güvenlik Çalışmaları, Soğuk Savaş sonrası dönemde referans nesnelerinin çeşitlendiğinin altını çizmiş ve bu doğrultuda güvenliği askeri güvenliğin ötesine taşıyarak bireyin, devletin ve devlet dışı aktörlerin güvenliğinin nasıl sağlanabileceğini araştırma sorusu olarak benimsemiştir.⁵⁶

Bununla beraber Eleştirel Güvenlik çalışmaları, güvenliğin sağlanması hususunda siyasi sorumluluk taşıyan aktörlerin arttığını artık ulusal devletlerle beraber uluslararası örgütler, bölgesel ve yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, kamuyu ve medyanın bu aktörler arasında yer aldığını belirtmiştir.⁵⁷

Eleştirel Güvenlik Çalışmaları denince Kopenhag Ekolü ile Aberystwyth Ekolü ön plana çıkmaktadır. Nitekim bu ekollerin geliştirdiği “güvenlikleştirme” ve “özgürleştirme” kuramı, Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının gelişiminde önemli bir teorik katkı sağlamıştır. Kopenhag Ekolü, sorunları güvenlik konusu olmaktan çıkarmayı önerirken; Aberystwyth Ekolü, güvenliğin siyasiliğini ortaya koymayı tercih etmiştir.⁵⁸

⁵⁴ Helga Haftendorn, “The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security”, **International Studies Quarterly**, Volume 35, Number 1, 1991, s. 5.

⁵⁵ Detay için bkz: Keith Krause, Michael C. Williams, “Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods”, **Mershon International Studies Review**, Volume 40, Number 2, 1996, 229-254.

⁵⁶ Zerrin Ayşe Bakan, “Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Teorileri ve Türkiye’nin Güvenlik Algılamaları”, **21. Yüzyıl**, Cilt 1, Sayı 3, Ekim-Aralık 2007, s. 42; Öztürk, a.g.e., s. 170-171.

⁵⁷ Rothschild, **a.g.e.**, s. 55.

⁵⁸ Bilgin, **a.g.m.**, s. 41-46.

2. KOPENHAG OKULU: GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ VE TOPLUMSAL GÜVENLİK

2.1 Güvenlikleştirme Yaklaşımı (Securitization)

1985'te Kopenhag Üniversitesi'nde kurulan "Barış ve Çatışma Araştırma Merkezi"nde, Avrupa Güvenliği çalışma grubunun "Avrupa Güvenliği'nin Askeri-Olmayan Boyutları" başlıklı projesinin hayata geçirilmesi ile Kopenhag Okulu'nun temelleri atılmıştır. Bu tarihten sonra Okulun önemli isimleri Barry Buzan ve Ole Wæver, Kopenhag Okulunun temelini oluşturan "güvenlikleştirme", "sektörel analiz" ve "bölgesel güvenlik kompleksi" kavramlarını geliştirerek Uluslararası İlişkiler literatürüne kazandırmıştır.⁵⁹

Başlangıçta Buzan ve Waever'in bireysel çalışmaları çerçevesinde ele alınan bu kavramlar daha sonra Okulun temel kaynakları olan "Security: A New Framework for Analysis, People, States and Fear"⁶⁰ ve "Regions and Powers: ! The Structure for International Security"⁶¹ başlıklı kitaplarda harmanlanmış ve geliştirilmiştir.

Waever, Kopenhag Okulunun gelişimini 1970'lerde ve özellikle 1980'lerde güvenlik çalışmalarında yapılan dar ve geniş güvenlik kavramı tartışmaları üzerinden açıklamaktadır.⁶² Bu doğrultuda Kopenhag Okulu, 1970'lerden itibaren başlayan ve Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte Güvenlik Çalışmalarının kapsamının devlet dışı aktörleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi taraftarları ile geleneksel devlet merkezli güvenlik anlayışını savunanlar arasındaki tartışmada "üçüncü yol" olarak ortaya çıkmıştır. Okul bir yandan kendisini Güvenlik Çalışmaları'nın kapsamının, devlet ve askeri sorunların dışına doğru genişlemesini öneren geniş güvenlik taraftarları arasından konumlandırmış, diğer yanda bireylerin varlık ve refahlarını

⁵⁹ Açıkmeye, "Algı mı, Söylem...", s. 57.

⁶⁰ Barry Buzan, "People, States and Fear", Wheatsheaf Books, 1983.

⁶¹ Barry Buzan, Ole Waever, "Regions and Powers: The Structure of International Security", Cambridge, Cambridge University Press, 2003.

⁶² Ole Waever, "Aberystwyth, Paris, Copenhagen New 'Schools' in Security Theory and their Origins between Core and Periphery", Paper presented at the annual meeting of the International Studies Association Montreal, 2004.

tehdit eden her şeyin güvenlik meselesi olarak kabul edilmesine karşı çıkan geleneksel görüşün güvenlik kavramının anlamını yitirmesine dair kaygılarını gidermiştir.⁶³

Kopenhag Okulu, geleneksel anlayışların dar güvenlik tanımlamasına karşı çıkmaktadır. Kopenhag Okulu'na göre daha geniş bir güvenlik gündemi, güvenlik çalışmalarını sürdürmek için gerekli bilgi ve anlayışın genişletilmesidir. Bununla beraber daha geniş bir güvenlik gündemi devletin seferberlik çağrısını büyük bir yelpazeye yaymaktadır. Buzan ve arkadaşları, geleneksel güvenlik anlayışından farklı olarak, güvenlik çalışmalarının ilgi alanının sadece askeri konularla sınırlı tutulmasına ve güvenliğin sadece kuvvetle ilgili olmasına karşı çıkmış klasik güvenlik yaklaşımının bu sınırlamasını eleştirmişlerdir. Onlar bu yaklaşımın yerine referans nesnelere yönelik tehditleri araştırarak askeri olan ve askeri olmayan tehditleri de kapsayacak şekilde daha radikal bir güvenlik anlayışı oluşturulmasını önermişlerdir.⁶⁴

Buzan'a göre güvenlik kavramı, tehdit yoksunluğunun peşinde koşan devletlerle toplumların, düşmanlık olarak gördükleri değişim güçlerine karşı bağımsız kimliklerini ve işlevsel bütünlüklerini koruma yetenekleri ile ilgilidir. Güvenliğin alt çizgisi hayatta kalmaktır ve aynı zamanda varoluş koşullarına yönelik kayda değer bir dizi endişeyi de içermektedir.⁶⁵

Buzan güvenlik konularını askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörde ele almakta ve bu güvenlik sektörlerinin ilgi alanlarını şöyle açıklamaktadır:

“Askeri güvenlik, devletin silahlı saldırı ve savunma yeteneklerinin iki seviyeli etkileşimi ve devletlerin birbirilerinin niyetleri hakkındaki algılarıyla ilgilidir. Siyasi güvenlik, devletlerin örgütsel istikrarı, hükümet sistemleri ve onlara meşruiyet veren ideolojilerle ilgilidir. Ekonomik güvenlik, kabul edilebilir refah ve devlet gücü seviyelerini sürdürmek için gerekli olan kaynaklara, finansa ve piyasalara erişim ile ilgilidir. Toplumsal güvenlik, evrim için kabul edilebilir koşullar altında geleneksel, dilsel, kültürel, dini, ulusal kimlik ve gelenek örüntülerinin sürdürülebilirliği ile ilgilidir. Çevre güvenliği ise tüm insan faaliyetlerinin bağlı olduğu temel destek sistemi olarak yerel ve küresel biyosferin idame ettirilmesiyle ilgilidir”.⁶⁶

⁶³ Açıkmeşe, “Algı mı, Söylem...”, s.57.

⁶⁴ Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde, “Security A New Framework for Analysis”, Lynne Rienner Publishers, USA 1998, s. 4.

⁶⁵ Buzan, “New Patter...”, s. 432-433.

⁶⁶ Buzan, Wæver, Wilde, a.g.e., s. 8.

Buzan, güvenlik konularının sektörler bazında değerlendirilmesinin, güvenlik analizini kolaylaştıracağını ve karmaşıklığı azaltacağını belirtmektedir. Ona göre güvenlik sektörleri birbirinden bağımsız faaliyet göstermemekte ve güvenlik sektörlerinin güvenlik sorunu içerisinde bir odak noktası bulunmaktadır. Bu ise aktörlere güvenlik önceliklerinin sıralanmasında yardımcı olmaktadır.⁶⁷

Kopenhag Okulu'nun Uluslararası İlişkiler literatürüne kazandırdığı en önemli kavramlardan biri güvenlikleştirmedir. Kopenhag Okulu'na göre güvenlik, sosyal olarak inşa edilmiş bir kavramdır.⁶⁸ Kopenhag Okulu'nun "bir şeyi gerçekten güvenlik sorunu yapan şey nedir?" sorusuna verdiği cevap basittir fakat tamamlayıcıdır. Okula göre, esasen hiçbir mesele güvenlik problemi değildir güvenlik, bir sorunun söylemsel olarak ifade edilmesidir.⁶⁹

Özellikle Barry Buzan ve Ole Waever tarafından geliştirilen güvenlikleştirme teorisi, Soğuk Savaş sonrası dönemin Güvenlik Çalışmalarına önemli katkılar sağlamış ve güvenlik yaklaşımları arasında önemli bir yere sahip olmuştur.⁷⁰ Güvenlikleştirme kuramının uluslararası güvenliğe yaklaşımı disiplinlerarasıdır. Güvenlikleştirme kuramının temelinde John L. Austin'in "söz eylem" argümanı, Jacques Derrida'nın "metnin dışında gerçeklik yoktur" tezi, Carl Schmitt'in "politika kavramı" ve Kenneth Waltz'ın "uluslararası güvenliği devletlerin hayatta kalma kaygısı" ile açıkladığı argümanlar bulunmaktadır.⁷¹ Bununla beraber güvenlikleştirme yaklaşımının merkezinde bireylerin, sosyal grupların, ulusların ve insanoğlunun varlığı, refahı ve kalkınmasına yönelik tüm tehditlerle mücadele eden kapsayıcı-abartılmış bir kavram olmaksızın devletlerarası askeri ilişkilere odaklanan "dar bir gündemden nasıl uzaklaştırabiliriz?" sorusuna cevap bulma güdüsü yatmaktadır.⁷²

⁶⁷ Buzan, "New Patter...", s. 433.

⁶⁸ Bülent Aras, Rabia Karakaya Polat, "From Conflict to Cooperation: Desecuritization of Turkey's Relations with Syria and Iran", **Security Dialogue**, Volume 39, Number 5, 2008, s. 497.

⁶⁹ Thierry Balzacq, "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context", **European Journal of International Relations**, Volume 11, Number 2, 2005, s. 176-177.

⁷⁰ Michael C. Williams, "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", **International Studies Quarterly**, Volume 47, Number 4, 2003, s. 511.

⁷¹ Bezen Balamir Coşkun, "Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar", **Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar**, (Ed. Tayyar Arı), Dora Yayıncılık, Bursa Ekim 2014, s. 183.

⁷² Jef Huysmans, "Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe", **European Journal of International Relations**, Volume 4, Number 4, 1998, s. 482.

Güvenlikleştirme kavramı ilk olarak 1995 yılında Ole Waever'in "Securitization and Desecuritization" başlıklı çalışmasında geçmektedir.⁷³ Kopenhag Okuluna göre güvenlikleştirme, herhangi bir konuşma eylemi, herhangi bir toplumsal inşa ya da başarı biçimi değildir. Güvenlikleştirme özel bir eylem türü olup belirli bir meseleyi rutin, günlük ve politik konumunun dışına çıkartarak varoluşsal tehdit olarak gösteren ve ona karşı mücadelede olağanüstü önlemlerinin kullanılmasını kolaylaştıran özel bir girişimdir. Burada güvenlikleştirmenin ayırt edici özelliği "spesifik" ve "retorik" bir boyutunun olmasıdır. Bu özellik, siyasetteki varoluşsal sorunların siyaset gündemine dahil edilmesi için açığa çıkarılması şeklinde de ifade edilebilir. Güvenlik söylemiyle bir sorun dramatize edilir ve öncelikli bir konu olarak sunulur. Böylece güvenlik sorunu olarak etiketlenen konu üzerinden, güvenlikleştirici aktör olağanüstü önlemler alma hakkı talep eder. Daha sonra güvenlik ve tehditlerle ilişkili iddialar, ilgili referans nesnesine beyan edilir ve referans nesnesi tarafından "güvenlik sorunları" olarak kabul edildiğinde konu siyasi olarak etkinlik kazanır.⁷⁴

Kopenhag Okulu'na göre, güvenlikleştirmenin üç temel ögesinin bulunmaktadır. Bunlar;

Güvenlikleştirici aktör: referans nesnesine yönelik varoluşsal bir tehdidi dile getiren aktör,

Referans nesnesi: varoluşsal bir tehdit altında olan ve hayatta kalma için meşru bir iddiası bulunan aktör,

İşlevsel aktör: Bir sektörün dinamiklerini etkileyen aktörlerdir. Referans nesnesi ve aktör olmadan referans nesnesi adına güvenliği talep eden aktörlerdir. Bu aktörler güvenlik alanında alınan kararları önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Örneğin çevreyi kirleten bir şirket çevresel sektörde merkezi bir aktör olabilir, ancak o bir referans nesnesi değildir ve de çevresel sorunları güvenlikleştirmeye çalışmamaktadır.⁷⁵ Zira bu aktörlerin, çevresel sektöre mevcut sorunu güvenlik gündemine taşımada önemli oranda etkileme kapasitesi bulunmaktadır. Güvenlik

⁷³ Ole Waever, "Securitization and Desecuritization", https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/872615/mod_resource/content/1/Waever.pdf, Erişim: 14.02.2020.

⁷⁴ Buzan, Waever, Wilde, **a.g.e.**, s. 26.

⁷⁵ Buzan, Waever, Wilde, **a.g.e.**, s. 36.

konusunda önemli etkiye sahip olan işlevsel aktörler, askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörlere göre farklılık göstermektedir.⁷⁶

Güvenlikleştirme kendi kendin göndermede bulunan bir uygulamadır. Bu uygulamada sorunun bir güvenlik meselesi haline gelmesi, gerçek bir varoluşsal tehdidin mevcudiyeti ile değil, tehdidin sunulması ile ilgilidir.⁷⁷ Waever bu durumu şöyle açıklamaktadır; “Güvenlikleştirme süreci bir söz-eylemidir. Yani eylem sözün kendisidir. Kelimeleri söyleyerek bir şey yapılır (söz vermek, bahis yapmak, bir gemiyi adlandırmak gibi), bir şeyi güvenlik sorunu olarak etiketlemek, onu güvenlik gündemine taşır. Güvenlikleştirme, önemli politik etkilere sahip olabilmek için varoluşsal bir tehdidin öznelarası bir süreçte kurgulanmasıdır.⁷⁸ Yani tehdit algılamaları, tehditleri dile getiren ve bunları tehdit olarak kabul eden aktörler arasındaki iletişimin sonucudur. Dolayısıyla güvenlikleştirme girişimi, güvenlik sorunu olarak gündeme taşınan konuyu, bu konuyu kimlerin dile getirdiğini, hangi ortamda dile getirdiğini ve hangi kişi ve amaçlara hizmet ettiğini analiz etmektedir.⁷⁹

Kopenhag Okulu’na göre güvenlikleştirme eyleminde tehditlerin belirlenmesi ve dile getirilerek güvenlik gündemine dahil edilmesi, güvenlikleştirici aktör tarafından gerçekleştirilmektedir. Bir başka ifadeyle güvenlikleştirici aktör, söz-eylemi gerçekleştirendir. Siyasi liderler, bürokratlar, hükümet temsilcileri, lobiler ve baskı gurupları güvenlikleştirici aktör olabilmektedir.⁸⁰

Güvenlikleştirme siyasi bir süreçtir. Nitekim sorunlar kendiliğinden güvenliğe yönelik tehdit oluşturmazlar, aktörler sorunları güvenlikleştirmeyi tercih eder. Burada esas olan tercihtir, dolayısıyla güvenlik politikalarının belirlenmesi siyasi niteliktedir. Tehditlerin güvenlikleştirilmesinin siyasi bir tercih olmasının arkasındaki gerekçe, güvenlik kelimesinin telaffuz edilmesinin kazandırdığı otoritedir. Bu otorite güvenlikleştirici aktörün olağanüstü yöntemlere başvurmasına meşruluk kazandırmaktadır.⁸¹

⁷⁶ Önder Canveren, Fulya Akgül Durakçay, “The Analysis of the Hungarian Government’s Discourse Toward the Migrant Crisis: A Combination of Securitization and Euroscepticism”, **Yönetim ve Ekonomi**, Cilt. 24, Sayı. 3, 2017, s. 860.

⁷⁷ Buzan, Waever, Wilde, **a.g.e.**, s. 24-25.

⁷⁸ Buzan, Waever, **a.g.e.**, s. 491; Waever, “Aberystwyth...”, s. 9

⁷⁹ Coşkun, **a.g.e.**, s. 188.

⁸⁰ Buzan, Waever, Wilde, **a.g.e.**, s. 40.

⁸¹ Coşkun, **a.g.e.**, s.186

Güvenlik söyleminin içerisinde dramatik ifadeler yer almalıdır. Zira başarılı bir güvenlikleştirme eylemi adına ilgili kitleyi etkilemek ve ikna etmek son derece önemlidir.⁸² Bu doğrultuda güvenlikleştirici aktör, varoluşsal tehdidin aciliyetini ve öncelikliyini ifade etmek için dramatik ifadeler kullanarak, zamanında müdahale edilmezse yok olma tehlikesinin bulunduğu dikkat çekmektedir. Waever bu durumu şöyle açıklamıştır; Güvenlikleştirici aktör, “bu sorunla zamanında başa çıkmak zorundayız, aciliyet nedeniyle sorunu normal prosedürlere bırakamayız, tehdidin genel bir gelişme potansiyeli olduğundan diğer alanlara da sıçraması muhtemeldir ve bu yüzden tehdit, normal siyasi sürecin bir parçası olarak değerlendirilemez, eğer sorun şimdi ele alınmazsa sonra çok geç olacak ve başarısızlığımızı düzeltmek için bir dahavar olmayacağız” gibi söylemlerle güvenlikleştirmenin retorik yapısını kullanır ve ilgili kitleyi ikna etmeye çalışır.⁸³

Güvenlikleştirme süreci ilk olarak tehditlerin belirlenmesi ile başlamaktadır. Varoluşsal tehditlerin belirlenmesi son derece güçtür. Örneğin bireysel insan yaşamını neyin tehdit ettiğini temel alan belirli bir evrensel standart bulunmamaktadır. Kopenhag Okulu’na göre, varoluşsal tehditlerin belirlenmesi referans nesnelerinin karakteristik özellikleri ile ilgilidir. Örneğin askeri sektörde referans nesnesi genellikle devlettir. Ancak aynı zamanda silahlı kuvvetlere yönelik tehditler de bu çerçevede değerlendirilebilir. Siyasi sektörde ise varoluşsal tehditler devletin kurucu ilkeleri (egemenlik, bazen de ideoloji) açısından tanımlanır. Ekonomik sektörde referans nesnelerinin ve varoluşsal tehditlerin belirlenmesi zordur. Mesela şirketler, iflas ve yasadışı değişiklikler sonucu yaşamlarını tehdit eden sorunları varoluşsal tehdit olarak görürler. Ulusal ekonomiler ise nadiren hayatta kalmalarına yönelik bir varoluşsal tehditi güvenlik meselesi olarak değerlendirir. Toplumsal sektörde referans nesnesi kolektif kimliklerdir. Çevresel sektörde ise referans nesnelerinin kapsamı son derece geniştir. Örneğin özel ve tabiat türlerinin hayatta kalması gibi, küresel iklimin, biyosferin ve birkaç bin yıllık uygarlıkların korunması gibi konular bu çerçevede değerlendirilmektedir.⁸⁴

⁸² Açıkmeşe, “Güvenlik...”, s. 252.

⁸³ Ole Waever, “Securitisation: Taking stock of a research programme in Security Studies”, <https://docplayer.net/62037981-Securitisation-taking-stock-of-a-research-programme-in-security-studies.html>, Erişim: 15.02.2020.

⁸⁴ Buzan, Waever, Wilde, a.g.e., s. 21-22.

Kopenhag Okulunun önerdiği güvenlik sektörleri incelendiğinde, A'dan Z'ye herşeyin güvenlik tehdidi olarak söylemle inşa edilebileceğini görüyoruz. Fakat buradaki esas kriter söylemdir. Yani dile getirilmeyen hiçbir şey tehdit niteliğinde değildir. Kopenhag Okulu teorisyenleri güvenlikleştirme kuramını geliştirirken kendine özgü nitelikte bulunan bir güvenlik söz edimi anlayışı ortaya çıkarmışlardır. Nitekim sorunların siyasal söz edim olarak ve söyleme dayalı sosyal inşa yoluyla güvenlikleştirilerek tehdiye dönüştüğü belirtilmektedir.⁸⁵

Kopenhag Okulu'na göre güvenlikleştirici aktör açısından, söz edimin başarı sağlamasına katkı sunan kolaylaştırıcı koşullar bulunmaktadır. Başarılı bir konuşma eylemi için koşullar iki kategoriye ayrılmaktadır. İç koşullar, dil bilgisinin kurallarına uymak; dış koşullar ise konuşma eylemini gerçekleştirebilecek bir sosyal konuma sahip olmaktır.⁸⁶

Balzacq bu hususu şöyle açıklamaktadır; Güvenlikleştirme girişiminde söylemin gücü son derece önemlidir. Nitekim Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme kuramının temel varsayımı da, “güvenliğin telaffuzu ile yeni bir toplumsal düzenin yaratılmasıdır”. Başarılı bir güvenlikleştirme girişimi için güvenlikleştirici aktörün dil yeteneği ile ilgili iki önemli kural bulunmaktadır. Önce, aktör söylemlerinde, dilbilimi ve gramatik eylem kurallarına uymalı sonra içeriksel ve sosyal olarak eylemin yapılabileceği pozisyona sahip olmalıdır. Aktörün telaffuz özellikleri, güvenlik çağrısında son derece önemli bir husustur. Zira güvenlikleştirici aktör bu özelliklere sahip değilse güvenlikleştirmenin başarıya ulaşması çok zordur.⁸⁷

O'Reilly, başarılı bir güvenlikleştirme girişimi için kolaylık sağlayan hususların olduğunu, bu noktada güvenlikleştirici aktörün söylemlerinde milliyetçilik ve vatanseverlik duygularına atıfta bulunması gerektiğini savunmuştur. Milliyetçilik ve vatanseverlik duygularının güvenlikleştirici aktöre güvenlikleştirme girişimini meşrulaştırmada kolaylık sağlayabileceğini belirten O'Reilly, güvenlikleştirme sürecinde medyanın öneminden bahsetmiştir. Medyanın, hükümet politikalarını sunarken tarafsız bir temsilci imajı sergileyerek kamuoyu üzerinde etki yarattığını ve

⁸⁵ Açıkmeşe, “Algı mı...”, s. 59-60.

⁸⁶ Buzan, Waeber, Wilde, **a.g.e.**, s. 32-33.

⁸⁷ Balzacq, **a.g.m.**, s. 171-172.

bu etkininde güvenlikleştirme girişiminin başarı sağlamasında önemli olduğunu belirtmiştir.⁸⁸

O'Reilly bu hususta Amerikan Başkanı Bush'un 2003 Irak müdahalesini destekleme kampanyasını örnek olarak göstermiştir: "Irak operasyonu öncesinde Bush "iyiler" ve "kötüler" ayrımı yaparak haçlı seferlerine atıfla konuşmalar yapmıştır. Konunun bu şekilde çerçevelenmesi, vatandaş ve devlet arasındaki boşluğu doldurmaya yardımcı olmuş ve siyasi seçkinlerin güvenlik çıkarlarını ülke vatandaşlarının çıkarlarıyla bütünleştirmiştir. Bu konuşma medya aracılığıyla, 11 Eylül saldırıları sonrasında güvenlikleştirme söylemine daha duyarlı bir kitle yaratmış, ulusal duyguların ve hiper-vatanseverliğin teşvik edildiği bir güvenlikleştirme süreci yaşanmıştır".⁸⁹

Başarılı bir güvenlikleştirme eylemi, dinleyici kitlenin güvenlik argümanını ve alınacak olağanüstü önlemleri kabul ettiğinde gerçekleşir.⁹⁰ Güvenlikleştirme girişimi ile rutin siyasi süreçlerin ötesinde gizlilik, vergi uygulama, zorunlu askerlik, toplumun enerji ve kaynaklarını bir amaca yönlendirme, hakların sınırlandırılması gibi acil ve olağan dışı önlemlerin alınması kolaylaştı. Dolayısıyla dinleyici kitle güvenlikleştirici aktörün ifade ettiği tehdidin varlığına ikna olmalı ve yukarıda bahsettiğimiz olağan dışı tedbirlerin alınmasına rıza göstermelidir. Nitekim dinleyici kitle ikna olmazsa bir tehdit güvenlik sorunu olarak nitelendirilemez.⁹¹ Bu doğrultuda güvenlikleştirmenin üç önemli bileşeninin olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar varlığa yönelik tehditler, acil önlemler ve dinleyici kitlenin varlığa yönelik tehditi kabul edip acil önlemleri onaylamasıdır.⁹²

Balzacq'a göre, güvenlikleştirme girişiminin başarı sağlayabilmesi için güvenlikleştirici aktörün dinleyici kitlenin duygularını, ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını çok iyi tespit etmesi gerekmektedir. Dinleyici kitleyi ikna etmek için güvenlikleştirici aktör söylemlerini dinleyici kitlenin deneyimlerine hitap edecek şekilde gerçekleştirilmelidir. Bununla beraber güvenlikleştirici aktörün, toplum içerisinde öncelikli kitlelerin tespiti noktasında hedef kitle haritası belirlemesinin önemli

⁸⁸ Ciaran O'Reilly, "Primetime Patriotism: News Media and the Securitization of Iraq", **Journal of Politics and Law**, Volume 1, Number. 3, 2008, s. 68.

⁸⁹ O'Reilly, **a.g.m.**, s. 67.

⁹⁰ Waeber, "Securitisation: Taking...", s. 11

⁹¹ Açıkmeşe, "Güvenlik...", s. 252.

⁹² Açıkmeşe, "Algı mı...", s. 61

olduğunu da vurgulamaktadır. Balzacq, güvenlikleştirici aktörün “resmi” ve “ahlaki” desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir. İhtiyaç duyulan bu desteklerin birbirine uyumlu olabileceği gibi uyumlu olmayabileceğinin de altını çizmektedir. Nitekim desteklerin birbirine olan uyumu ne kadar yüksek olursa, güvenlikleştirmenin başarı oranı da o kadar yüksek olacaktır.⁹³

Güvenlikleştirici aktör açısından olağanüstü önlemleri alabilmek için ilk olarak halkın ahlaki desteğinin sağlanması zorunludur. Nitekim bu destek güvenlikleştirme eylemine meşruiyet kazandırmaktadır. Fakat ahlaki destek olağanüstü önlemlerin alınması noktasında tek başına yeterli değildir. Bununla beraber resmi kurumların da ikna edilip desteğinin sağlanması gerekmektedir. Hükümetler açısından güvenlikleştirme eylemlerinde resmi destek genellikle yasama organlarının ikna edilmesi ile gerçekleşir. Eğer güvenlikleştirme sürecinde savaş ilan etme durumu yaşanır, güvenlikleştirici aktör kendi halkının (ve belki uluslararası toplumun) ahlaki desteğini sağlamak zorundadır. Çünkü ahlaki destek yapılacak savaşa meşruiyet kazandırmaktadır. Bununla beraber resmi destekte zorunlu bir ihtiyaçtır. Örneğin parlamentolar bu hususta resmi meşruiyeti temin edecek kurumlardır.⁹⁴

Güvenlikleştirme eyleminde beklide en önemli aktör dinleyici kitledir. Dinleyici kitle, güvenlikleştirme eyleminin başarılı olması için ikna edilmesi gereken kişilerdir. Her ne kadar kişi, nüfus veya vatandaş olarak düşünülse de aslında siyasi sisteme ve sorunun niteliğine göre bu durumdeğişiklik gösterebilir.⁹⁵ Dinleyici kitlenin belirlenmesi noktasında O'Reilly, “kritik kitle” olarak adlandırdığı bir kavramsallaşma yapmaktadır. O'Reilly'ye göre, başarılı bir güvenlikleştirme eylemi için “kritik kitle”nin ikna edilmesi gerekmektedir. Yani güvenlikleştirici aktör bir sorunun gerçekten güvenlik tehdidi oluşturduğunu doğru insanlara kabul ettirirse o zaman kritik kitleye ulaşılmış olur. Bu süreçte kritik kitlenin hacmi ve çapı önemlidir. Hacim, belirli bir miktar insanın, genellikle hedef kitlenin çoğunluğunun tehdit konusunda ikna edilmesidir. O'Reilly bu hususta 2003 Irak Savaşı'nı örnek vermiş ve ABD Senatosunun ve ABD kamuoyunun büyük bir kısmını ikna etmeden savaş kararının alınamayacağını söylemiştir. Çap hususunda ise O'Reilly, hedef kitlenin

⁹³ Balzacq, **a.g.m.**, s. 184

⁹⁴ Başar Baysal, Çağla Lüleci, “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Yıl 11, Sayı 22, 2015, s. 86.

⁹⁵ Waever, “**Securitisation: Taking...**”, s. 12.

uygunluğuna ve konuyla ilişkisine dikkat çekerek yine Irak operasyonu nezdinde, İrlanda halkının değil de öncelikle ABD Senatosunun ve ABD kamuoyunun Irak'ın oluşturduğu tehdide ilişkin olarak ikna edilmesi gerektiğini örnek olarak göstermiştir.⁹⁶

Kopenhag Okuluna göre güvenlikleştirme, siyasallaşmanın aşırı bir versiyonudur. Güvenlik gündeminin genişletilmesi ve her konunun güvenlik gündemine dahil edilmesi, yani aşırı güvenlikleştirme, otizm ve paranoyaların uluslararası eşdeğerini üretebilmektedir. Böyle bir geniş güvenlik kapsamı sivil toplumu boğar, müdahaleci ve zorlayıcı bir devlet modeli yaratır ve ekonomiyi olumsuz etkiler.⁹⁷ Weaver, güvenlikleştirmenin her zaman iyi bir şey olarak düşünülmemesi gerektiğini belirtmektedir.⁹⁸ Ona göre güvenlik, sakıncalı bir haliken güvenlikleştirme, kaçınılması gereken bir durumdur. Güvenlikleştirme içsel (özgürlük ve demokrasinin sınırlanması) ve dışsal (çatışma veya savaş) olarak olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Dolayısıyla Kopenhag Okulu bu anlamda sorunların güvenlik gündeminden çıkartılarak normal politik süreçlerde tartışılarak çözülmesini, yani “güvenlikdışlaştırılmasını” önermektedir.⁹⁹

Kopenhag Okulu güvenlikdışlaştırmayı, “bir referans nesnesi için varoluşsal bir tehdit olarak görülen şeye karşı, olağanüstü önlemlerin alınmasının azaltıldığı veya durdurulduğu bir süreç” olarak tanımlar. Böylelikle yönelim değişikliği diğer sorunlara doğru kayar ve daha önce güvenlikleştirilen bir konunun güvenlik gündemindeki önemi azalmış olur.¹⁰⁰

2.2 Toplumsal Güvenlik

Tüm güvenlik alanları için “ulusal güvenlik” kavramı anahtar bir kavram olmuştur. Fakat ulus kavramı bu güvenlik paradoksu içerisinde fazla incelenmemiştir. Klasik devlet merkezli ulusal güvenlik anlayışı genellikle siyasi ve askeri sektörler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle Avrupa’da etnik çatışmaların yoğunluk kazanması, güvenlik çalışmaları alanında toplumsal

⁹⁶ O'Reilly, **a.g.m.**, s. 67.

⁹⁷ Buzan, Waever, Wilde, **a.g.e.**, s. 208.

⁹⁸ Buzan, Waever, Wilde, **a.g.e.**, s. 4.

⁹⁹ Williams, **a.g.m.**, s. 523.

¹⁰⁰ Buzan, Waever, **“Regions and...”**, s. 489.

güvenliğin yükselişine neden olmuştur. Bahsedilen etnik çatışmaları analiz edecek güvenlik kategorilerinin bulunmaması, konunun uzmanlarını bu yönde ki eksiliği giderecek çalışmalar yapmaya teşvik etmiştir. Özellikle eski Yugoslavya’da yaşanan etnik çatışmaların bölgeye yayılma korkusu, Kopenhag Okulu tarafından toplumsal güvenlik kavramının incelenmesine ve geliştirilmesine ön ayak olmuştur.¹⁰¹

Waever, toplumsal güvenliği, “bir kimliğin algılanan bir tehdide karşı savunulması ya da bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan bir tehdide karşı savunulması” olarak tanımlamaktadır.¹⁰²

Waever’e göre toplumsal güvenlik siyasi güvenlikle yakından ilgilidir. Ancak yine de farklı noktaları bulunmaktadır. Siyasi güvenlik, devletin örgütsel istikrarı, hükümet sistemleri ve hükümetlere meşruiyet veren ideolojilerle ilgilidir. Günümüz dünyasında devlet ve toplumun sınırları nadiren kesişmektedir. Toplum, bireyleri bir sosyal gurubun üyesi olarak tanımlayan fikir ve uygulamaları içermektedir ve toplum kimlikle ilgilidir. Kimlik ise toplulukların öz algısını ve kendilerini belirli bir topluluğun üyeleri olarak tanımlayan bireyleri ifade etmektedir. Güvenlik konseptinde farklı sektörlerden bahsetmek yaygın hale gelse de, genellikle bu sektörlerde devlet, temel referans nesnesi olarak kabul edilmektedir. Ancak sadece kurucu toplumlarda, “toplumsal güvenlik” kavramı devlet güvenliği kavramının tam karşılığı olarak anlaşılabilmektedir. Kopenhag Okulu bu anlaşmazlığın giderilmesi için devlet güvenliği ve toplumsal güvenliğin ikililiği açısından yeninden kavramsallaştırılmasını önermektedir. Nitekim devlet güvenliğinin merkezinde egemenlik kavramı yer alırken, toplumsal güvenliğin merkezinde kimlik kavramı yer almaktadır. Her iki güvenlik alanının ortak düşüncesi varlığını idame ettirebilmektir. Egemenliğini kaybeden bir devlet, devlet olarak varlığını sürdüremez. Aynı zamanda kimliğini kaybeden bir toplum da varlığını devam ettiremez. Dolayısıyla, bireysel ve bütünsel olarak kolektif düzeyde güvenlik kavramı için iki örgütlenme merkezi bulunmaktadır. Bunlar devlet ve toplumdur.¹⁰³

¹⁰¹ Ole Waever, “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, **Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi**, Cilt 5, Sayı 18, 2008, s. 153-155; Toplumsal güvenliğin gelişimi ve yükselişi için bkz: Selim Kurt, “Toplumsal Güvenliğin Yükselişi”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, Number 37, 2015, s. 459-476.

¹⁰² Waever, “**Toplumsal...**”, s. 153.

¹⁰³ Ole Waever, “**Securitization and ...**” s. 15.

Toplumsal sektörün ana kavramı kimliktir. Toplumsal güvensizlik hali, her hangi bir gelişmenin toplumun varlığına yönelik bir tehdit olarak tanımlanması durumunda ortaya çıkmaktadır. Ancak bu tanımlama uluslara göre farklılık göstermektedir. Toplumsal güvenlik “kimlik güvenliği” veya “biz kimliklerin” savunulması olarak da tanımlanabilir.¹⁰⁴ Bu doğrultuda toplumsal gruplar algıladıkları güvenlik tehditlerine yönelik iki şekilde önlem almaktadırlar. İlk olarak tehdidi politik (ve potansiyel olarak askeri) güvenlik sektörüne taşıyarak güvenlik gündemine dahil etmeye çalışırlar. Yani devlete tehdidi güvenlik gündemine dahil edip toplumsal gurubun korunması yönünde baskı yaparlar. Diğer ise algılanan tehdide karşı toplumun kendisi tarafından yürütülen faaliyetler ve alınan önlemlerdir.¹⁰⁵ Örneğin artan yabancı bir etkiye (küreselleşme) karşı toplumlar, kültürel çabalarını arttırıp, ulusal kimliğin bir parçası olan kültürü ön plana çıkartarak, ulusal dilin korunmasına ve sürdürülmesine daha fazla dikkat ayırıp önlem alabilirler. Bunu da sivil toplumdaki kültürel aktörlerle ve medya aracılığıyla yapabilirler. Dolayısıyla yabancı bir kültüre karşı mücadele aracı ille de güç ya da dışlama olmak zorunda değildir. Zira kültürel çabalarla da bu mücadele verilebilmektedir.¹⁰⁶

Waever, devlet ve toplumun sınırlarının çok nadir olarak kesiştiğini belirtmektedir. Ona göre, toplumun güvenlikleştirilmesi ile devletin güvenlikleştirilmesinin farklı odak noktaları bulunmaktadır.¹⁰⁷ Nitekim güvenliği sadece devlet merkezli düşünmek, devletsiz halkların ve azınlıkların güvenlik kaygılarının artmasına neden olmaktadır. Aynı halkların devleti ile toplumunun iki ayrı unsur/birim olduğunu unutmamak gerekir. Zira aynı halk olarak belirtilen devlet ve toplum iki farklı güvenlikleştirme nesneleridir. Örneğin Alman güvenliği denildiğinde tanımlama şekline göre farklı anlamlar ortaya çıkmaktadır. Tanımlama hem Alman ulusunun güvenliği olarak hem de Almanya’nın güvenliği olarak da görülebilir. Baktığımızda Alman ulusu sadece Almanya’da bulunmamaktadır. Toplumsal güvenlik çerçevesinde önemli görülen bir başka husus, ulus kapsamında görülmeyen kimliksel gurupların da varlıklarına yönelik tehditlerin olduğunu iddia ederek toplumsal güvenlikleştirmeye başvurmalarıdır. Bu toplumsal guruplar, çok

¹⁰⁴ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 155.

¹⁰⁵ Buzan, Waever, Wilde, **a.g.e.**, s. 122.

¹⁰⁶ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 162.

¹⁰⁷ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 153-154.

kültürlü bir devlette yaşayan azınlıklar ve bölgesel bir kimliği kabul etmiş guruplar olabilir.¹⁰⁸

2.2.1 Toplumsal Güvenlik Tarafından Tanımlanan Tehditler

Buzan’a göre toplumsal güvenliğe yönelik tehditler, “eğitim ve ibadet yerlerinin kapatılması, toplum üyelerinin sınır dışı edilmesi ve öldürülmesi, dil, isim ve kıyafet kullanımının kısıtlanmasını” içermektedir. Aynı zamanda toplumun yeniden üretimine yönelik tehditler ve kimliğin ifade edilmesine yönelik baskıcı uygulamalar da bulunmaktadır. Bunlar dil ve kültür üretimini gerçekleştiren kurumların faaliyetlerinin yasaklanması ve belirli bir bölgenin nüfus dengesinin değiştirilmesidir ki bu kimliğin bir nesilden diğerine etkili bir şekilde aktarılmasını engellenmektedir.¹⁰⁹

Buzan aynı zamanda, toplumsal güvenliğe yönelik tehditleri karakterize ederken, “etnik temizlik” ve “kültürel temizlik” şeklinde ayırım yapmaktadır. Etnik temizlik, kasıtlı öldürme, şiddet (cinsel şiddet dahil) veya bir etno-milli gurubun üyelerinin bir başkası tarafından sürgün veya sınır dışı edilmesidir. Kimlik açısından etnik temizlik, grup uyumu ve bütünlüğü için önemli bir tehdittir. Kültürel temizlik ise grubun fiziksel varlığına yönelik değil, grup kimliği için önemli olan kurum ve sembollerin sistematik olarak ortadan kaldırılmasıdır.¹¹⁰

Waeber ise toplumsal güvenliğe tehdit olarak görülen en yaygın konuları şu şekilde belirlemiştir:

1. Göç: X halkı Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu eskisi gibi varolmayacaktır, çünkü nüfusu diğerleri oluşturacaktır. X kimliği nüfusun yapısındaki değişim nedeniyle (Çinlilerin Tibet’e, Rusların Letonya’ya göçü gibi) farklılaşmaktadır.

¹⁰⁸ Göktürk Tüysüzoğlu, “Karadeniz Havzası’ndaki Çatışma Gerçekliğinin Güvenlikleştirme Yaklaşımı Çerçevesinde Anlamlandırılması”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 41, 2014, s. 94.

¹⁰⁹ Paul Roe, “*Ethnic Violence and the Societal Security Dilemma*”, Rautledge, New York, 2005, s. 48.

¹¹⁰ Roe, *a.g.e.*, s. 49.

2. Yatay rekabet: Orada hala X halkı yaşamaya devam etse de komşu kültür Y'nin öne çıkan kültürel ve dil açısından etkileri yüzünden yaşam şekilleri değişecektir (Örneğin Kanada'nın Amerikanlaşmaktan korkması gibi).

3. Dikey rekabet: İnsanlar kendilerini X olarak görmeyi bırakacaktır, çünkü ya bir entegrasyon projesi (Örneğin Yugoslavya, AB) vardır veya ayrılıkçı “bölgesleci” bir proje (Örneğin Katalon, Kürt) vardır. Bu projeler onları daha geniş veya daha dar kimliklere doğru çekmektedir.

4. Nüfusun azalması: Veba, savaş, açlık doğal afet veya soykırım politikaları nedeniyle nüfusun azalması.¹¹¹

Waever'ın toplumsal güvenliğe yönelik ilk tehdit unsuru olarak belirlediği göç, zorunlu veya gönüllü olarak ulusal sınırlar içerisinde veya sınırlar ötesinde kalıcı ve geçici yer değiştirme eylemi olarak tanımlanmaktadır. Göç aynı zamanda fiziki olarak bir yer değiştirmeyi değil sosyo-ekonomik ve kültürel bir yapıdan diğerine geçişi de ifade etmektedir.¹¹² İnsanlar ekonomik fırsattan çevre baskısına oradan da dini özgürlüğe kadar uzanan çeşitli nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalabilirler. Bununla beraber bir devletin nüfusunun homojenleştirilmesine yönelik siyasi programlar gereği de insanlar göçe tabii tutulmaktadır.¹¹³

Göçün, toplumsal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak kabul edilmesinin altındaki gerekçe, göç yoluyla mekan değiştiren bireylerin, kitlelerin ve grupların dahil oldukları yeni toplumsal düzen içerisinde birer sorun olarak görülmeleridir. Çünkü göçmenler göç ettikleri coğrafyalara aynı zamanda kendi kimlik ve kültürlerini de taşımaktadır. Nitekim göç alan ülke veya coğrafya, kendi kimliğini muhafaza etmek adına bazı reaksiyonlar/refleksler gösterebilir.¹¹⁴

Göçle ilgili güvenlikleştirme gerekçesi iki türdür. İlk olarak dış sınırlar ile ilgili olan gerekçe, göçmenlerin ve mültecilerin beraberinde terörizm ve suç

¹¹¹ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 158.

¹¹² Bülent Şener, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Güvenlik Birimleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, 2017, s. 3.

¹¹³ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 160.

¹¹⁴ Samet Zenginoğlu, “Avrupa Ve Göç: Tehdit Olgusuna Yönelik Teorik ve Politik Bir Analiz”, **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1, 2019, s. 44.

getirmelerinden dolayı, ülkeye girişlerinin engellenmesi ve ikamet etmelerine izin verilmemesiyle ilgilidir. İç sınırlarla ilgili olan diğer gerekçe ise göçün uzun vadede oluşturabileceği tehditler üzerinde durmakta ve bu nedenle de göçmenlere eşitlik ve vatandaşlık haklarının verilmemesini önermektedir. Aynı zamanda göç, kamu düzenine, barış içinde bir arada yaşamaya, devletin ve toplumun refahına, işgücü piyasasına ve kültürel kimliğe yönelik bir tehdit olarak da görülmektedir.¹¹⁵

Toplumsal güvenliğe yönelik bir diğer tehdit unsuru yatay rekabettir. Yatay rekabet, güçlü ve dinamik kültürel yapıları bulunan toplumsal grupların, küçük ve zayıf kültürel toplumlar üzerinde etki yaratmasıdır. Aynı zamanda işgal edilen düşman toplumların kültürel yapılarının yeniden oluşturulması durumunda da görülmektedir (Örneğin Almanya ve Japonya'nın Amerikanlaştırılması gibi). Yine yatay rekabet, çağdaş ticaret politikasında bir araç olarak kullanılan "kültürel engeller"i kaldırılması hususunda da kullanılmaktadır. Bahsedilen ticaret politikasına göre devletler, korumacılığı haklı çıkarmak adına geleneklere ve kültürel değerlere başvururken, ihracatçı devletler ise bu hususu ortadan kaldırmak için yerel kültürel özellikleri zayıflatmaya çalışmaktadır.¹¹⁶

Dikey rekabet ise genellikle devletin sınırları içerisinde gerçekleşen ayrılıkçılık ya da entegrasyon projelerini kapsamaktadır. Demokratik yada emperyal olsun, devletle eşleşecek ortak bir kültür oluşturma amacı taşıyan entegrasyon projeleri, eğitim, din ve dil hakları gibi kültürel yeniden üretim mekanizmalarının bir kısmını yada tamamını kontrol etmeye çalışmaktadır. Nitekim bu projeler çerçevesinde uygulanan baskı, ülke sınırları içerisinde yaşayan azınlıkların kendi kültürlerini yeniden üretme yeteneklerini kaybetmelerine neden olabilmekte ve azınlıkları ayrılıkçı hareketlere yöneltebilmektedir. Dikey rekabette tehdidin iki boyutu mevcuttur. İlkinde tehdit bireylerin kalplerinde ve beyinlerinde soyut bir şekilde olup, dönüşmeyle alakalıdır ve bu durumda insanlar kendilerini başka bir şey olarak görmeye başlamaktadır. İkinci tehdit ise somut bir şekilde siyasi kararlarla, örneğin göç veya siyasi yapılar aracılığıyla bir kimliğin kültürünün yeniden

¹¹⁵ Ayelet Banai, Regina Kreide, "Securitization of Migration in Germany: The Ambivalences of Citizenship and Human Rights", **Citizenship Studies**, Volume 21, Number 8, 2017, s. 907.

¹¹⁶ Waeber, "Toplumsal...", s. 160.

üretilmesini kısıtlayıp kültürün üretimini gerçekleştiren kurumları kontrol altına alarak o kimliğin devamlılığını engellemektir.¹¹⁷

Toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak görülen bir diğer unsur nüfusun azalmasıdır. Bu husus kültürün taşıyıcısı olan insanın varlığına yönelik tehditlerin, kimliğinin devamlılığını olumsuz etkilemesiyle ilgilidir. Etnik temizlik uygulamalarıyla, kimliği veya grubu yok etme arzusunun ortaya çıkardığı politikalar bu kategoride değerlendirilmektedir. İnsanların genellikle endişeleri, bireysel olarak hayatlarını kaybetmeleri riskidir. Ölümünün kolektif kimliklerinin kaybolmasına yapacağı etkiyi fazla önemsememektedir. Fakat burada kolektif kimliklerinden dolayı bireysel hayatlarını kaybetmeleri söz konusudur. Nüfusun azalması ile ilgili bir diğer konu ise doğum oranlarından kaynaklanan endişedir. Doğum oranlarında iki nedenden dolayı endişe edilebilir. İlk olarak “rakip”ler ile kıyaslandığında daha düşük olabilir. Diğer ise doğum oranları, sosyo-ekonomik istikrarı bozma tehdidi taşıyabilir ve sosyal güvenlik programlarını devam ettirilmesinde sorunlar yaratbilir. Aynı zamanda daha fazla göç için de baskı oluşturabilir. Geçmişte askeri güvenlik sorunu olarak görülen doğum oranları, günümüzde daha çok ekonomik ve siyasi güvenlik sorunu olarak düşünülmektedir.¹¹⁸

2.2.2 Toplumsal Güvenlikte Çerçevesinde Analiz Edilen Referans Nesneleri

Yukarıda sözü göçen dört tehdit kategorisinde varlıkları tehdit edilen ve toplumsal sektör kapsamında tanımlanan referans nesneleri “kimlik”, “din” ve “toplumsal cinsiyet”tir. Bu referans nesneleri arasında beki de en önemlisi “kimlik”tir.¹¹⁹ Soğuk Savaşın sonu ve 11 Eylül saldırısı ile teröre karşı savaş gibi gelişmeler, geleneksel olarak dünya siyasetine çatışma ve işbirliği arasındaki denge şeklindeki bakış açısını değiştirmiştir. Nitekim küresel düzeni şekillendiren devletlerarasında değişen güç ilişkileri, yerini, özellikle kültür ve kimlikle ilişkili ortaya çıkan yeni güçlere bırakmıştır.¹²⁰

¹¹⁷ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 161.

¹¹⁸ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 159.

¹¹⁹ Selim Kurt, “Güvenlikleştirme Kuramı Açısından Rusya Federasyon-Ukrayna Çatışmasını Anlamak”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 75, No 1, 2020, s. 11.

¹²⁰ Kurt, “**Toplumsal güv...**”, s. 469.

Bu doğrultuda ön plana çıkan kimlik siyasetinin temel niteliği, siyasal ve kültürel bir benlik ifadesi yoluyla bir gurubun kimliğini yeniden şekillendirerek baskıya karşı gelme ve onu değiştirme arayışıdır. 20. yüzyıl'ın son yıllarında kimlik siyasetinde önemli bir artış yaşanmıştır. Bu artışın temelinde üç neden bulunmaktadır. İlk neden, post-sömürgecilikle ve eski Avrupa sömürgelerinde bağımsızlığa, Batılı olmaya ve hatta Batı karşıtı bir kimlik geliştirerek kültürel bir boyut kazandırma girişimleri ile ilişkilendirilmektedir. İkinci neden, sosyalizmin başarısızlığı ve sonuç olarak komünizmin çöküşüdür. Özellikle 1970'lere kadar toplumsal olarak dezavantajlı guruplar ve insanlar, kendi siyasal özelemlerini sosyalizm çerçevesinde ifade ediyorlardı. Dünyanın çoğu bölgesinde baskı altında yaşayan halklar için sosyalizm güçlü bir cazibeye sahipti. Sosyalizm, sömürü ve baskının bir eleştirisini sunmakta, toplumsal kalkınmayı ve eşitliği savunmaktaydı. Fakat sosyalizmin başarısızlığı, sömürgecilik sonrası milliyetçiliğin, giderek artan bir biçimde gelişmekte olan dünya toplumlarında daha derin köklere sahip kimliklerle uyumlu bir şekilde yeniden tasarlanmasına sebep olmuştur. Etnik milliyetçiliğin ve dini köktenciliğin yükselişi bu durumun en somut göstergesidir. Nitekim Doğu Avrupa'da komünizmin çöküşü bu tarz eğilimleri güçlendirmiştir. Son olarak kimlik siyasetinin yükselişini etkileyen üçüncü unsur küreselleşmedir. Küreselleşmenin kültürel etkilerine karşı kimlik siyaseti, bir direniş şekli olarak görülebilir. Nitekim küreselleşme, tek tip bir kültür yaratmaya ve dünyayı kendine adapte etmeye çalışmaktadır ki, bu durum dünyanın birçok bölgesinde ulusal kültüre ve kimliğin geleneksel temelli biçimlerine karşı bir tehdit olarak görülmektedir. Dolayısıyla kimlik siyaseti küreselleşmenin önerdiği bu tek tip kültüre karşı çıkmış ve yaygınlık kazanmıştır.¹²¹

Kimlik sürekli değişmektedir ve süreçseldir. Bununla beraber istikrarlı ve de objektif olmadığı için bir kimliği savunmak son derece çelişkili bir şeydir. Fakat bir kimlik güvenlikleştirildiğinde sanki başlangıçtan beri var olan ve derin bir şekilde inşa edilmiş bir şey savunuluyormuş gibi gösterilmektedir. Hepimiz çoklu kimliklere sahibiz. “Ben kimim?” sorusunun birden fazla cevabı bulunmaktadır. Nitekim güvenlikleştirme durumunda bunların tümünü kapsayacak şekilde bir kimlik inşası söz

¹²¹ Andrew Heywood, “Küresel Siyaset”, (Çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir), Adres Yayınları, Ankara 2011, s. 230-233.

konusudur. Waever’a göre bu hususta ulusal kimlikler ön plana çıkmaktadır. Ulusal kimliğin son 200 yılda siyasi otoritenin kaynağı olmasından ve siyasi üst yapıların ulusal kimlikler üzerine inşa edilmesinden dolayı ulusal kimliğin çatışma durumunda diğer tüm kimlikleri içine alacak şekilde güvenlikleştirilmesi çok daha kolaydır.¹²²

Toplumsal güvenlik için bir diğer referans nesnesi ise dindir. Dini topluluklar, kendi kendini devam ettiren önemli biz kimlikleri, toplulukları ve grupları olduğundan ve bununla beraber resmi hale getirilmiş otorite ve kural yapmayı da içeren kurumsal yapıları da bulunduğu toplumsal güvenlik için referans nesnesi olarak kabul edilmektedirler. Bu nedenle, dinler bazı özelliklerinden dolayı devletler gibidir ve siyasi sektörle de ilgilidir. Bir din adına güvenlikleştirme eylemi gerçekleştirildiğinde tehdit, toplumun varlığına yönelik değil inancın varlığına yönelik olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla güvenlikleştirme mantığının merkezinde topluluğun veya kimliğin savunulması değil inancı savunulması yer almaktadır. Nitekim dine yönelik tehditlerden dolayı gerçek bir çatışma ortaya çıktığında toplumsal ve askeri güvenlik meselelerinde olduğu gibi benzer süreçler yaşanmaktadır. Gruplar “biz ve onlar” bakış açısına göre hareket edip, üyelerini düşman tehdidine karşı koruyacaktır ve sosyal gurubun uyumuyla ilgili endişe duyacaklardır.¹²³

Dinle ilgili bir diğer önemli konu dinin diğer çatışma türlerinden ayırt edilmesidir. Nitekim etnik çatışmalar dini çatışma olarak tanımlanmamalıdır. Örneğin dinin daha fazla ön plana çıkarılması nedeniyle Yugoslavya’daki çoğunlukla etnik temelli olan çatışmalar, din temelli çatışmaymış gibi gösterilmektedir. Hırvatların Katolik, Sırpların Ortodoks, Boşnakların ve Kosovalıların ise Müslüman olduğundan hareketle bu gruplar arasında başka türlü bir ayrımın yapılması zordur. Bu nedenle günümüzde bazı devletler, bu toplumlar arasında yaşanan çatışmayı dini temelli bir çatışma olarak tanımlamaktadırlar. Ancak çatışma yakından incelendiğinde, bu gruplar arasındaki sorunun, sahip oldukları inançlardan dolayı değil, sahip oldukları kimliklerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla dinin bu çatışmada tanımlama aracı olarak kullanılması son derece yanlıştır. Bu nedenle dinin bir

¹²² Waever, “**Toplumsal...**”, s. 156.

¹²³ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 165-167.

çatışmaya neden olup olmadığı hususu, söz konusu çatışmanın yakından incelenmesiyle anlaşılabilir. ¹²⁴

Toplumsal güvenlik için bir diğer referans nesnesi “toplumsal cinsiyet”tir. Toplumsal cinsiyetin toplumsal güvenlik çerçevesinde ele alınması için, cinsiyet kavramıyla tanımlanan “biz”in savunulması amacıyla eyleme geçilmesi gerekmektedir. Zira burada erkeklerin fiziksel veya sosyal olarak kadın kategorisini yok etmeye çalıştığı ifade edilmemektedir. Toplumsal cinsiyet açısından bir konunun güvenlikleştirilmesi iki durumda gerçekleşmektedir: İlki, cinselliğin homoseksüellik gibi diğer çeşitlerinin bu çerçevede ele alınarak aşırı güvenlikleştirmenin merkezini haline getirilmesi, ikincisi ise, erkekler ve kadınların birbiriyle yarışan cinsiyet rolleriyle tanımlanmalarıdır. Nitekim bu son durumda, tehdit edilen şey kadın olmak veya erkeğin baskın olmayan halleridir. ¹²⁵

Waever toplumsal cinsiyetin toplumsal güvenliğe referans olabileceği durumu, Brownmiller¹²⁶ tarzı feminizm üzerinden örnekle açıklamaktadır. Bu tarz feminizmde, erkeklerin kadınlara kolektif tehdit olarak gösterilmesi ve erkeklerin tüm kadınları korku durumunda tuttuğu bilinçli bir yıldırma süreci, bir gurup tarafından tehdit olarak algılanıp güvenlikleştirilmektedir. Bununla beraber homoseksüellikte güvenlikleştirme durum çift yönlüdür. Bunlardan ilki homoseksüellerin kendilerini tehdit altında hissetmeleridir. İkincisi ise homoseksüellerin bu gün dünyadaki toplumların belki de çoğunda topluma yönelik tehdit olarak algılanmalarıdır. ¹²⁷

Geleneksel güvenlik anlayışına göre, savaşların kadın, çocuk ve basmakalıp şekilde “kırılgan” olarak görülen diğerlerini savunmak için yapıldığı miti, toplumsal cinsiyet algısının bir yansımasıdır. Özellikle 1990’lı yılların başında etno-milliyetçi çatışmaların yükselişi, bu geleneksel mitin yeniden güvenlik gündemine dahil edilmesine neden olmuştur. Örneğin Yugoslavya ve Ruanda’da savaşlar esnasında yaşanan tecavüz olayları bir savaş stratejisi olarak kullanılmıştır. Bu tecavüz olayları sadece kadınları tehdit etmekle kalmamış, aynı zamanda böylelikle erkeklere,

¹²⁴ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 165-167.

¹²⁵ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 168-169.

¹²⁶ Susan Brownmiller; Amerikalı bir feminist gazeteci, yazar ve aktivisttir. Daha çok 1975 yılında yazdığı “Against Our Will: Men, Women and Rape” isimli kitabıyla tanınan Brownmiller, tecavüzün kadınlardan çok erkekler tarafından tanımlandığını ve erkeklerin bunu tüm kadınları korku içinde tutarak erkek egemenliğini sürdürmenin bir yolu olarak kullandığını savunmuştur, https://en.wikipedia.org/wiki/Susan_Brownmiller, Erişim: 05.06.2020.

¹²⁷ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 169.

kadınlarını korumakta yetersiz olduklarını ima eden aşağılayıcı bir mesajın verildiği de görülmüştür. Dolayısıyla savaşlarda düşman topluluğuna yönelik başvuru planlı tecavüz olayları da güvenlik gündemine dahil edilmiştir.¹²⁸

Aynı zamanda toplumsal cinsiyet, uluslararası ilişkilerde arabulucu rolünden dolayı, diğer topluluk kategorilerinin inşa edilmesinde önemli bir faktördür. Hem genel hem de özel olarak ulusla ilişkili kavramsallaştırmalarda, “anayurt”, “anavatan” gibi cinselleştirilmiş benzetmelerin ifade edilmesi, soğut seviyede değil, aynı zamanda devlet sisteminin oluşturulmasında somut olarak da işlev görmektedir. Nitekim askerilerin, korunacak masum sivillerin, diplomatların, diplomatların eşlerinin, devlet adamlarının vb. önemli rolleri öyle tanımlanır ki, bu durum aynı zamanda bireyler için toplumsal cinsiyet üretiminin bir parçası olarak da işlev görür. Bu çerçevede ulusa karşı bir tehdit ortaya çıktığında, bu durumun kadınlar ve erkekler üzerindeki etkileri, onların rollerine göre değişiklik gösterir.¹²⁹

¹²⁸ Kurt, “Güvenlikleştirme kur...”, s. 13.

¹²⁹ Waever, “Toplumsal...”, s. 168-170.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNEY OSETYA SORUNUNUN GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ

Bu bölümde Güney Osetya problemine ilişkin tarihsel gelişmeler beş ayrı döneme ayrılarak anlatılmış ve aynı zamanda bu tarihsel gelişmelerin konunun güvenlikleştirilmesi üzerindeki etkisi Toplumsal Güvenlik sektörü çerçevesinde analiz edilmeye çalışılmıştır.

1. SSCB'nin Dağılmasına Kadar Olan Süreçte Güney Osetya Sorununda Yaşanan Gelişmeler

Büyük Kafkas Sıradağları'nın güney eteklerinde yer alan Güney Osetya bölgesinin yüz ölçümü 3.900 kilometre karedir. Güney, doğu ve batıda Gürcistan toprakları ile çevril olan Güney Osetya, kuzeyde Rusya Federasyonu'na bağlı Kuzey Osetya Cumhuriyeti ile komşudur.¹³⁰ Kuzey Kafkasya'yı Güney Kafkasya'ya bağlayan Daryal Boğazı Güney Osetya sınırları içerisinde yer almaktadır.¹³¹ Bu nedenle bölge hem Gürcistan hem de Rusya açısından büyük önem arz etmektedir. Bölgenin başkenti Tskhinvali ve Java bölgeleri dışındaki yaşam alanları genellikle küçük dağ vadileri arasında dağılmış köylerden oluşmaktadır. Deniz seviyesinde 2995 metre yükseklikte bulunan Roki Tüneli güneyi kuzeye bağlayan tek ulaşım yoludur.¹³²

Gürcülerle Osetler arasında silahlı çatışmalar 20. yüzyılın sonlarında yaşansa da, taraflar arasında uyuşmazlığın temeli daha önceki dönemlere dayanmaktadır. Tarih boyunca Gürcistan toprakları büyük göç hareketlerinin temel güzergahlarından birisi olmuştur. Bu durum, Gürcistan'ın tarihini, demografik yapısını ve bu günkü siyasal ve sosyal yapısını şekillendiren ana unsurlardan biri olmuştur. Ancak bu durumun

¹³⁰ Dennis Samut, Nikola Cvetkovski, "The Georgia - South Ossetia Conflict", Verification Technology Information Centre, March 1996, s. 5.

¹³¹ Hasan Oktay, Ufuk Cerrah, "Uluslararası Politikada Kafkasya", Hitabevi Yayınları, Ankara 2018, s. 152.

¹³² International Crisis Group, "Georgia: Avoiding War in South Ossetia", **Europe Report No 159**, 26 November 2004, s. 8-9.

yarattığı tarihsel zenginlik, bir yandan Gürcistan'ı güçlü kılarken, diğer yandan günümüzde de devam eden sorunların doğmasına neden olmuştur.¹³³

Gürcülerle Osetler arasındaki uyuşmazlığın kilit konularından biri bölgenin tarihiyle ilgilidir. Bölgeye ilk olarak kimin geldiği ve bu nedenle bölge topraklarının kime ait olduğu konusunda taraflar arasında görüş farklılığı mevcuttur.¹³⁴ Bu hususta Gürcü kaynakları Osetlerin 17. ve 19. yüzyıllarda yoğun olarak bölgeye göç ettiklerini iddia ederken¹³⁵ Osetler, uzun zamandan beri Kafkasların her iki tarafında yaşadıklarını ve bölgedeki varlıklarının en az Gürcüler kadar eski olduğunu savunmaktadırlar. Aynı zamanda kendilerinin bundan beş bin yıl önce Kafkasya'ya göç eden İskit kabilelerinin ve Alanların torunları olduklarını iddia etmektedirler.¹³⁶

Byhan, Miller, Kovalevski ve Magometov gibi etnograflara göre Osetler, kuzey Hint-Avrupa ırkından olan ve iki dil, İron ve Digor dillerini konuşan halklardır. Klaproth ve Bodenstedt ise Osetlerin Medlerden geldiğini ve kuzeyden göç ederken İranlılarla karşılaştıklarını iddia etmiştir. Klaproth, 18. yüzyılın sonunda gerçekleştirdiği Kafkasya'ya seyahatinde Oset diliyle İran dili arasındaki benzerlikleri gözlemlemiş ve Osetlerin en yakın atalarının Alanlar olduğunu ve bu göçebe halkın, çağımızın başında Don Nehri ile Azak Denizi arasında yer alan Ön Asya'da bulunan ovalarda yaşadığını belirtmiştir.¹³⁷

Osetler, Kafkasya bölgesinin tam kalbini oluşturan topraklarda, Ana Kafkas Sıradağı'nın merkez kısmının her iki tarafında dağ boğazları ile onlara bitişik olan düzlüklerde yaşamaktadırlar. Osetlerin İrani atalarının Kafkasya bölgesine geldiklerinde buradaki yerli halkları zamanla asimile ettikleri iddia edilmektedir. M.Ö. 8. ve 7. yüzyıllarda İrani göçebe İskit kavimleri, Kafkasya'nın kuzeyindeki steplere yerleşmiş, M.Ö. 7. yüzyıldan sonra ise İskitlerle Kafkasya'da yaşayan yerli halklar arasında etkileşim ve bütünleşme başlamış ve bölgenin yerli halkı olan Kubanlılar ile

¹³³ Mitat Çelikipala, "Bağımsız Gürcistan'ın 20 Yılı: Başarısız Devlet Mi, Demokratik Model Ülke Mi?", *Kafkasya'da Değişim Dönüşüm* (Avrasya Üçlemesi III), (Der. Mustafa Aydın), Nobel Yayın, Ankara 2012, s. 65.

¹³⁴ Samut, Cvetkovski, *a.g.e.*, s. 6.

¹³⁵ Ufuk Tavkul, "Etnik Çatışmaların Gölgesinde Kafkasya", Ötüken Neşriyat, İstanbul 2002, s. 77.

¹³⁶ International Crisis Group, "Georgia: Avoiding ...", s. 2.

¹³⁷ Alexandre Grigorianz, "Kafkasya Halkları Tarih Ve Etnografik Bir Sentez", (Çev. Doğan Yurdakul), Yeni Binyıl, İstanbul 1999 s. 149.

İskitler arasında ilişkiler gelişmiştir. Böylece M.Ö. 6. ve 7. yüzyıllarda merkezi Kafkasya’da ve Kafkasya’nın kuzeyinde sosyo-politik ortaklıklar oluşmuş, ilerleyen dönemlerde ise bu ortaklıklar dilsel ve etnik birliğe dönüşmüştür. Daha sonra doğudan bölgeye göç eden İrani göçebe topluluk olan Sarmatlar ve Alanlar, İskitlerin Kafkasya’daki siyasi ve etno-kültürel konumunu daha da güçlendirmiştir. İskitler ve Sarmat/Alanların oluşturduğu yüksek kültür ve sosyo-politik sistem, yerli Kuban halkının zamanla asimile olmasına neden olmuştur. Yaşanan bu sentez sürecinin sonucunda ortaya çıkan yeni oluşum, bugünkü Osetlerin ataları olarak kabul edilmektedir. İskit-Sarmat toplulukları MS. 1. yüzyılda Alanlar adı altında birleşmişlerdir.¹³⁸

Alan adı Sarmatça “Ala”, yani “dağ” anlamına gelmektedir Alanlar kendilerini “İr” veya “İran” diye adlandırmışlardır ki bu ad eski zamanlarda Terek Nehri’nden Derbend’e kadar olan Kafkasya’nın doğu kısmı için kullanılmıştır. Dolayısıyla günümüzde Osetler de kendilerini İran’la hemen-hemen aynı olan “İron” adıyla adlandırmaktadırlar.¹³⁹

Osetlerin uzun bir tarihsel dönemde daimi ikametgahları olmamıştır. Ataları olan Alan’lar Kafkas dağlarına yerleşmeden önce, yaşam alanlarını birkaç kez değiştirmişlerdir. İlk olarak Orta Asya çöllerine göç etmişlerdir. Çağımızın başında Alanlar, Azak bozkırlarına ve M.S. 4. yüzyılda Don Nehrinin kıyılarına yerleşmişlerdir. Burada Hunların yıkıcı saldırılarına maruz kalmışlardır. Bu saldırılardan kurtulan Alanların bir kısmı güneye doğru göç ederek Kuzey Kafkasya’nın eteklerine yerleşmişlerdir. Burada bir devlet oluşturmaya çalışan Alanlar, 13. yüzyılda Tatar-Moğol saldırılarına maruz kalmışlardır.¹⁴⁰ 1222 yılında Moğollar Dağıstan’ı işgal ettikten sonra Kuzey Kafkasya’nın ovalarından geçerek batıya doğru ilerlemişler ve bu bölgede Alanlarla karşılaşan Moğollar, 1239 yılında onları da mağlup etmişlerdir. Moğollarla savaşırken Alan-Oset halkları, Kafkasya’nın

¹³⁸ Ruslan Bzarti, “Osetlerin Tarihi”, **Kafkas Dernekleri Federasyonu**, <https://www.kaffed.org/bilgi-belge/tarih/item/287-osetlerin-tarihi.html>, Erişim: 03.01.2020; Fatma Asena Duran, “Geçmişten Bugüne Osetya Sorunu”, **Ajanskafkas**, 2019, <http://ajanskafkas.com/makale/one-cikanlar/gecmisten-bugune-osetya-sorunu/>, Erişim: 19.01.2020.

¹³⁹ Adolf Berje, “**Kafkasyalı Dağlı Kavimlerin Kısa Tarihi**”, (Çev. Murat Papşu), Kafkas Derneği Yayınları, Ankara 1999, s. 6.

¹⁴⁰ Roland Topçişvili, “Osetini v Gruzii: Mif i Realnost”, **Tbilissikiy Gosudarstvenniy Universitet İm. İnvane Djavahişvili Gelatskaya Akademiya Nauk**, 2009, s. 7-8.

en geri kesimlerindeki dağlara sığınmış ve değişik gruplara ayrılarak oradaki boğazlara ve vadilere yerleşmiştir.¹⁴¹

Gürcü kaynaklarına göre, 13. yüzyılda yaşanan Moğol-Tatar istilasından sonra Kafkas dağlarının güneyindeki bölgeyi işgal etmeye çalışan Osetler, Gürcüler tarafından engellenmiştir.¹⁴² Tatar-Moğol istilasından sonra, Alan elit tabakasının askeri politik etkinlik merkezi Güney Kafkasya'ya doğru kaymaya başlamıştır. 1292 yılında Alanlar ile Gürcüler arasında Gori bölgesinin işgali nedeniyle bir savaş yaşanmış ve bu savaş Moğolların arabuluculuğu ile son bulmuştur. Gürcü kaynaklarına göre, Gürcü-Oset düşmanlığı bu tarihte başlamıştır.¹⁴³

13. yüzyılın ikinci yarısında Moğol saldırıları Gürcistan'ı büyük ölçüde zayıflatmış, Gürcistan'ın ovalarda yaşayan nüfusu önemli ölçüde azalmış ve Gürcistan'ın Shida Kartli¹⁴⁴ bölgesindeki silahlı Oset gruplarının ortaya çıkması için uygun bir ortam oluşturmuştur. Gürcü tarihçilerine göre, Osetler 1292 yılında Şida Kartli topraklarına baskınlar düzenlemiş¹⁴⁵ ve bu nedenle yerel köylerin Gürcü nüfusu göç etmek zorunda kalmıştır. Dolayısıyla Şida Kartli bölgesinin demografik yapısı da önemli oranda değişmiştir.¹⁴⁶

15. yüzyılda Osmanlı ve Perslere karşı direniş esnasında Gürcü nüfusunun azalması, Kuzey Kafkasya'dan göçler için uygun bir ortam yaratmıştır.¹⁴⁷ Osetler ilk olarak Kafkasya Bölesin'nin kuzeyinde bulunan Gürcistan'ın Dvaleti eyaletine yerleşmişlerdir.¹⁴⁸ Osetlerin, mevcut Gürcistan topraklarındaki ilk yerleşim yerleri ise

¹⁴¹ Grigorianz, **a.g.e.**, s. 152-153.

¹⁴² Samut, Cvetkovski, **a.g.e.**, s. 8.

¹⁴³ Bimbaşatı Kemal Eyidoğan, "Güney Osetya'nın Bağımsızlığı / Tarihi", **KKC**, <http://kuzeykafkasyacumhuriyeti.org/yazar/bimbasati-kemal-eyidogan/guney-osetyanin-bagimsizligi-tarihi.html> Erişim: 17.02.2020; Mustafa Pamuk, "**Kafkasya Ve Azerbaycan'ın Dünü, Bugunu, Yarını**", Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 1995, s. 120.

¹⁴⁴ Shida Kartli; Gürcistan'ın yönetsel bölgelerinden biridir. Gori, Kaspi, Kareli ve Haşuri ilçelerinden oluşmaktadır. Bölgenin yönetsel merkezi Gori şehridir. Shida Kartli'nin kuzeyi, bağımsızlığını ilan eden Güney Osetya topraklarının büyük bir kısmını kapsamaktadır.

¹⁴⁵ Anzor Totadze, "**The Ossets in Georgia: Myth and Reality**", Publishing House Universal, Tbilisi 2008, s. 13-14.

¹⁴⁶ Topçışvili, "**Osetim v Gruzii...**", s. 9.

¹⁴⁷ Tekin Aycan Taşçı, "İki Farklı Pencereden Güney Osetya Sorunu", **Uluslararası Kafkasya Kongresi Bildiriler Kitabı**, Editörler: Hasan Çomak, Arda Ercan, Bilge Ercan, Kocaeli 2012, s. 665.

¹⁴⁸ Topçışvili, "**Osetim v Gruzii...**", s. 9.

Truso Vadisi'yle Magran-Dvaleti olmuştur. Osetlerin Kuzey Kafkasya vadilerinden bu yerlere göçü 17. yüzyılın ortalarında gerçekleşmiştir. 17. yüzyılın ikinci yarısında ise Osetler, Şida Kartli'nin dağlık kısmına, yani Didi ve Patara Liakhivi nehirlerinin üst kısımlarına göç etmişlerdir. Daha sonra 18. yüzyılın 30'lu yıllarında sözü geçen nehirlerin dağlık kısmına tamamen yerleşmişlerdir.¹⁴⁹

17-18. yüzyıllarda Şida Kartli'nin dağlık kesimlerinde yaşamaya başlayan Osetler, buradaki olumsuz koşullar ve verimli topraklar bulunmaması nedeniyle güneye doğru göç etmişlerdir. 18. yüzyılda Gürcistan'ın sosyo-politik durumu, Osetlerin Gürcistan topraklarına göçünü kolaylaştırmıştır. Çünkü Gürcistan Kuzey Kafkasya'ya açılan kapıları olan, Darial ve Kasris Kari'ni bölgelerini kontrol edememiş¹⁵⁰ ve 1860 yılında Osetlerin Kuzey Kafkasya'dan Gürcistan'a aktif göçü başlamıştır.¹⁵¹

Osetler bu dönemde Kafkasya yönünde ilerlemekte olan Rusya ile müttefiklik ilişkileri kurmuştur. Bölgede güçlenen Çarlık Rusya'sı, kendi çıkarları doğrultusunda Osetlerin Gürcü topraklarına göçünü desteklemiştir.¹⁵² 1833 yılında Rus İmparatorluğu'nda 35.750, Gürcistan'da ise 14.000 Oset'in yaşadığı iddia edilmiştir. Ancak 1860 yılına gelindiğinde bu sayının Kuzey Osetya'da 46.802, Gürcistan'ın Şidan Kartli bölgesinde ise 19.324'e yükseldiği belirtilmiştir. Özellikle 1880 yılında Kafkas İstatistik Komitesinin verilerine göre Kuzey Osetya'da 58.926, Gürcistan topraklarında ise 51.988 Oset yaşamaktadır. Nitekim 20 yıl içerisinde, 1860'tan 1880'e kadar, Kuzey Osetya'da Oset nüfusu 12.000, yani 1.2 defa, Gürcistan'da ise 33.000, yani 2.7 defa artmıştır. Ancak nüfusun doğal büyümesinin, bu kadar kısa bir sürede bu oranda artması çokta mümkün görülmemiştir. Zira 1870'li yılların sonunda her 1000 Oset nüfusunda yıllık ortalama doğum oranı 35.7 ve ölüm oranı ise 14.3 kişidir. Yani 1000 kişinin doğal büyüme oranı 21.4'e eşittir. Bu 20 yıl içerisinde doğal büyümenin 1000 Oset için 21,4 olduğunu kabul edersek, 1880 yılında Gürcistan'da Oset nüfusunun 29.014 kişi olması gerekmektedir. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi o yıl Gürcistan'daki Oset nüfusu 51.988 kişiydi. Dolayısıyla doğal

¹⁴⁹ Topçışvili, "Osetim v Gruzii...", s. 9-10.

¹⁵⁰ Topçışvili, "Osetim v Gruzii...", s. 13.

¹⁵¹ Totadze, a.g.e., s. 17-19.

¹⁵² Rauf Həsənov, "Gürcü-Osetin Münaqişəsi", *Tarix və Onun Problemləri Jurnalı*, No 1-2, 2009, s. 262.

büyüme dışındaki nüfusun bölgeye Kuzey Kafkasya'dan göç ettiği iddia edilmektedir.¹⁵³

Osetlerin Gürcistan'ın Kartli ve Kaheti bölgelerine göçü 20. yüzyıl boyunca devam etmiştir. 1926 yılında Gürcistan'da 113.000 Oset yaşıyordu ki, bunun 60.000'inin Güney Osetya Özerk Bölgesinde, 53.000'inin ise Gürcistan'ın diğer bölgelerinde yaşadığı belirtilmektedir. 1989 yılına gelindiğinde ise Gürcistan'daki Oset nüfusu 164.000'e çıkmıştır ve bunun 64.000'i özerk bölgede, 100.000'e yakını ise çoğunlukla Doğu Gürcistan şehirlerinde yaşamaktadır. Görüldüğü üzere 1926-1989 yılları arasında Özerk bölgede Oset nüfusu 4.800 kişi, yani % 8 artmış, ancak Gürcistan topraklarında 47.000 kişi, yani % 87 oranında artmıştır.¹⁵⁴

Hem Rus İmparatorluğu, hem de Sovyetler Birliği Gürcistan'da yerli nüfusun azaltılması ve demografik yapının değiştirilmesi politikalarını izlemiştir. Zira 1922 yılında Gürcüler toplam nüfusun %74,7'sini oluştururken, 1926 yılında bu oran %70.9'a düşmüştür. 1936 yılında ise %64.6'ya kadar inmiştir.¹⁵⁵

Bu yönüyle Gürcü-Oset çatışması incelendiğinde, Waever'in toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak tanımladığı "göç" ("X halkı Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu eskisi gibi var olmayacaktır, çünkü nüfusu diğerleri oluşturacaktır. X kimliği nüfusun yapısındaki değişim nedeniyle farklılaşmaktadır")¹⁵⁶ unsurunun sorunu tetikleyen bir etken olduğu söylenebilir. Nitekim Gürcü-Oset çatışması her ne kadar toprak temelli bir çatışma olarak görülse de, Osetlerin Gürcistan topraklarına göç ederek zaman içinde bölgede bir Oset topluluğunun teşkil edilmesi Osetlerle Gürcüler arasında kimlik temelli bir çatışmanın oluşmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla bu sorunda varlığı tehdit edilen ve dolayısıyla güvenlikleştirilen referans nesnesi her iki tarafın da kimliğidir.

¹⁵³ Totadze, **a.g.e.**, s. 17-19.

¹⁵⁴ Totadze, **a.g.e.**, s. 20; Roland Topçişvili, "Osetini v İstoriçeskoj i Sovremennoy Gruzii", Nasionalnaya Akademiya Nauk Gruzii, Tbilisi 2019, s. 41-42.

¹⁵⁵ Həsənov, **a.g.m.**, s. 262.

¹⁵⁶ Waever, "Toplumsal...", s. 158.

Güney Osetya'nın Gürcistan'la olan zoraki birliği 19. yüzyılın ortalarında, bölgenin Çarlık Rusya'sına bağlanmasıyla başlamıştır.¹⁵⁷ 1774'te Osetya'nın, 1801'de Gürcistan'ın Çarlık Rusya'sına bağlanması sonrasında uygulanan idari düzenlemeler, ileride yaşanacak olan Oset-Gürcü çatışmasının tarihi zeminini oluşturmuştur.¹⁵⁸

1774 yılında Çarlık Rusya'sı ve Osmanlı İmparatorluğu arasında imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması, Osetler açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu anlaşma ile Osetya'nın tamamı kuzey ve güney ayrımı olmadan Rus İmparatorluğu'na katılmıştır.¹⁵⁹ Bölgede kontrolü sağlayan Rusya, 1748 yılında Vladikavkaz şehrini inşa ederek Kafkasya'ya olan bağlantıyı ele geçirmiş ve Osetler bu dönemden sonra bölgede Rusların en güvenilir müttefiklerinden biri olmuştur.¹⁶⁰

1801 yılında Gürcistan'da kontrolü sağlayan Çarlık Rusyası,¹⁶¹ 10 bin nüfusa sahip olan Güney Osetya bölgesinin idaresini Gürcü feodallerine bırakmıştır. Bundan sonra Gürcüler bölgeyi "Samaçablo", Gürcü prens Maçabeli'nin emlakı ve Şida Kartli, yani iç Gürcistan olarak adlandırmaya başlamıştır. Gürcü kaynaklarına göre, 19. yüzyıldan önce "Güney Osetya" teriminin ne Gürcü ne de yabancı yazılı kaynaklarda kullanıldığına dair bir kanıt bulunmamaktadır. Bu konuda Gürcü bilim adamı S. Lekishvili, Güney Osetya'da bulunan tüm tarihi belgeleri incelediğini ve 1830'dan önce bölgeyi tanımlayan "güney" veya "kuzey" terimlerinin bulunmadığını ifade etmiştir. Siyasi terminolojide "Güney Osetya" terimi, 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmış ve Rus yetkililer tarafından kullanılmıştır. Terimin ilk kullanıldığı resmi belgenin, 1860 yılında Kafkasya'da Ortodoks Hristiyanlığı restore etmek için toplumun örgütlenmesi komitesi tarafından hazırlanan yıllık rapor olduğu iddia edilmektedir.¹⁶²

¹⁵⁷ Sefer E. Berzeg, "Güney Osetya – Kuzey Osetya ve Gürcü Şovenizmi Üzerine Düşünceler, **Kafkasya Gerçeği**, Sayı 3, Ocak 1991, s. 2.

¹⁵⁸ Taşçı, **a.g.e.**, s. 665.

¹⁵⁹ Remzi Yıldırım, "Güney osetya'nın Kronolojik Siyasi tarihi", **Alan Kültür ve Yardım Vakfı**, <http://www.alanvakfi.org.tr/guney-osetyanin-kronolojik-siyasi-tarihi>, Erişim: 28.02.2020.

¹⁶⁰ Şenol Kantarcı, "Kafkasya'da Etnik Çatışmalar Ekseninde Güney Osetya Sorunu", **Güney Kafkasya; Toprak Bütünlüğü, Jeopolitik Mücadeleler ve Enerji**, (Der. Cavid Veliyev, Araz Aslanlı), Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 240.

¹⁶¹ İnga Koçieva, Aleksey Margiev, "Gruziya: Etničeskie Çistki v Otnoşenii Osetin", <https://docplayer.com/29242819-Gruziya-etnicheskie-chistki-v-otnoshenii-osetin.html>, Erişim: 11.03.2020.

¹⁶² Totadze, **a.g.e.**, s. 28-29.

Rusya’da çarlık rejimi dağıldıktan sonra, Kuzey Kafkasya’nın yerli halkları kendi bölgelerinde milli kongrelerini yaparak, tek bir çatı altında birleşmeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda 5-6 Mart 1917 tarihinde Vladikavkaz’da toplanan yerli halklar, “Kafkasya Dağı Halklar Birliği”ni kurmuşlardır. Oset Halkının temsilcileri de 1-9 Mayıs 1917 tarihinde bu birliğin Vladikavkaz’da toplanan I. Kongresine katılmıştır. Bu kongrede alınan kararlar doğrultusunda Rus Çarlığı’nın istilasından sonra ikiye ayrılan Kuzey ve Güney Osetya yörelerinin birleştirilmesine karar verilmiştir.¹⁶³

Bir yıl sonra 1918’de Gürcistan’da, Gürcü sosyal demokratların – sözde Menşeviklerin yönettiği demokratik bir cumhuriyet bağımsızlığını ilan etmiştir.¹⁶⁴ Temmuz 1918’de ise Güney Osetya’da, Bolşevik Partisi’nin teşkilat bürosu oluşturulmuştur. Osetler, Menşevik Gürcistan yönetimine karşı Sovyet Rusya’yı destekleyerek Gürcistan yönetimine karşı çıkmışlardır.¹⁶⁵

8 Haziran 1920’de Güney Osetya Sovyet Cumhuriyeti olarak bağımsızlığını ilan ettikten sonra, Menşevik Gürcü yönetimi bu kararı kendi toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak değerlendirmiş ve Güney Osetya’ya ordu göndermiştir. Osetler ise bağımsızlık kararını, “kendi kaderini tayin etme hakkı” ilkesi çerçevesinde gerçekleştirdiklerini savunmuşlardır. Oset kaynaklarına göre, aynı yıl Güney Osetya bölgesinde 5 bine yakın insan Gürcüler tarafından öldürülmüş, daha sonra ise 13 bin kişi açlık ve hastalıktan hayatını kaybetmiştir. Osetler bunu Gürcüler tarafından işlenen “ilk soykırım” olarak adlandırmışlardır.¹⁶⁶ Gürcüler ise Demokratik Gürcistan Devletinin, Osetlerin başkaldırılarına yönelik aldığı tedbirlerin ve askeri önlemlerin soykırım niteliği taşımadığını, bunun devletin toprak bütünlüğünü korumaya yönelik atılan bir adım olduğunu savunmuşlardır.¹⁶⁷

1921 yılında Kızıl Ordu’nun Gürcistan’ı ilhak etmesinin ardından Osetler, Nisan 1922’de otonom bir bölge oluşturmuşlardır. Fakat Moskova, bölgedeki siyasal

¹⁶³ Eyidoğan, “Güney Osetya’nın...”.

¹⁶⁴ Samut, Cvetkovski, **a.g.e.**, s. 7.

¹⁶⁵ Merve İrem Yapıcı, “Kafkasya’nın Sorunlu Bölgesi: Güney Osetya”, **Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları**, Cilt 2, Sayı 3, 2007, s. 73.

¹⁶⁶ Samut, Cvetkovski, **a.g.e.**, s. 8-9.

¹⁶⁷ Mariam Lordkipanidze, Georgiy Onhmezi, “Osetim v Gruzii”, **Kavkaz İ Globalizatsiya**, Tom 1, İsvetç 2007, s. 134-135.

dengeleri sağlamak için Osetya'yı, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın yer aldığı, Transkafkasya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyetinin içine dahil etmiştir. Bu yapı 1936 yılına dağıldıktan sonra Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan birer Sovyet Sosyalist Cumhuriyetine dönüşmüştür. Bu defa Osetya'nın kuzeyi "Özerk Cumhuriyet" statüsüyle Rusya'ya, güneyi ise "Özerk Bölge" statüsüyle Gürcistan'a bağlı bağlanmıştır.¹⁶⁸

Sovyetler Birliği döneminde taraflar arasındaki uyuşmazlık pek gündeme gelmese de bölge, 1988'den sonra şiddetli çatışmalara sahne olmuştur. Nitekim bunun temelinde iki önemli neden bulunduğu söylenebilir. İlk neden, özellikle 1970'lere kadar, toplumsal olarak dezavantajlı gruplar ve insanlar, kendi siyasal özelemlerini sosyalizm çerçevesinde ifade etmişlerdir. Fakat sosyalizmin başarısızlığı ve sömürgecilik sonrası milliyetçiliğin, giderek artan bir biçimde, gelişmekte olan dünya toplumlarında daha derin köklere sahip kimliklerle uyumlu bir şekilde yeniden tasarlanması sonucunda etnik milliyetçiliğin yükselişi ve komünizmin çöküşü bu tarz eğilimleri güçlendirmiştir.¹⁶⁹ İkinci neden ise, Soğuk Savaş dönemindeki iki kutuplu sistemde, sistemin yapısı gereği bloklar dahilinde uyuşmazlıkların engellenmesi olmuştur. Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılması ve iki kutuplu sistemin ortadan kalkmasıyla grup içi disiplin de dağılmış ve sorunların çatışmalara dönüşmesine engel olunamamıştır.¹⁷⁰

1985 yılında Sovyetler Birliği'nde iktidara gelen Gorbaçov'un "perestroyka" (yeniden yapılanma) ve "glasnost" (açıklık) politikaları, ekonomide, siyasette ve toplumda önemli reformların gerçekleşmesini içermektedir. Ancak bu politikalar, Sovyet rejiminin temelini oluşturan ilkelerle çelişmekteydi.¹⁷¹ Dolayısıyla "perestroyka" ve "glasnost" politikaları, Sovyetler Birliği tarihinde ilk defa politik hoşnutsuzluğu ifade etmek için kurumsal bir ortam yaratmış ve ulusal hareketlerin ön plana çıkmasına da sebep olmuştur. 1989 yılında bu ulusal hareketlerin çoğu Sovyetler

¹⁶⁸ Kantarcı, **a.g.e.**, s. 241.

¹⁶⁹ Heywood, **a.g.e.**, s. 232.

¹⁷⁰ Selim Kurt, "Dağlık Karabağ Sorunu'nun Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Analizi", **Güvenlik Bilimleri Dergisi, Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, 2017, s. 12.

¹⁷¹ Ayşegül Aydıngün, Ali Asker, "Gürcistan: De Jure Üniter, De Facto Parçalı", **Bağımsızlıklarının Yirminci Yılında Azerbaycan, Gürcistan ve Ukrayna, Türk Dilli Halklar – Türkiye İle İlişkiler**, (Ed. İsmail Aydıngün, Çiğdem Balım), Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2012, s. 130.

Birliği'nden ayrılmak isteyen ayrılıkçı politikaları benimsemiş ve Baltık ülkelerinde başlayan ulusal hareketler, Ermenistan Gürcistan ve Azerbaycan'da daha dramatik sonuçlara sebep olmuştur.¹⁷²

Gorbaçov'un reform politikaları, Gürcistan'da da milli bağımsızlık mücadelesi başlamasına zemin oluşturmuş, nitekim bu süreç siyasi partilere temel teşkil edecek toplulukların ve fikir platformlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu topluluklar, reform politikalarını desteklemek amacıyla kurulduklarını iddia etseler de, ana fikirlerini tarih, dil ve edebiyat gibi etnik milliyetçiliği aşıl原因an konular oluşturmuştur. Bu çerçevede yeniden gündeme gelen Gürcü etnik milliyetçiliği de ilk başlarda Ruslaşmaya karşı olsa da, kısa sürede Gürcü olmayan etnik grupları dışlayan sloganlarla anılmaya başlanmıştır. Bununla beraber özerk bölgelerin ayrılma yönündeki istekleri, giderek radikalleşen ve uzlaşmaz bir hal alan etnik Gürcü milliyetçiliğini tırmandırmış ve popülerleşmesine sebep olmuştur. Bu çerçevede özellikle Abhazya ve Güney Osetya'da yaşanan etnik gerilim, tırmanarak silahlı çatışmaya dönüşmüştür.¹⁷³

2. Zvaid Gamsakhurdia Dönemi, Gürcü-Oset Savaşı

Gürcistan'da 1980'lerde ortaya çıkan ulusal canlanmanın ve bağımsızlık hareketinin kilit liderlerinden olan filolog Zvaid Gamsakhurdia, "Gürcistan Gürcülerindir" sloganı ile 1990 yılında yapılan seçimleri %64 oyla kazanmış ve 28 Ekim 1990 yılında Gürcistan Yüksek Sovyeti Başkanı görevine gelmiştir.¹⁷⁴

Gamsakhurdia döneminde Gürcü yönetimi, ulusal kimliği inşa etmek için toplumu ortak dil ve kültür etrafında bütünleştirmeye çalışmıştır. Bunun için

¹⁷² Kristof Çyurher, "Gruziya: Vremya Bedstviy (1989-1993)", **Gosudarstvennost i Bezopasnost: Gruziya Posle "Revolyusii Roz"**, (Der. Bruno Koppitersa, Roberta Legvolda), MTI-Press, London 2005, s. 105.

¹⁷³ Kamil Ağacan, "Gürcistan: Çok Milletli Yapıda Devlet İnşa Sürecinin Öyküsü", **Güney Kafkasa; Toprak Bütünlüğü, Jeopolitik Mücadeleler ve Enerji**, (Der. Cavid Velinyev, Araz Aslanlı) Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 58.

¹⁷⁴ 1990 yılında Gürcistan'da bağımsızlık mücadelesi iki guruba bölünmüştür. Bir tarafta "Ulusal Kongre" diğer tarafta ise Gamsakhurdia liderliğindeki "Yuvaralak Masa-Özgür Gürcistan" gurubu yer almıştır; Oktay, Cerrah, **a.g.e.**, s. 60-61.

oluşturulan ulusal mitler, özellikle de ana vatan miti, dışlayıcı bir boyuta ulaşmış ve diğer farklı etnik grupların tepkisine sebep olmuştur.¹⁷⁵ Bu yönüyle Güney Osetya sorunu incelendiğinde, Waever'in toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak tanımladığı “yatay rekabet” (“Orada hala X halkı yaşamaya devam etse de komşu kültür Y’nin öne çıkan kültürel ve dilsel etkileri nedeniyle X halkının yaşam şekilleri değişecektir”)¹⁷⁶ çerçevesinde, Gürcistan yönetiminin uyguladığı kültürel ve dilsel politikaların sorunun ortaya çıkmasında önemli bir etkisinin olduğu görülmüştür.

Gürcistan’da 1988’den sonra toplumsal hayatın ekonomik, demografik ve sosyal alanlarında “üstün Gürcü ulusu” fikri yer almış ve Gürcistan, bu fikre uygun politikalar çerçevesinde yönetilmiştir. Toplumda, Gürcü olmayanların sürgünü, asimilasyonu ve Gürcüleştirilmesi fikri giderek yaygınlaşmıştır.¹⁷⁷ Ağustos 1989’da, Gürcü Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Merkez Komitesi, “Gürcü Dili Hakkında Devlet Programı” adı altında bir kararname yayınlamış ve Gürcü dilinin toplumun tüm kamusal alanlarında zorunlu bir şekilde kullanacağını ifade etmiştir. Kararname, her türlü bilimsel ve eğitimsel makalenin Gürcü dilinde yazılmasını ve yayınlanmasını öngörmüştür.¹⁷⁸ Dolayısıyla Gürcistan yönetiminin mevcut politikaları, “yatay rekabet” tehdidi çerçevesinde Osetlerin kendi kimliklerini güvenlikleştirmelerine neden olmuştur.

Ancak bu karar Sovyetler Birliği döneminde, 1937 Gürcistan Cumhuriyeti Anayasası’nda Gürcü dilinin statüsünün belirtildiği 156, 157 ve 185. maddelerle çelişmektedir. Nitekim 156. madde’de Gürcü dili, Gürcistan’ın devlet dili olarak belirtilmiş, ancak Gürcistan’da yaşayan milli azınlıkların kendi dillerini özgürce geliştirmeleri, kültürel ve resmi kurumlarında kendi ana dillerini kullanmaları hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla ülkedeki azınlık grupları asimile olma endişesiyle bu karara tepki göstermişlerdir.¹⁷⁹

¹⁷⁵ Aydingün, Asker, **a.g.e.**, s. 127.

¹⁷⁶ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 158.

¹⁷⁷ B. Çoçiev, M. Dzoiev, “**Güney Osetya 1988-1992. Gürcü Saldırıları, Tutanakları**”, Nart yayıncılık, İstanbul 1999, s. 8-9.

¹⁷⁸ Nana Papiashvili, “**Diffusion of Ideas of Ethnic Mobilization in Minority Regions: Cases of South Ossetia and Abkhazia**”, Budapest 2007, s. 28.

¹⁷⁹ Aydingün, Asker, **a.g.e.**, s. 161.

Osetler açısından bu karar, kendi kimliklerinin devamlılığı için son derece tehlikeliydi. Zira 1970 yılında yapılan nüfus sayımına göre, Güney Osetya’da yaşayan Osetlerin sadece %12.7’si, Rusların ise %13.5’i Gürcü dilini bilmekteydi.¹⁸⁰ Bu nedenle Osetler mevcut karara tepki göstererek Ağustos 1989’da Osetçeni, Güney Osetya Özerk Bölgesi’nin resmi dili olarak ilan etmişlerdir.¹⁸¹

“Yatay rekabet” çerçevesinde Osetlerin kendi kimliklerini güvenlikleştirmelerine sebep olan bir diğer gelişme ise, Ağustos 1990 yılında Gürcistan’da yapılacak olan parlamento seçimleri öncesinde Gürcistan Yüksek Sovyeti’nin kabul ettiği seçim kanunu olmuştur. Nitekim bu kanuna göre, Gürcistan’ın yalnızca bir bölgesinde faaliyet gösteren siyasi partilerin parlamento seçimlerine katılmaları yasaklanmıştır.¹⁸² Dolayısıyla, 1989 yılında Güney Osetya’da, Alan Çoçiev önderliğinde “Ademon Nyhas” adıyla kurulan, Güney Osetya Halk Cephesi’nin seçimlere katılması engellenmiştir.¹⁸³ Böylelikle siyasal temsil mekanizmalarından da dışlandıklarını düşünen Osetler, kültürel ve demokratik taleplerinin Gürcü hükümeti nezdinden dikkate alınmayacağı endişesiyle kimliklerini tehdit altında görmüşlerdir.

Gürcistan yönetiminin uyguladığı asimilasyon politikalarını, kendi kimliklerinin devamlılığına yönelik bir tehdit olarak algılayan Osetler, Waever’in toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak tanımladığı bir diğer husus olan “dikey rekabet” (İnsanlar kendilerini X olarak görmeyi bırakacaktır, çünkü ya bir entegrasyon projesi (Örneğin Yugoslavya, AB) vardır veya ayrılıkçı “bölgeselci” bir proje (Örneğin Katalon, Kürt) vardır. Bu projeler onları daha geniş veya daha dar kimliklere doğru çekmektedir)¹⁸⁴ çerçevesinde, asimile olma endişesiyle, daha dar bir kimlik kategorisi olan oset kimliğine meylederek Rusya Federasyonu bünyesinde yer alan akrabalarının yaşadığı Kuzey Osetya’yla birleşme politikası gütmeye başlamışlardır.

¹⁸⁰ Yuriy Oleksiyoviç Uçgaenko, “Gruziya-Yujnaya Osetiya: İstoriçeskie Pervopriçini Protivostoyaniya”, Nasionalna Akademiya Upravileniya, Kiev 2013, s. 67.

¹⁸¹ Çyurher, a.g.e., s. 112.

¹⁸² Tavkul, a.g.e., s. 79; Çyurher, a.g.e., s. 113.

¹⁸³ Tavkul, a.g.e., s. 77; Çoçiev, Dzoev, a.g.e., s. 22.

¹⁸⁴ Waever, “Toplumsal...”, s. 158.

Bu doğrultuda Güney Osetya yöneticileri “Birleşik Osetya Projesi”ni, 20. yüzyılın başında olduğu gibi yeninden gündeme getirilmiştir.¹⁸⁵ 1989 yılı Eylül ayında Güney Osetya’nın Kuzey Osetya ile birleşme hareketi ivme kazanmış, Ademon Nyhas örgütü Moskova yönetiminden Güney Osetya’nın Kuzey Osetya ile birleşmesini istemiştir.¹⁸⁶ 10 Kasım 1989’da ise Güney Osetya Özerk Bölgesi Halk Temsilcileri Meclisi, Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (SSC) Yüksek Sovyeti’nden, Güney Osetya’nın özerk bölge statüsünün özerk cumhuriyete yükseltilmesini talep etmiştir. Ancak 16 Kasım 1989 tarihinde, Gürcistan SSC Yüksek Sovyeti Başkanlığı, bu talebin anayasaya aykırı olduğunu belirterek reddetmiştir.¹⁸⁷

Osetlerin ayrılma taleplerini tepki olarak 23 Ekim 1989 yılında Zvaïd Gamsakhurdia önderliğinde Tshinvali’de 15 bin Gürcü’nün katıldığı bir miting düzenlenmiştir. Miting dolayısıyla yaşanan çatışmalarda 6 kişi hayatını kaybetmiş ve 1989’da Güney Osetya’da başlayan ayrılıkçı hareket kimlik temelli silahlı bir çatışmaya dönüşmüştür.¹⁸⁸

30 Eylül 1990’da, Güney Osetya Bölge Sovyeti, “ adıyla bölgenin Güney Osetya Demokratik Cumhuriyeti” bağımsızlığını ilan etmiş, 28 Kasım tarihinde ise “Demokratik” sözcüğü kaldırılarak “Güney Osetya Cumhuriyeti” adı kabul edilmiştir. 9 Aralık’ta yapılan başkanlık seçimini ise Toroz Kulumbekov kazanarak Güney Osetya Cumhuriyeti’nin ilk başkanı olmuştur. Buna karşılık Gürcistan hükümeti bu kararları ve yapılan seçimi tanımadığını ve bölgenin özerk statüsünü kaldırarak bölgeyi doğudan Gürcistan’a bağladığını açıklamıştır. Gürcistan yönetimi, 1922 yılında Güney Osetya’ya verilen özerklik statüsünün meşru temelleri bulunmadığını, bu özerkliğin, Komünistler tarafından Osetlere, Menşevik Gürcü yönetimi alehinde yürütülen mücadele karşılığında verilen bir ödül olduğunu belirtmiştir.¹⁸⁹ Dolayısıyla “dikey rekabet” çerçevesinde Gürcistan yönetiminin bölgenin özerkliğini kaldırarak bölgeyi doğrudan Gürcistan’a bağlanması şeklinde uyguladığı entegrasyon politikası Osetleri, daha dar bir kimlik kategorisi olan “Birleşik Osetyalı” kimliğine yöneltmiş

¹⁸⁵ Kamil Ağacan, “Saakaşvili’nin Güney Osetya Operasyonu: Bir Hipotezin Testi”, **Stratejik Analiz**, Cilt 5, Sayı 54, Ekim 2004, s. 42-43.

¹⁸⁶ Papiashvili, **a.g.e.**, s. 29.

¹⁸⁷ Çoçiev, Dzoëv, **a.g.e.**, s. 12.

¹⁸⁸ Uçgaenko, **a.g.e.**, s. 112-113; Çyurher, **a.g.e.**, s. 105-112.

¹⁸⁹ Ağacan, **a.g.m.**, s. 43.

ve bu doğrultuda Osetler, RF dahilinde Kuzey Osetya ile birleşmek için Gürcistan'a karşı silahlı mücadeleye başlamışlardır.

13 Aralık 1990'da Gürcistan yönetimi, bölgeye ekonomik yaptırımların yanı sıra, ulaşım, iletişim ve yakıt ambargosu da uygulamış,¹⁹⁰ özellikle başkent Tshinvali tecrit edilmiş, elektrik, su ve diğer temel ihtiyaçlardan yoksun bırakılmıştır.¹⁹¹ Takiben Gürcü yönetimi 6 Ocak 1991 tarihinde bölgede olağanüstü hal ilan ederek, "düzeni sağlamak" gerekçesiyle askeri operasyon başlatmıştır.¹⁹² Bu tarihte başlayan silahlı çatışmalar Temmuz 1992'ye kadar devam etmiş ve Gürcistan kaynaklarına göre, savaşta her iki taraftan yaklaşık 500-600 kişi hayatını kaybetmiştir. Güney Osetya'da yaşayan tahminen 30 bin Gürcü'den 12 bini bölgeyi terk etmek zorunda kalmış, aynı zamanda Gürcistan'da yaşayan 30 bin Oset de, Gamsakhurdia rejiminin milliyetçi uygulamaları sonucu Güney Osetya'ya göç etmiştir.¹⁹³

Bu noktada Waever'in toplumsal güvenliğe tehdit olarak gördüğü "nüfusun azalması"nın da Gürcü-Oset çatışmasını tetikleyen bir diğer unsur olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim bu çerçevede Gürcistan yönetimi, hem Çarlık rejimi hem de Sovyetler rejimi dağıldıktan sonra ulus inşası sürecinde daha homojen bir toplum inşa edilmesini hedeflenmiştir. Dolayısıyla Güney Osetya'nın yanı sıra Gürcistan'ın diğer bölgelerine de yayılan Osetler, Gürcü kimliğine yönelik tehdit olarak görülmüştür. Oset kaynaklarına göre, kendilerinin ilk olarak 1920 yılında Menşevik Gürcü yönetimi tarafından "soykırıma" tabii tutulmaları ve daha sonra 1980-1990'lı yıllarda ise göç ve nüfus oranının düşürülmesi gibi uygulamalarla Osetlerin genel nüfus içerisinde sahip oldukları nüfus oranının düşürülmesi bu sebepten kaynaklanmaktaydı.

Gürcistan yönetimi ülke içindeki demografik problemin farkındaydı. Nitekim azınlık gruplarının giderek nüfuslarının artması, Gürcüler açısından bir gün kendi anavatanlarında azınlık durumuna düşme endişesini doğurmuştur.¹⁹⁴ Bu yüzden Gürcü

¹⁹⁰ Çoçiev, Dzojev, **a.g.e.**, s. 39; Oktay, Cerrah, **a.g.e.**, s. 154.

¹⁹¹ Ariane Genillard, "Oset'ler Tiflis'le Aynılıklar Derinleştikçe Moskova'yı Tutuyorlar", **Kafksaya Gerçeği**, Sayı 4, Nisan 1991, s. 33.

¹⁹² Ağacan, **a.g.m.**, s. 44.

¹⁹³ Çyurher, **a.g.e.**, s. 113.

¹⁹⁴ John M. Cotter, "Cultural Security Dilemmas and Ethnic Conflict in Georgia", **The Journal of Conflict Studies**, Cilt 9, Sayı 1, 1999, <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/4381/5061>, Erişim: 01.02.2020.

makamları, 1980’li yılların sonlarında teorik bir gerekçeyle Gürcistan’da yaşayan azınlık gruplarının genel nüfus içerisinde sahip oldukları nüfus oranın düşürülmesine odaklanmışlardır. Hatta o dönem Gürcü medyasında yayınlanan yazılarda, Gürcistan’da, genel nüfus içerisinde Gürcü olmayan azınlık gruplarının sahip oldukları nüfus oranlarının %5’e düşürülmesi gerektiği vurgulanmıştır. 16 Haziran 1989 tarihinde Gürcü yazar V. Gudjabidze’nin, Literaturuli Sakartvelo gazetesinde yayınlanan “Gürcistan’ın Demografik Durumu” başlıklı makalesinde, azınlık gruplarının nüfusunun Gürcü nüfustan fazla olmasını anormal bir durum olduğunu ve bu yüzden Gürcü nüfusun yüzdesinin 61’den 95’e çıkarılması gerektiğini belirtmiştir. 1989 yılı nüfus sayımına göre Gürcüler nüfusun %70,1’ni oluşturuyordu. Bu nedenle Gürcistan yönetimi, Gürcü olmayanların Gürcistan’dan aktif göçü politikasını başlatılmış ve azınlık gruplarının ikiden fazla çocuk sahibi olmaları yasaklanmıştır. Bu uygulamalar sonucunda 1990-1996 yıllarında Gürcistan’dan, 230 bin Ermeni, 200 bin Rus, 170 bin Azerbaycan Türkü ve 75 bin Oset göç etmiştir.¹⁹⁵

Görüldüğü üzere Güney Osetya çatışmasında, toplumsal güvenliğin temel referans nesnesi olan kimliğe yönelik “göç”, “yatay rekabet”, “dikey rekabet” ve “nüfusun azalması” gibi tehditlerin tamamı mevcuttur. Nitekim bu tehditler çerçevesinde taraflar birbirilerini kendi kimliklerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak tanımlamıştır. Ayrıca bu dönemde, sorunun güvenlikleştirilmesi için gereken aşamalardan biri olan sorunun politik elitler tarafından devletin gündemine varoluşsal bir tehdit olarak sokulmasına ilişkin açıklamalarda yapılmıştır.

Örneğin Güney Osetya’nın ilk başkanı Toroz Kulumbekov yaptığı açıklamasında, Güney Osetya’nın bağımsızlık ilanını, kendisini savunmanın bir gereği olarak tanımlamış ve Osetlerin Gürcistan dahilinde güvende olmadıklarını söyleyerek varoluşsal bir tehdit olarak gördüğü sorunu devletin güvenlik gündemine dahil ederek güvenlikleştirmiştir. Bununla beraber Oset Ulusal Cephesi’nin sözcüsü Cshar Djigkaev, “Gürcistan küçük bir imparatorluk olmak istiyor, fakat küçük

¹⁹⁵ Uçgaenko, **a.g.e.**, s. 108-109.

imparatorluklar her zaman daha acımasızdır”¹⁹⁶ diyerek sorunun güvenlikleştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Gürcistan açısından ise bu dönemde cumhurbaşkanı Gamsakhurdia Osetleri “Sovyet Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov’un ajanları” olarak tanımlamıştır¹⁹⁷ ve Osetlerin “Gürcistan’ın bağımsızlığına yönelik bir tehdit”¹⁹⁸ olduğunu söylemiştir. Yine 1990 yılında yaptığı açıklamasında, “Kahetiya (Gürcistan’ın doğusundaki idari bölge) her zaman demografik olarak Gürcü ulusunun hakim olduğu, her zaman egemen olduğu bir bölge olmuştur. Şimdi ise durum çok karışıktır. Osetinler Kahetya’yı ele geçirmek istiyorlar. Peki biz Kahetya’yı nasıl kurtaracağız? Güç bizim tarafımızdadır, Gürcü halkı bizimledir, biz tüm bu vatan hainleriyle hesaplaşacağız, tüm düşmanlarımızı Gürcistan’dan kovacağız”¹⁹⁹ diyerek sorunu devletin güvenlik gündemine taşıyıp güvenlikleştirilmesini sağlamıştır. Bununla beraber Gamsakhurdia, 13 Eylül 1989 tarihinde Eredvi köyünde düzenlenen mitingde, “Osetleri Gürcü süpürgesiyle Roki tünelinden dışarı süpüreceğiz.”²⁰⁰ ve “Şiddete başvurmaktan başka bir çare görmüyorum, onlara da (Osetleri) Abhazlara yaptığımız gibi şiddet kullanarak hadlerini bildireceğiz.”²⁰¹ diyerek, algılanan bu tehdide karşı olağanüstü yöntemlerin kullanılacağı konusunda kararlı olduğunu belirtmiştir. Yine, “Gürcistan toprakları hiçbir zaman Osetlerine anavatanı olmamıştır, onlar Kuzey Osetya’dan gelen istenmeyen konuklardır,²⁰² biz Gürcü olmayanları buradan süreceğiz”²⁰³ sözleriyle de sorunun güvenlikleştirilmesine katkı sağlamıştır.

¹⁹⁶ Marc Champion, “Amerikalı Gözüyle Osetya Sorunu”, **Kafkasya Gerçeği**, Sayı 4, Nisan 1991, s. 32-33.

¹⁹⁷ Champion, **a.g.m.**, s. 31.

¹⁹⁸ Svante E. Cornel, “**Small Nations And Great Powers; A Study Of Ethnopolitical Conflict In The Caucasus**”, Routledge Curzon İs An İmprint Of The Taylor & Francis Group, London And New York 2005, s. 150-151; Eyidoğan, “**Güney Osetya’nın...**”.

¹⁹⁹ Uçgaenko, **a.g.e.**, s.10-11.

²⁰⁰ Uçgaenko, **a.g.e.**, s. 203.

²⁰¹ Laura Starnik, “Bizim Yolumuz İç Savaştan Geçer: Gürcü Milliyetçisi Zvaid Gamsakhurdia ile Bir Röportaj”, **Kafkasya Gerçeği**, Sayı 3, Ocak 1991, s. 10-11.

²⁰² Christofer Berglund, Timothy K. Blauvelt, “Redefining The Nation: From Ethnic Fragmentation To Civic Integration?”, **5 Years Of Independent Georgia: Achievements And Unfinished Projects**, (Ed. Ghia Nodia), Konrad Adenauer Stiftung & Ilia State University Press, Tbilisi 2016, s. 16.

²⁰³ <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/4381/5061>, Erişim: 01.02.2020.

3. Eduard Şevardnadze Dönemi

Gamsakhurdia iktidara geldiğinde büyük bir toplumsal destek kazansa da, Gürcistan’da birlik ve bütünlüğü sağlayamamıştır. Milliyetçi söylemleri onu iktidara taşımış, fakat bu milliyetçi tavır aynı zamanda ülkedeki siyasal istikrarı da yok etmiştir. Yapılan anayasal değişiklikler, muhalefetin, gazetelerin ve medyanın baskı altına alınması, farklı düşünen seçkinlere ve etnik gruplara yönelik dışlayıcı yaklaşımı, Gamsakhurdiya’nın sonunu getirmiştir.²⁰⁴ Nitekim 22 Aralık 1991’de yaklaşık 500 ulusal muhafız askerinin başkent Tiflis’e gelmesi ve Parlamento binasını kuşatması sonucunda Gamsakhurdia istifa etmiştir.²⁰⁵

Bunun üzerine ülkedeki Askeri Konsey, Gorbaçov döneminde SSCB dışişleri bakanı olan Eduard Şevardnadze’yi ülkeye davet etmiştir. Şevardnadze, 7 Mart 1991’den itibaren geçici olarak oluşturulan Devlet Konseyi’nin başkanı olarak ülkeyi yönetmiştir.²⁰⁶

Şevardnadze iktidara geldiğinde Güney Osetya’da merkezi hükümetin kontrolü söz konusu değildi. Dolayısıyla Şevardnadze’nin iktidarının devamlılığı açısından, toprak bütünlüğünün sağlanması son derece mühimdi. Şevardnadze iktidara geldikten sonra Güney Osetya’da çatışmalar yoğunlaşmış ve Rusya sürece müdahil olmuştur. Rusya bu dönemde ateşkesin sağlanması için Gürcü yönetimine baskı yapmış,²⁰⁷ hatta 22 Haziran 1992 tarihinde RF Parlamento sözcüsü Ruslan Habulatov, “eğer Gürcistan Güney Osetya’ya karşı düşmanlığı hemen durdurmazsa, Güney Osetya’nın Rusya Federasyonu’na (RF) katılma isteğini yeniden değerlendirilecektir.” demiştir. Bununla beraber Rusya Federasyonu Devlet Başkan Yardımcısı A. Rutskoy ise Şevardnadze’yi arayarak Tiflis’i bombalamakla tehdit etmiştir.²⁰⁸ Rusya’nın bu

²⁰⁴ Mitat Çelikpala, **a.g.e.**, s. 68.

²⁰⁵ Çyurher, **a.g.e.**, s. 114.

²⁰⁶ Çyurher, **a.g.e.**, s. 115-116.

²⁰⁷ Çelikpala, **a.g.e.**, s. 70-71

²⁰⁸ Osman Berat Çelebi, “Rusya’nın Putin’inden, Putin’in Rusyasına, Parçalanmış Bir İmparatorluğun Bir Lider İle Yeniden Hayat Bulmasının Akademik Derlemesi”, Kültür Ocağı Vakfı Stratejik Araştırmalar Kürsüsü, s. 64.

Ağacan, **a.g.m.**, s. 44.

tehdit ve baskıları sonucu Şevardnadze, Yeltsin ile bir araya gelerek 24 Haziran 1992 yılında Dagomis Anlaşması'nı imzalamıştır.²⁰⁹

Anlaşma gereği Gürcistan, RF, Güney Osetya ve Kuzey Osetya temsilcilerinden oluşan Ortak Kontrol Komisyonu (Joint Control Commission, JCC) kurulmuş ve bu komisyonun denetimi altında Rus, Gürcü ve Osetlerden oluşan bir barış gücü bölgeye yerleştirilmiştir.²¹⁰ Toplam 1100 kişiden oluşan barış koruma görevlilerinin 530'u Rus, 300'ü Gürcü, 300'ü ise Kuzey Osetya (aslında Güney Osetyalılardan oluşan ama Kuzey Osetya tarafından yönetilen) askerlerinden oluşmaktaydı.²¹¹

11 Ekim 1992 tarihinde Abhazya, Güney Osetya ve Megrelya bölgelerinin katılmadığı seçimde Şevardnadze, %86 oy alarak Parlamento başkanı seçilmiş, daha sonra 4 Kasım 1992 tarihinde Parlamentonun ilk toplantısında oy birliği ile devlet başkanlığı görevine getirilmiştir.²¹² Gamsakhurdiya'dan farklı olarak Şevardnadze, özellikle Rusya ile sağlıklı ilişkiler kurulmadan Gürcistan'da bağımsızlığın ve istikrarın sağlanamayacağı kanaatine varmış ve bu sebeple Rusya'nın Gürcistan'a yaklaşımını olumlu şekilde etkileyebilecek adımlar atmıştır. 3 Şubat 1994 yılında Rusya ile imzalanan, "Dostluk ve İyi Komşuluk Çerçeve Anlaşması" ile Gürcistan, Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi olmuş ve Rusya'nın Gürcistan'daki askeri varlığı kabul edilmiştir.²¹³

Şevardnadze döneminde Gürcülerin Osetler ve Abhazlar ile arasındaki anlaşmazlıkta arabuluculuk görevini Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) üstlenmiştir. Kasım 1992'de Tiflis'te kurulan AGİT'in Gürcistan misyonunun amacı, Abhazya ve Güney Osetya'daki çatışmaları barışçıl bir şekilde çözmek için görüşmeler düzenlemek, demokratikleşme, insan hakları ve hukukun üstünlüğü konularında Gürcistan hükümetine yardımcı olmaktır.²¹⁴ Fakat AGİT her ne kadar

²⁰⁹ Çelikpala, **a.g.e.**, s. 70-71.

²¹⁰ Ağacan, **a.g.m.**, s. 44.

²¹¹ Jim Nichol, "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests", Congressional Research Service, **CRS Report for Congress**, 29 Ağustos 2008, s. 2.

²¹² Oktay, Cerrah, **a.g.e.**, s. 62.

²¹³ Çelikpala, **a.g.e.**, s. 72.

²¹⁴ <https://www.osce.org/georgia-closed> Erişim: 13.01.2020.

müzakere sürecine destek sağlasa da sorunun çözümüne somut bir katkısı bulunmamıştır ve misyonun görev süresi 31 Aralık 2008 tarihinde bitmiştir.²¹⁵

Şevardnadze, Kasım 1995'te yapılan devlet başkanlığı seçimlerini ise %74 oyla kazanmıştır.²¹⁶ Bir yıl sonra Kasım 1996'da Güney Osetya'da yapılan başkanlık seçimini ise %65 oyla Ludvig Cibiroy kazanmıştır. Cibiroy, Gürcistan ile olan ilişkilerde daha pragmatist ve dengeli bir politika izlemiştir. Aynı zamanda Şevardnadze'de kendisinden önceki yönetimi sorunun çözümü konusunda çatışmacı ve şiddete dayalı bir yöntem izlemekle suçlamış ve bu yöntemin çok büyük bir hata olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla bu dönemde her iki tarafta ılımlı yöneticilerin başta olması, taraflar arasında ilişkilerin normalleşmesine ve diplomatik kanalların açık tutulmasına zemin oluşturmuştur. Şevardnadze ve Cibiroy ilk defa 27 Ağustos 1996'da Vladikavkaz'da, daha sonra ise 14 Kasım 1997'de Güney Osetya'da ve Haziran 1998'de de Gürcistan'ın Borjomi kentinde bir araya gelmişlerdir.²¹⁷

Bu çerçevede Şevardnadze döneminde sorunun federal bir çerçevede çözümüne yönelik bir barış planı hazırlanmış ve Moskova ile yapılan görüşmeler sonucunda Temmuz 1996 yılında anlaşmaya varılmıştır. İmzalanan "Gürcistan-Güney Osetya Çatışmasında Taraflar Arasında Karşılıklı Güveni Güçlendirmeye ve Güveni Sağlamaya Yönelik Memorandum"a göre, Gürcistan, Kuzey Osetya, Güney Osetya ve Rusya arasındaki ekonomik ilişkilerin yeniden kurulması ve tarafların anlaşmazlığın çözümünde barışçıl yöntemler izlemesi öngörülmüştür.²¹⁸

Fakat Cibiroy'un Gürcistan'la ilişkileri normalleştirilmesi, Güney Osetya'nın statü konusunu müzakere etmesi ve Gürcistan yönetimine bu hususta tavizler vermesi iktidarının sonunu getirmiştir. Nitekim 6 Aralık 2001'de Güney Osetya'da yapılan başkanlık seçimlerini, birleşik Osetya projesini destekleyen Eduard Kokoity kazanmıştır.²¹⁹

Eduard Şevardnadze 7 Eylül 2010 yılında "Veçerniy Tbilisi" gazetesine verdiği röportajda, "O zaman Borjomi'de Abhazya tarafından Aleksander Dzasokhov

²¹⁵ <https://www.osce.org/georgia-closed> Erişim: 13.01.2020.

²¹⁶ Çelikpala, a.g.e., s. 74.

²¹⁷ Yapıcı, a.g.m., s. 80.

²¹⁸ Yapıcı, a.g.m., s. 79.

²¹⁹ Oktay, Cerrah, a.g.e., s. 155.

ve Güney Osetya tarafından Ludvig Cibirov’la görüştük. Cibirovla sorunun çözümü noktasında statükonun tekrar sağlanmasına ve Güney Osetya’nın Gürcistan’ın sınırları içerisinde yeniden özerklik statüsüne karar verdik. Görüldüğü üzere sorun çözüme doğru gidiyordu ancak Güney Osetya’daki başkanlık seçimlerini Eduard Kokoity kazanınca işler tersine döndü” demiştir.²²⁰ Görüldüğü üzere Oset halkı, sorunun çözümüne yönelik Gürcü yönetimine karşı tavizkar politikalar izleyen yöneticileri iktidardan uzaklaştırarak, Gürcistan’la hiçbir şekilde yeniden bir birliğin sağlanamayacağı mesajını vermiştir.

4. Gül Devrim, Mihail Saakaşvili Dönemi

2005 yılında Şevardnadze’nin başkanlık dönemi bitecekti ve Gürcistan anayasası Şevardnadze’nin yeniden devlet başkanı seçilmesini engelliyordu. 2 Kasım 2003 tarihinde Gürcistan’da gerçekleşecek olan parlamento seçimlerinde Şevardnadze, muhalefete karşı Acaristan lideri Aslan Abaşidze ile iş birliği yaparak parlamento seçimlerini kazanıp, anayasada değişiklik yapmayı ve üçüncü kez devlet başkanı olmayı planlıyordu.²²¹

Fakat seçim öncesinde Şevardnadze’nin partisi Gürcistan Yurtseverler Birliği (GYB) içerisinde bir mücadele yaşanmaktaydı. Bir tarafta liberal reformların yapılmasını talep eden genç entelektüel “reformist” kanat, diğer tarafta ise Şevardnadze’ye kişisel sadakati ile bilinen “muhafazakar” kanat yer almaktaydı. Reformist kanadın önde gelen isimlerinden Adalet Bakanı Mihail Saakaşvili, Eylül 2001 tarihinde görevinden istifa etmiş ve istifa gerekçesini de, “bu hükümetle beraber yolsuzlukla mücadele edemeyiz.” diyerek açıklamıştır. Bununla beraber yolsuzlukların arkasında Şevardnadze’nin de olduğuna işaret etmiş, GYB’den ayrılarak Ulusal Harekat Partisini (UYP) kurmuştur. Saakaşvili ile beraber reformist kanattan olan GYB Genel Sekreteri Zurab Jvaniya da parlamento başkanlığından ve GYB’den ayrılarak Haziran 2002 tarihinde Yeni Demokratlar Partisini kurmuş ve UYP ile beraber iktidara karşı muhalefete geçmiştir. 2 Kasım 2003 yılında gerçekleşen

²²⁰ Uçgaenko, **a.g.e.**, s. 137.

²²¹ Oktay, Cerrah, **a.g.e.**, s. 67.

genel seçimlerde yaşanan usulsüzlük iddiaları ülke genelinde Şevardnadze karşıtı gösterilerin başlamasına neden olmuştur. Nitekim ülkede oluşan siyasi buhran, 23 Kasım 2003 tarihinde Şevardnadze'nin istifasıyla sonuçlanmış ve parlamento baskını esnasında göstericileri ellerinde taşıdıkları güllere atfen bu hareket, "Gül Devrimi" olarak adlandırılmıştır. Devrimin desteklenmesinde ve düzenlenmesinde başta ABD olmak üzere Batılı devlet ve kurumlar aktif rol oynadığı iddia edilmektedir.²²²

Devrimin ardından 4 Ocak 2004 tarihinde Gürcistan'da olağanüstü seçimler yapılmış ve devrim lideri Mihail Saakaşvili, oyların yüzde 96'sını alarak devlet başkanlığı görevine gelmiştir. Takiben 28 Mart 2004 tarihinde parlamento seçimleri yapılmış ve bu süreçte UYP, Jvaniya'nın Demokratlar Partisi ile birleşerek "Birleşik Ulusal Hareket" adıyla % 67.2 oyla seçimleri kazanmıştır.²²³

Saakaşvili döneminde Güney Osetya sorunu tekrar gündeme gelmiş, hem Gürcistan yönetimi hem de Güney Osetya yönetimi yaptığı açıklamalarla sorunu devletin güvenlik gündeminin öncelikli konusu olarak belirlemişlerdir. Her iki taraf adına da söz söyleme yetkisine sahip olan siyasi elitlerin, bu dönemde güvenlikleştirme sürecini başlatan açıklamalarının olduğu görülmüştür. Gürcistan cumhurbaşkanı Saakaşvili, 24 Ocak 2004 tarihinde, yemin töreninden bir gün önce yaptığı açıklamada, "Gürcistan'ın tekrar birleşeceğini, toprak bütünlüğünün yeniden sağlanacağını ve güçlü bir devlete dönüşeceğini"²²⁴ söylemiş, takiben yemin töreninde ise "her şeyi bir kenara bırakmalıyız, ülkenin toprak bütünlüğünü sağlamalı ve eski haline getirmeliyiz, hayatımın amacı bu."²²⁵ ifadelerini kullanmıştır. Ülkenin toprak bütünlüğünü sağlanmasının önceliğini ve önemini belirten Saakavili, "Gürcistan yakın zamanda ülkenin savaş hazırlığını arttırmak için yeni uçaklar ve helikopterler alacaktır, birliklerimiz ülkemizin herhangi bir yerinde herhangi bir operasyon yapmaya ve gerekirse yasadışı çetelere ve feodal beylere karşı savaşmaya hazır

²²² Ağacan, **a.g.e.**, 68-69.

²²³ Ağacan, **a.g.e.**, s. 70; "Po danim TSİK Gruzii, %7 barter preodoleli liş dve parti", **Civil Georgia**, 31.03.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160907>, Erişim: 27.02.2020.

²²⁴ Thomas De Waal, "Georgia's Choices: Charting A Future in Uncertain Times", Carnegie Endowment for International Peace, Washington 2011, s. 5.

²²⁵ "Mihail Saakaşvili dal prisyagu narodu Gruzii", **Civil Georgia**, 24.01.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160397>, Erişim: 08.03.2020.

olmalıdır.” sözleriyle bu doğrultuda askeri önlemlere başvurabileceğinin sinyalini de vermiştir.²²⁶

Saakaşvili’nin bu açıklamaları Oset toplumunda endişeyle karşılanmış, nitekim Güney Osetya Cumhuriyeti Parlamento Başkanı Stanislav Kochiev, “Saaşakvili’nin Gürcistan’ın toprak bütünlüğünün sağlanması konusundaki son açıklamaları, Güney Osetya halkı arasında endişeye sebep oldu.” diyerek algılanan bu tehdidi dile getirmiştir.²²⁷

Saakaşvili ilk olarak Acaristan sorununu çözerek ülkenin toprak bütünlüğünün sağlanması hususunda önemli bir başarı kaydetmiştir. Acaristan yoğun olarak Müslümanların yaşadığı özerk bir bölgedir. 1990’lı yıllarda Acaristan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Konsey Başkanı Aslan Abaşidze, merkezi hükümetin zayıf düşmesinin ardından, özerk cumhuriyetin merkezi yönetimle olan bağlarını koparmış ve kendi otoritesini güçlendirmiştir. Saakaşvili iktidara geldiğinde Abaşidze, yeni yönetimi tanımadığını ve Tiflis yönetimi ile ilişkilerini kestiğini açıklamıştır. Fakat Acaristan halkı Abaşidze’nin bu davranışını desteklememiştir. Saakaşvili bu durumdan yararlanarak, ülke genelinde yakalamış olduğu olumlu havanın da etkisiyle, Acaristan’ı kontrol altına almayı başarmıştır. Nitekim Abaşidze, 6 Mayıs 2004 tarihinde görevinden istifa etmiş ve böylelikle iki taraf arasında 10 yıldan fazla devam eden gerginlik sona ermiştir.²²⁸

Acaristan konusunda özellikle Batıdan ve bölge ülkelerinden gelen diplomatik desteğe, Rusya’nın fazla tepki göstermemesi ile Acaralarla Gürcüler arasındaki akrabalık bağları ve tarafların birbirilerini Abhazlar ve Osetler gibi düşman olarak görmemesi Saakaşvili’nin başarısını kolaylaştırmıştır.²²⁹ Akabinde Saakaşvili, Güney Osetya sorununa yoğunlaşmış, bölgeye yönelik ekonomik destek politikalarıyla Oset halkının gönlünü kazanmayı ve bu yolla halkın ayrılıkçı yönetime

²²⁶ “Prezident namerevaetsya usilit boesposobnost strani”, **Civil Georgia**, 02.04.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160920>, Erişim: 09.03.2020.

²²⁷ “Rukovodctvo Yujnoy Osetii opasaetsya napadeniya”, **Civil Georgia**, 29.01.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160435>, Erişim: 07.03.2020.

²²⁸ Kamil Ağacan, **a.g.e.**, s. 71-72.

²²⁹ Vügar İmanbeyli, “Acaristan’da Kadife Devrim”, **Anlayış Dergisi**, Haziran 2004, <http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=13&makaleid=3543>, Erişim: 28.02.2020.

başkaldırmasını hedeflemiştir.²³⁰ Hatta Saakaşvili 24 Mayıs 2004 tarihinde yaptığı açıklamada, “Gürcistan’daki ekonomik durum iyileşir ve bütçe gelirleri artarsa ayrılıkçı bölgeler yeniden Gürcistan’a bağlanır. Abyazha ve Samachablo nüfusunun bize geri dönmesinin anahtarı, kuvvet ve silah kullanımı değil, güçlü bir ekonomidir. Güçlü bir ekonomi onları da ilgilendirecek ve Gürcistan’da yaşamak isteyecekler.” sözleriyle sorunu Gürcistan’ın toprak bütünlüğü çerçevesinde barışçıl bir şekilde çözmek istediğini belirtmiştir.²³¹

Fakat Saakaşvili, Gürcü toplumunun kendi içindeki siyasi sorunları, ülke dahilindeki Gürcüler ile azınlık grupları arasındaki kimlik temelli problemlerden ayırt edememiştir. Bu nedenle Saakaşvili, Güney Osetya sorununu Acaristan sorunuyla bağdaştırma hatasına düşmüş ve Güney Osetya’da da bu şekilde başarı sağlayacağını düşünmüştür.²³² Ancak Acaristan’dan farklı olarak Güney Osetya sorunu etnik bir sorundu ve aynı zamanda Osetler, Gürcü otoritesine güvenmemekte ve her daim kendi kimliğine yönelik bir tehdit olarak görmektedirler.²³³

23 Mayıs 2004 tarihinde Güney Osetya’da yapılan parlamento ve başkanlık seçimlerini, “Gürcistan’dan ayrı Rusya ile birlik” sloganının kullanan Eduard Kokoity’nin “Yedinistvo” partisi kazanmıştır. Seçim öncesinde açıklama yapan Kokoity, “Bu gün Rusya ile birleşmemiz daha önce hiç olmadığı kadar yakın, kimse benim ya da halkımın seçtiği yolu kapatamaz. Hedefimiz RF’na katılmak ve biz bunu başaracağız” demiş ve Güney Osetya’nın Gürcistan ile tekrar birlik olmayacağını net bir şekilde belirtmiştir.²³⁴ Hatta Saakaşvili’ yönetiminin ekonomik vaatlerine de karşılık veren Kokoity, “hiçbir davanın parayla satın alınamayacağını, bu tavrın sorunun çözümünü zorlaştıracığını”²³⁵ belirterek Gürcü yönetiminin birleşme teşebbüsünü bir tehdit durumu olarak tanımlamış ve söylemleriyle konuyu güvenlik gündemine taşımıştır.

²³⁰ Kamil Ağacan, **a.g.e.**, s. 72.

²³¹ “M. Saakaşvili: silnaya ekonomika pomojet vernut poteryannie territorii”, **Civil Georgia**, 24.05.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161305>, Erişim: 11.03.2020.

²³² Kantarcı, **a.g.e.**, s. 261.

²³³ Ağacan, **a.g.m.**, s. 41.

²³⁴ “V Tshinvali prošli vıborı v mestnyı parlament”, **Civil Georgia**, 24.05.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161299>, Erişim: 12.03.2020.

²³⁵ <https://diplomatiegozlem.com/haber/guney-osetya-da-neler-oluyor>, Erişim: 09.02.2020.

Bunun üzerine Gürcistan yönetimi askeri önlemlere başvurarak Mayıs 2004'te bölgede kaçakçılıkla mücadele amaçlı bir operasyon başlatmış ve bölge halkının temel gelir kaynağı olan Ergeneti pazarını kapatmıştır.²³⁶ Saakaşvili, bu yolla bölgedeki yerel yönetimi istikrarsızlaştırıp halkın yönetime başkaldırmasını planlamış, ancak Ergeneti pazarının kapatılması, yerel nüfus arasında Gürcistan yönetimine karşı hoşnutsuzluğun artmasına ve halkın Gürcistan yönetiminden daha da uzaklaşmasına sebep olmuştur.²³⁷ Aynı zamanda başlatılan kaçakçılık operasyonları daha derin bir bölünmeye ve Kokoity'nin halk arasında popülaritesinin daha da artmasına neden olmuştur.²³⁸ Güney Osetyalı yetkililer, Gürcistan yönetiminin bu adımını Güney Osetya'nın bağımsızlığına ve güvenliğine doğrudan bir saldırı olarak değerlendirmiş ve taraflar arasında silahlı çatışmalar yaşanmıştır.²³⁹

Gürcistan'ın çok yakın zamanda Tshinvali'de kontrolü sağlayacağını belirten Saakaşvili,²⁴⁰ Haziran 2004'te askeri önlemleri daha da sertleştirerek Güney Osetya'da görev yapan barış gücü askerlerinin sayısını 100'den 500'e çıkarmış ve Güney Osetya sınırına 2000 asker daha sevk etmiştir.²⁴¹

Gürcistan yönetiminin bu faaliyetlerini Oset kimliğine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak tanımlayan Güney Osetya lideri Kokoyti, "Güney Osetya'nın Gürcistan'la tüm ilişkilerini sonlandırdığını"²⁴² ifade etmiş ve "Halkların kendi kaderlerini tayin etme haklarının olduğunu, yakın zamanda Güney Osetya'nın Rusya Federasyonu'na katılacağına inandığını ve de bunun için RF Parlamentosu'na ve RF

²³⁶ Ergeneti pazarı, 1992'de savaş bittikten sonra Gürcülerle Osetler arasındaki ilişkiler normalleşmesi sonrasında Güney Osetya ile Gürcistan arasındaki sınırda, Gürcüler ve Osetlerin teşebbüsüyle Ergeneti köyü yakınlarında kuruldu. Pazar, Tshinvali-Gori karayolu boyunca kilometrelerce uzanıyordu. Osetler Kuzey Kafkasya'dan getirdikleri malları, Gürcüler ise hem kendi hem de İran ve Türkiye üretimi olan malları pazarda satıyorlardı. Pazardan sağlanan vergi gelirleri hem Güney Osetya bütçesine hem de Gori bölgesini bütçesine aktarılıyordu. Uluslararası gözlemciler defalarca Ergeneti pazarının kamu diplomasisinin canlı bir tezahürü olduğunu ve insanlar arasındaki ticaret ve temaslar yoluyla resmi müzakereler, yuvarlak masalar ve tarafları daha da yakınlaştırmak için ortak programların geliştirilmesinde önemli olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla Ergeneti pazarı, Oset ve Gürcü halkları arasında iyi komşuluk ve güvene dayalı ilişkilerin yeniden kurulmasında önemli katkı sağlamıştı; Uçgaenko, **a.g.e.**, 151.

²³⁷ International Crisis Group, "Georgia: Avoiding ...", s. 11.

²³⁸ Kantarcı, **a.g.e.**, s. 264.

²³⁹ Uçgaenko, **a.g.e.**, s. 151-152.

²⁴⁰ "Saakaşvili obeşet vosstanovit kontrol nad Tshinvalskim regionom", **Civil Georgia**, 10.07.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161607>, Erişim: 04.03.2020.

²⁴¹ <https://diplomatiegozlem.com/haber/guney-osetya-da-neler-oluyor>, Erişim: 09.02.2020.

²⁴² "E. Kokoyti: Yujnaya Osetiya prekraşet otnoşeniya s Gruzией", **Civil Georgia**, 12.06.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161438>, Erişim: 17.03.2020.

Hükümetine gerekli müracaatın yapıldığını”²⁴³ belirterek konunun güvenlikleştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Güvenlikleştirme sürecinin başarıyla tamamlanması için dinleyici kitlenin siyasi yöneticiler tarafından kendilerine sunulan tehdidi kabul etmesi ve mevcut tehdide karşı alınacak olağanüstü önlemleri onaylaması gerekmektedir. Bu çerçevede Güney Osetya yönetiminin güvenlikleştirme sürecinde dinleyici kitlenin hem “ahlaki” (Güney Osetya halkını) hem de “resmi” (Güney Osetya Parlamentosu) desteğini sağladığı görülmektedir. Nitekim 9 Haziran 2004 tarihinde Güney Osetya Parlamentosu da RF ile birleşme kararı almıştır.²⁴⁴ Yine Temmuz 2004 tarihinde yapılan bir kamuoyu yoklamasında Güney Osetya nüfusunun %95’i bölgede, Gürcistan egemenliğinin yeniden tesis edilmesine karşı olduğunu, % 95’i Kokoity’i desteklediğini, %78’i ise gerektiğinde kişisel olarak savaşa hazır olduğunu belirtmiştir.²⁴⁵ Zira bu sonuç Oset halkının, kendilerine sunulan varoluşsal tehdit iddialarını kabul ettiğini ve olağanüstü önlemlerin dahi kullanılmasını onayladığının göstergesidir.

Bu doğrultuda Güney Osetya yönetimi, askeri önlemlerin alınabilmesi için silahlanmaya başlamış, nitekim o dönem Rusya’dan bölgeye silah ithalatı gerçekleştiği ve ilk olarak da Haziran 2004’te, silah ve mühimmat taşıyan 170 aracın Rusya’dan Roki Tüneli üzerinden Güney Osetya’ya geldiğine dair haberler basında yer almıştır.²⁴⁶

2004 yazında bölgede yaşanan çatışmalar 15 Temmuz’da Moskova’da taraflar arasında gerginliği azaltmak amaçlı imzalanan geçici bir anlaşma ile son bulmuştur.²⁴⁷ Daha sonraki dönemlerde sorunun çözümü için gerçekleşen müzakerelerde Güney Osetya yönetiminin tutumu değişmemiş, nitekim Ekim 2004’te Soçi’de Gürcistan Başbakanı Jvaina ve Kokoity’nin katılımı ile gerçekleşen görüşmede, taraflar başta ateşkesin sağlanması hususu ve ortak barış gücü hariç diğer

²⁴³ <https://diplomatikgozlem.com/haber/guney-osetya-da-neler-oluyor>, Erişim: 09.02.2020.

²⁴⁴ <https://diplomatikgozlem.com/haber/guney-osetya-da-neler-oluyor>, Erişim: 09.02.2020.

²⁴⁵ Uçgaenko, **a.g.e.**, s. 152.

²⁴⁶ “Situatsiya vokrug Yujnoy Osetii uslojijaetsya”, **Civil Georgia**, 14.06.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161419>, Erişim: 17.03.2020.

²⁴⁷ “Storonı podpisali promejutuçnoe soglaşenie”, **Civil Georgia**, 16.07.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161662>, Erişim: 04.03.2020.

silahlı birliklerin bölgeden çıkarılması konusunda anlaşsa da, görüşme sonrasında açıklama yapan Kokoity, “Güney Osetya halkının bağımsızlık isteği değişmemiştir.” diyerek konunun bir güvenlik meselesi olduğunu bir kez daha dile getirmiştir.²⁴⁸

26 Ocak 2005 tarihinde Fransa'nın Strazburg kentinde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde (PACE) konuşan Saakaşvili, Gürcistan-Güney Osetya anlaşmazlığının barışçıl bir şekilde çözümü ile ilgili barış planını açıklamıştır.²⁴⁹ Güney Osetya'nın özerkliğinin genişletileceğini söyleyen Saakaşvili, “Güney Osetya'nın özerkliğinin, Kuzey Osetya'nın özerkliğinden daha geniş olacağını” belirtmiş, Güney Osetya'nın meclis üyelerini özgürce seçme hakkının garanti altına alınacağını, Güney Osetya halkının kültürel ve eğitimsel yönünün korunmasına yönelik hükümlerin geliştirileceğini dile getirmiştir. Ayrıca gelecekte Gürcü-Oset güvenlik güçlerinin oluşturulmasını teklif eden Saakaşvili, planın uygulanması için Avrupa Konseyi'nden, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nden ve AGİT'ten yardım istemiştir. Saakaşvili'nin bu yolla, ortak kontrol komisyonunu ve barış koruma misyonunu değiştirerek süreci uluslararasılaştırıp Rusya'yı bölgede etkisizleştirmeye çalışmıştır.²⁵⁰ Saakaşvili, bölgedeki Rus barış koruma güçlerini sorunun çözümündeki engellerden biri olarak görmüş ve Rusya'yı barış koruma misyonu üzerinden ayrılıkçı bölgeye silah ve diğer malzemeler göndermekle suçlamıştır.²⁵¹

Kokoity, Saakaşvili'nin bu barış planına teklifine karşılık, “Güney Osetya statüsünü zaten belirledi, Güney Osetya bağımsız bir devlet ve bu statüde herhangi bir revizyon yapılması söz konusu değildir, geçmişte yaşadıklarımız Gürcistan dahilinde özerkliğin Oset halkı için bir güvenlik garantisi oluşturmadığının kanıtıdır.” diyerek meselenin bir güvenlik sorunu olduğunu ve Güney Osetya halkının Gürcistan yönetimine güvenmediğini ifade etmiştir.²⁵²

²⁴⁸ Uçgaenko, **a.g.e.**, s. 163-164

²⁴⁹ Molly Corso, “Georgian President unveils South Ossetia peace plan”, **Refworld**, <https://www.refworld.org/docid/46a484ae5.html>, Erişim: 22.03.2020; “M. Saakaşvili oznakomil PACE s mirnim planom po Yujnoy Osetii”, **Civil Georgia**, 26.01.2005, <https://civil.ge/ru/archives/163015>, Erişim: 04.03.2020.

²⁵⁰ Uçgaenko, **a.g.e.**, s. 164-167.

²⁵¹ Kamer Kasım, “Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya: Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Türkiye, Rusya, İran ve ABD'nin Kafkasya Politikası”, USAK Yayınları, Ankara 2009, s. 72.

²⁵² “E. Kokoytı otvergaet plan Mihaila Saakaşvili”, **Civil Georgia**, 26.01.2005, <https://civil.ge/ru/archives/163018>, Erişim: 05.03.2020.

12 Kasım 2006 tarihinde Güney Osetya’da başkanlık seçimleri ve statü konusunda referandum gerçekleşmiştir. Güney Osetya Merkez Seçim Komisyonu’na göre, 55.163 seçmenin katıldığı seçimde Kokoyti % 98.1 oyla başkan seçilmiş, eşzamanlı gerçekleşen referandumda ise seçmenlerin % 98’i ise “Güney Osetya Cumhuriyetinin mevcut bağımsız devlet statüsünü korumasını ve uluslararası toplum tarafından tanınmasını kabul ediyor musunuz?” sorusuna “evet” yanıtı vermiştir.²⁵³ Nitekim bu referandumla Oset halkı, Güney Osetya yönetiminin güvenlikleştirme gerekçelerini bir kez daha onaylamış ve sorunun varoluşsal bir güvenlik meselesi olduğunu kabul etmiştir.

Buna karşılık Gürcistan yönetimi de aynı tarihte özellikle Gürcülerin yaşadığı bölgelerde gerçekleşen seçim ve referandumda Kokoity’ye karşı Dmitri Sanakoev’i desteklemiştir. Çoğunlukla Gürcülerin yaşadığı Eredvi bölgesinde yapılan seçimde Sanakoev oyların % 94’ünü almıştır. “Güney Osetya için federal bir düzenleme konusunda Gürcistan ile müzakerelerin başlatılmasını isteyen” alternatif referanduma seçmenlerin % 94 “evet” yanıtı vermiştir.²⁵⁴ Bu nedenle Tiflis yönetimi Sanakoev’in, Tshinvali yönetiminden daha fazla meşruiyete sahip olduğunu iddia etmiş ve Saakaşvil, Sanakoev üzerinden bölgede kontrolü sağlamayı düşünmüştür. Sanakoev, etnik olarak Osettir ve daha önceleri Oset ayrılıkçılık hareketini de desteklemiştir. Dolayısıyla Tiflis yönetimi, ekonomik fonlarla Sanakoev’in faaliyetlerini destekleyip popülaritesini artırdığı takdirde Oset halkının yerli otoriteye baş kaldıracağını ve Gürcistan’a bağlanmaya ikna olacaklarını düşünmüştür. Ancak Osetler, bu faaliyetlerin Tiflis yönetimi tarafından organize edildiğinin farkındadır. Çünkü Saakaşvili yönetimi 2008 yazına kadar ülkenin toprak bütünlüğünün sağlanacağını ve Güney Osetya’nın da Gürcistan’a birleşeceğini açık bir şekilde ifade etmiştir.²⁵⁵

19 Mart 2007 tarihinde Cumhurbaşkanı Saakaşvili bölgeye giderek Sanakoyev’le görüşmüş, 8 Mayıs 2008 tarihinde Güney Osetya’da kurulacak idari birime ilişkin yasa tasarısı Gürcistan Parlamentosu’nda onaylandıktan sonra 10

²⁵³ International Crisis Group, “Georgia’s South Ossetia Conflict: Make Haste Slowly”, **Europe Report No 183**, 7 June 2007, s. 2-3; “South Ossetia Holds Independence Referendum”, **RadioFreeEurope/RadioLiberty**, <https://www.rferl.org/a/1072666.html>, Erişim: 28.02.2020.

²⁵⁴ “Obyavleniye rezultatsiya alternativnykh vyborom v Yujnoy Osetii”, **Civil Georgia**, 16.11.2006, <https://civil.ge/ru/archives/168373>, Erişim: 07.03.2020.

²⁵⁵ International Crisis Group, “Georgia’s South...”, s. 5-6.

Mayıs'ta Sanakoev, Saakaşvili tarafından bu idari birimin başına getirilmiştir. Gürcistan yönetiminin bölgede alternatif bir idari yapı kurarak kontrolü sağlama girişimi taraflar arasındaki gerginliği daha da arttırmıştır. Nitekim Gürcü otoritesini kendi varlığına yönelik bir tehdit olarak algılayan Güney Osetya yönetimi, bağımsızlıklarının tanınması halinde mevcut tehdidin ortadan kalkacağını düşünerek 17 Şubat 2008'de Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından 3 Mart 2008'de RF, BDT, BM ve AB'ye Güney Osetya'nın bağımsızlığın tanınması için çağrıda bulunmuştur.²⁵⁶ 17 Şubat 2008'de Kosova'nın bağımsızlık ilanına Rusya başta olmakla çeşitli ülkeler karşı çıkarken, ABD öncülüğündeki Batı dünyası bu kararı desteklemiştir.²⁵⁷ Bunun üzerine Rusya da, Abhazya ve Güney Osetya ile resmi ilişkiler kurma ve geliştirme kararı almıştır.²⁵⁸

Buna karşılık, ülkenin toprak bütünlüğünü öncelikli güvenlik meselesi olarak belirleyen Gürcistan yönetimi 7 Ağustos'ta Güney Osetya bölgesinde anayasal düzeni sağlama gerekçesiyle operasyon başlattığını açıklamıştır.²⁵⁹ Saakaşvili, yakın zamanda Gürcistan'ın Güney Osetya'da kontrolü yeniden sağlayacağını ve Güney Osetya'yı Gürcistan'a bağlayacağını ifade etse de Rusya'nın savaşa dahil olması savaşın seyrini değiştirmiştir. Rusya, 2000 yılında Gürcistan'a vize uygularken Güney Osetya ve Abhazya'ya ayrıcalık tanımış ve Osetlerin çoğu RF vatandaşlığına kabul edilmiştir. Dolayısıyla RF Devlet Başkanı Dmitri Medvedev, 8 Ağustos'ta yaptığı açıklamada, "Anayasa ve federal mevzuat gereğince, Rusya Federasyonu Başkanı olarak, nerede olursa olsun Rusya vatandaşlarının yaşamını ve hassasiyetini korumakla yükümlüyüm, vatandaşlarımızın ölümüne izin vermeyeceğiz, suçlu hak ettiği cezayı çekecektir." diyerek Rusya'nın bu savaşa müdahil olmasının gerekçesini açıklamıştır.²⁶⁰ Bu çerçevede Rus silahlı kuvvetleri Roki Tuneli üzerinden geçerek başkent Tshinvali'yi kuşatan Gürcü birliklerini Güney Osetya sınırlarından çıkarmayı

²⁵⁶ Remzi Yıldırım, "Güney osetya'nın Kronolojik Siyasi tarihi", **Alan Kültür ve Yardım Vakfı**, <http://www.alanvakfi.org.tr/guney-osetyanin-kronolojik-siyasi-tarihi>, Erişim: 28.02.2020.

²⁵⁷ Mitat Çelikkpala, **a.g.e.**, s. 94.

²⁵⁸ "Rossiya pristupaet k legalizatsii otnoşeniy s Abhaziey i Yujnoy Osetiey", **Civil Georgia**, 16.04.2008, <https://civil.ge/ru/archives/172047>, Erişim: 09.03.2020.

²⁵⁹ "Gruziya reşila vosstanovit konstitutsionny poryadok v Yujnoy Osetii – zayavil M. Kuraşvili", **Civil Georgia**, 07.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/172986>, Erişim: 07.03.2020.

²⁶⁰ "Zayavlenie Prezidenta Rossii D.A. Medvedeva v svyazi situatsiey v Yujnoy Osetii", **Civil Georgia**, 08.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173022>, Erişim: 07.03.2020.

başarmış, hatta Rusya bununla da yetinmeyerek Gori şehrine kadar ilerleyip başkent Tiflis'i doğrudan tehdit etmiştir.²⁶¹

Beş gün devam eden bu savaş sonucunda 12 Ağustos 2008 tarihinde Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin arabuluculuğu sayesinde taraflar Moskova'da ateşkes anlaşması imzalamıştır. Altı maddeden oluşan ateşkes anlaşmasına göre tarafların; kuvvet kullanımını ve askeri operasyonları durdurması, bölgeye insani yardımların erişiminin sağlanması, Gürcistan silahlı kuvvetleri ve RF barış koruma güçlerinin savaştan önceki konumlarına geri dönmesi, Abhazya ve Güney Osetya'nın güvenliği ve istikrarlı yönetimiyle ilgili uluslararası müzakerelerin başlatılması kararları alınmıştır.²⁶² Fakat Güney Osetya yönetimi, Saakaşvili'nin yeni bir savaşa hazırlandığını iddia etmiş ve ancak Güney Osetya'nın bağımsızlığının tanınması durumunda Gürcü tehdidinin ortadan kalkacağını dile getirmiştir. Bu doğrultuda Güney Osetya yönetimi, Eylül 2008'de RF Parlamentosu'ndan ve hükümetinden Güney Osetya'nın bağımsızlığının tanınmasını talep etmiştir. Bu talep üzerine 25 Eylül 2008 tarihinde RF Federal Meclisi, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarının kabulü çağrısını görüşmek için toplanmıştır. "Abhazya ve Güney Osetya'nın Bağımsızlığının Tanınması Belgesi", 130 Parlamenterin tamamı tarafından kabul edilmiş ve alınan kararın Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'e gönderilmesine karar verilmiştir.²⁶³

25 Eylül 2008 tarihinde isse Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarının kabulü çağrısı üzerine toplanan RF'nin Duma Meclisi, aldığı karar doğrultusunda Devlet Başkanı Medvedev ve RF Devlet yönetimine, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarını tanıma çağrısında bulunmuştur.²⁶⁴ Bunun üzerine 26 Ağustos 2008 tarihinde RF Devlet Başkanı Dmitry Medvedev, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarını tanıyan kararnameyi imzaladığını açıklamıştır.²⁶⁵

²⁶¹ Detay için bkz: Ahmet Öztürk, "Rusya-Gürcistan Krizi: Yerel Bir Çatışma, Küresel Yansımalar", **Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi**, Cilt 4, Sayı 7, 2009, 1-27.

²⁶² Svante E. Cornel, Johanna Papjanevski, Niklas Nilsson, "Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World", **Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program – A Joint Transatlantic Research and Policy Center**, August 2008, s. 18-38.

²⁶³ Fatih Atan, "**Güney Osetya Katliamı, 8 Ağustos 2008**", Dönence Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 128.

²⁶⁴ Atan, a.g.e., s. 130.

²⁶⁵ "Statement by President of Russia Dmitry Medvedev", **President of Russia**, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/1222>, Erişim: 11.03.2020; Rusya'dan sonra 3 Eylül 2008'de Nikaragua, 9 Eylül 2008'de Venezuela, 15 Aralık 2009'da Nauru Cumhuriyeti, 29 Nisan

Muhtemelen Saakaşvili Güney Osetya'ya yönelik olarak operasyon başlatırken, Rusya'nın Güney Osetya konusundaki tepkisinin bu derece sert olacağını düşünememiştir. Nitekim Acaristan'daki yönetim değişikliğine Moskova yönetimi fazla tepki göstermemiştir.²⁶⁶ Ancak Saakaşvili'nin, "Avrupa- Atlantik alanına entegrasyon, bizim önceliğimizdir."²⁶⁷ ifadesi ve giderek belirginleşen Amerikan yanlısı tutumu, NATO'ya üyelik isteği,²⁶⁸ daha sonra Rus üslerinin kapatılmasında takındığı tutum, Rusya ile yaşanan casus krizi²⁶⁹ ile Abhazya ve Güney Osetya'daki Rus barış koruma güçlerinin bölgeden çıkarılmasına yönelik faaliyetlerinin²⁷⁰ yanı sıra Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü üyeliğini veto tehdidi gibi attığı adımlar, Kremlin tarafından bir meydan okuma olarak kabul edilmiş ve bundan dolayı Gürcistan yönetimi cezalandırılmıştır.²⁷¹

2010'da Vanuatu Cumhuriyeti, 29 Eylül 2011'de Tuvalu, 29 Mayıs 2018'de ise Suriye Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımıştır.

²⁶⁶ Ağacan, **a.g.m.**, s. 41.

²⁶⁷ "Saakaşvili gavarit o svoih prioritetah", **Civil Georgia**, 05.01.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160272>, Erişim: 08.03.2020.

²⁶⁸ Gürcistan'ın NATO'ya katılma arzusu ilk olarak Şevardnadze döneminde dile getirilmiştir. Şevardnadze, Kasım 2002 Prag Zirvesinde, Gürcistan'ın NATO'ya üyelik isteğini açıklamış ve bu doğrultuda Bireysel Ortaklık Eylem Planı (Individual Partnership Action Plan-IPAP) programlarına katılma isteğini belirtmiştir. Hatta Aralık 2002'de Gürcistan Ulusal Güvenlik Konseyi, NATO ile bütünleşmeye yönelik "Avro-Atlantik Entegrasyonu Devlet Programı"nı kabul etmiştir. Saakaşvili döneminde ise NATO ve AB üyeliğine yönelik, Avrupa ve Avro-Atlantik entegrasyonundan sorumlu devlet bakanlığı da oluşturulmuştur. Haziran 2004 İstanbul'da yapılan NATO zirvesinde Gürcistan'ın IPAP programına katılmasına karar verilmiştir. Programı başarıyla tamamlayan Gürcistan yönetimi ardından Üyelik Eylem Planı'na (Membership Action Plan, MAP) geçilmesini hedeflemiştir. Fakat 2006 yılı Riga Zirvesi'nde Gürcistan ile IPAP çerçevesinde "Geliştirilmiş Dialog" sürecinin devam ettirilmesin karar verilmiştir. 2008 Bükreş Zirvesi'nde ise Gürcistan'ın gelecekte bir gün NATO'ya üye olacağı vaat edilmiş ve üyelik daveti yapılmamıştır; Ağacan, **a.g.e.**, s. 99-100.

²⁶⁹ Gürcistan İçişleri Bakanlığı, 27 Eylül 2006 tarihinde 4 Rus askeri istihbarat görevlisi casusluk yaptığı iddiasıyla gözaltına aldığı açıklamıştır. Bu şahısların, ülkenin savunma kapasitesi, NATO'ya üye olma çabası, enerji kaynakları ve muhalif siyasi partilerle ilgili casusluk faaliyetinde bulunduğu iddia edilmiştir. Putin ise konuyla ilgili yaptığı açıklamada, hiçbir ülkenin Rusya ile diyalogda şantaj veya provokasyon diline başvuramayacağı hususunda Gürcistan'ı uyarmıştır. Daha sonra Gürcistan yönetimi tansiyonu düşürme amaçlı olarak Rus subayları AGİT yetkililerine teslim ettiğini açıklamıştır. Fakat Rusya'nın Gürcistan'a yönelik sert tutumu devam etmiştir. Akabinde Rusya Federasyonu Ulaştırma Bakanlığı yaptığı açıklamada, Gürcistan ile hava, demiryolu, kara ve deniz ulaşımını askıya aldığını ve Gürcü vatandaşlarına vize verilmesini durdurduğunu ve 700'e yakın izinsiz olan Gürcü vatandaşı ülkeden sınır dışı edildiğini açıklamıştır; Çelebi, **a.g.e.**, s. 68; Fırat Karabayram, "**Güney Kafkasya Jeopolitiğinde Rusya Gerçeği**", IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 201.

²⁷⁰ 18 Temmuz 2006 yılında Gürcistan Parlamentosu oybirliğiyle Gürcistan'ın çatışma bölgelerinde bulunan barış koruma güçleri hakkında bir karar kabul etmiştir. Karara göre, Abhazya ve Güney Osetya bölgelerinde bulunan Rus barış koruma güçleri, çatışmanın barışçıl çözülmesinin önündeki temel engellerden birdir, bu nedenle barış koruma güçleri ve Rus silahlı kuvvetleri derhal Gürcistan'da çekilmelidir; "Parlament Gruzii prinyal postanovlenie o vivode mirotvortsev iz konfliktnih zon", **Civil Georgia**, 18.07.2006, <https://civil.ge/ru/archives/167321>, Erişim: 05.03.2020.

²⁷¹ Ağacan, **a.g.e.**, s. 77; Öztürk, **a.g.m.**, s. 7-8.

Ağustos savaşı sonrasında, RF Dışişleri Bakan Yardımcısı Grigory Karasin, Güney Osetya’da çoğu Rus vatandaşı olmak üzere 2.000’den fazla insanın öldüğünü bildirmiştir. Saakaşvili ise yaptığı açıklamada Rusya’nın Gürcistan’a düzenlediği bombalı saldırılarda 300’den fazla sivil öldürdüğünü ifade etmiştir. Bununla beraber BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) Ağustos savaşı sonrası toplamda 100.000’e yakın insanın, özellikle de Gori şehrinde yaşayan 56.000 kişinin mülteci durumuna düştüğünü, aynı zamanda 30.000 Oset’in bölgeyi terk ettiğini ve 12.000 Gürcü’nün de Güney Osetya’dan göç ettiğini açıklamıştır.²⁷²

Görüldüğü üzere Gürcistan’da 2004 yılında gerçekleşen yönetim değişikliği ile iktidara gelen Saakaşvili döneminde sorun tekrar gündeme gelmiş ve her iki tarafın yöneticileri, sorunu söylemleriyle varoluşsal bir tehdit olarak devletin politik gündemine dahil etmiş ve güvenlikleştirmiştir. Ancak güvenlikleştirme teorisyenlerinin de belirttiği gibi, güvenlikleştirme eylemi sorunun çözümü noktasında istenen bir durum değildir.²⁷³ Bir sorunun güvenlikleştirilmesiyle sorunun çözümlenemeyeceği hatta daha da içinden çıkılmaz bir hal alacağının en güzel örneklerinden biri de Gürcü-Oset anlaşmazlığıdır. Zira güvenlikleştirme girişimi içsel (özgürlük ve demokrasinin sınırlanması) ve dışsal (çatışma veya savaş) olarak olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle sorunların güvenlik gündeminden çıkartılarak normal politik süreçlerde tartışılıp çözülmesi, yani “güvenlikdışlaştırılması” önerilmektedir.²⁷⁴ Bu çerçevede Gürcistan yönetiminin yukarıda bahsedilen güvenlikleştirme eylemi, çatışma ve savaş sarmalına sebep olmuş, nihayetinde Gürcistan, Güney Osetya’nın kontrolünü tamamen kaybetmiştir.

5. Ağustos 2008 Savaşı Sonrasında Güney Osetya Sorununa İlişkin Gelişmeler

Saakaşvili’den sonra iktidara gelen yeni yönetim, eski yönetimin hatalarını fark ederek sorunu daha çok diplomatik yollarla, politik süreçlerde yani güvenlikdışlaştırma yöntemiyle çözmeye çalıştığı görülmüştür. Bu doğrultuda Ekim

²⁷² Nichol, **a.g.e.**, s. 9.

²⁷³ Buzan, Waever, Wilde, **a.g.e.**, s. 4.

²⁷⁴ Williams, **a.g.m.**, s. 523.

2012’de Gürcistan’da yapılan parlamento seçimlerini kazanarak göreve gelen başbakan Bidzina İvanişvili,²⁷⁵ yaptığı açıklamada, “Gürcistan’ın topraklarını (Abhazya ve Güney Osetya) kaybetmesi eski yönetimin düşüncesiz ve anlaşılmaz eylemlerinin sonucudur. Yalnızca barışçıl yollarla provokasyonlara boyun eğmeden, aynı zamanda uluslararası toplumu mümkün olduğunca bilgilendirerek ve onlarla birlikte önceki yetkililerin yaptıkları hataları da tekrar etmeden,²⁷⁶ hiçbir durumda, konuşma düzeyinde bile “güç” kelimesinden söz etmeden demokratik yollarla sorunu çöze biliriz.”²⁷⁷ Ancak bu konuda kısa sürede büyük adımların atılması beklenemez, Abhazya ve Güney Osetya’nın dönüşü için zamana ihtiyaç vardır.”²⁷⁸ sözleriyle konuyu güvenlik gündeminin dışına taşımış ve sorunun diplomatik yollarla zaman içerisinde çözülebileceğini belirtmiştir.

Yeni hükümette Gürcistan’ı yeniden birleştirme görevini üstlenen bakan Paata Zakareishvili de, “Yalnızca diyalog ve temaslar aracılığıyla sorunu barışçıl yollarla çözebilir, yeni hükümet hiçbir askeri müdahale planlamıyor, bizim en önemli özelliğimiz bizden kaynaklanan hiçbir tehdidin mevcut olmamasıdır, Abhaz ve Oset halkı için en önemli tehdit Saakaşvili’nin otoriter rejimiydi o da geride kaldı.”²⁷⁹ sözleriyle, yeni yönetimin sorunun çözümünde güvenlikdışlaştırma taraftarı olduğunu belirtmiştir.

Yeni Gürcü yönetiminin bu ılımlı yaklaşımına karşılık Oset yöneticiler, yaptıkları açıklamalarla sorunun güvenlik gündeminin aktif konusu olduğunu ve Gürcistan’ın kendileri için varoluşsal bir tehdit kaynağı olmaya devam ettiğini defalarca beyan etmişlerdir. Bu doğrultuda Güney Osetya başkanı Leonid Tibilov yaptığı açıklamada, “Gürcistan’da iktidara gelen yeni yönetimin de Güney Osetya’ya

²⁷⁵ “Oppozitsiya v Gruzii nabrala %54,85 po itogam podşçeta 100% golosov” **RIA Novosti**, 05.10.2012, <https://ria.ru/20121005/767020512.html>, Erişim: 23.12.2021.

²⁷⁶ “İvanaşvili: Abhaziya i Yujnaya Osetiya vernutsya v sostav Gruzii mirnım putem”, **RIA Novosti**, 09.06.2016, <https://ria.ru/20160609/1445099755.html>, Erişim: 24.12.2021; “İvanişvili: Gruziya gatova k pryamomu dialogu s abhazami i osetinami”, **RIA Novosti**, 09.08.2013; <https://ria.ru/20130809/955310807.html>; “İvanişvili predlozil dialog Abhazii i Yujnoy Oseti”, **Radio Svoboda**, 09.08.2013, <https://www.svoboda.org/a/25071056.html>, Erişim: 24.12.2021.

²⁷⁷ “İvanişvili: Gruziya ni namerena siloy vozvraşat Abhaziyu i Yujnuyu Osetiyu”, **RIA Novosti**, 06.08.2013, <https://ria.ru/20130806/954577539.html>, Erişim: 20.12.2021.

²⁷⁸ “İvanişvili: dlya vozvraşeniya Abhazii i Yujnoy Osetii nujno vremiya”, **RIA Novosti**, 05.02.2013, <https://ria.ru/20130205/921358324.html>, Erişim: 24.12.2021.

²⁷⁹ “V novom kabmine hotyat sdelat Gruziyu privilekatelnoy dlya Abhazii i Yuo”, **RIA Novosti**, 18.10.2012, <https://ria.ru/20121018/903949613.html>, Erişim: 11.12.2021.

karşı politikaları değiştireceğine inanmıyorum, zira Tiflis yönetimi Güney Osetya'yı Gürcistan'a birleştirmek için her şeyi yapacaktır”²⁸⁰ diyerek sorunu güvenlikleştirmiştir.

Konuyla ilgili bir diğer açıklamada Güney Osetya dışişleri bakanı Dmitry Medoev'den gelmiş ve Medoev, “Bizim Gürcistan'la bir arada yaşama durumumuz 1990'da yeni Gürcü milliyetçilerinin iktidara gelmesiyle ortadan kalmıştır. Zira Mihail Saakaşvili döneminde devlet politikasının merkezinde bulunan Nazizm bu durumu tekrar gün yüzüne çıkarmıştır. Güney Osetya bir daha asla Gürcistan'ın bir parçası olmayacaktır.”²⁸¹ sözleriyle tehdidin varoluşsal bir boyut taşıdığını bu nedenle de sorunun öncelikli güvenlik meselesi olduğunu belirtmiştir.

Yine Tibilov bir diğer açıklamasında, “Bizim için en önemli olan şey bağımsızlığımızın Rusya tarafından tanınmasıydı. Güney Osetya'nın Gürcistan'a dönüşü için her hangi bir umut görmüyorum, Gürcistan Ağustos 2008'de haince saldırmış ve saldırıları sonucu vatandaşlarımız hayatlarını kaybetmiştir. Osetler tek bir halktır, şu an bölünmüş durumdadır ancak zamanla bu engel ortadan kalkacak, Osetya Rusya'nın bir parçası olacaktır. Bizim başka bir yolumuz yoktur.”²⁸² diyerek Gürcistan'ın Osetler için varoluşsal bir tehdit kaynağı olduğunu belirtmiş ve yeniden bu tehdidin Rusya'ya katıldıktan sonra ortadan kalkacağını altını çizmiştir.

Bu doğrultuda Güney Osetya yönetimi, Güney Osetya'nın yakın gelecekte Rusya'ya katılma sürecini başlatmak için yasal adımlar atmayı planladığını ve 2022 yazında bir referandum yapılacağını duyurmuştur. 30 Mart 2022 tarihinde açıklama yapan başkan Anatoli Bibilaov, “Rusya ile birleşmenin stratejik hedefimiz olduğuna inanıyorum.”²⁸³ Bizim yolumuz halkımızın özlemini ortadan kaldırmaktır. Güney Osetya cumhuriyeti tarihi vatani Rusya'nın bir parçası olacaktır.²⁸⁴ Güney Osetya

²⁸⁰ “Tibilov ni verit, što Gruziya, izmenit politiku v otnoşenii Tsinala”, **RIA Novosti**, 23.08. 2013, <https://ria.ru/20130823/958204639.html>, Erişim: 18.12.2021.

²⁸¹ “V MİD Yujnoy Osetii zayavili, što ona nikogda bolşe ne budet çastyu Gruzii”, **RIA Novosti**, 15.07.2019, <https://ria.ru/20190715/1556529048.html>, Erişim: 09.11.2021.

²⁸² “V MİD Yujnoy Osetii zayavili, što ona nikogda bolşe ne budet çastyu Gruzii”, **RIA Novosti**, 15.07.2019, <https://ria.ru/20190715/1556529048.html>, Erişim: 09.11.2021.

²⁸³ “Bibilov nazval vhojdenie v sostav Rossii strategičeskoy tselyu Yujnoy Osetii”, **RIA Novosti**, 30.03.2020, <https://ria.ru/20220330/osetiya-1780948843.html>, Erişim: 30.04.2020.

²⁸⁴ “Yujnaya Osetiya zayavila o nebohodomosti referendumu o vhojdenii v Roossiyu”, <https://www.rbc.ru/politics/30/03/2022/624492659a794783755495fe>, Erişim: 30.04.2020.

halkının RF'na katılma konusundaki tutumunu ifade etmesini sağlamamız gerekiyor.²⁸⁵ Güney Osetya bağımsız bir devlettir kendisi için hayati gördüğü kararlar alabilir.”²⁸⁶ sözleriyle konuyu bir kez daha devletin politik gündemine taşıyarak güvenlikleştirmiştir.

Görüldüğü üzere güvenlikleştirme sürecinin devam etmesi ve tarihi düşmanlığın verdiği güvensizlik duygusu taraflar arasında kalıcı bir barışın sağlanamamasında önemli bir rol oynarken, aynı zamanda her an yeni bir çatışma riskinin bulunduğunu da göstermektedir. Bununla beraber Gürcü-Oset çatışmasını diğer çatışmalardan farkı kılan bir diğer özellik ise her iki tarafta dakarmaşık yerleşim yerlerinin bulunmasıdır. Şöyle ki, halen Osetlerin kontrolündeki bölgelerde Gürcüler, Gürcülerin kontrolündeki bölgelerde ise Osetler yaşamaktadır.²⁸⁷ 2016 yılında yapılan bir çalışmaya göre, Gürcistan'ın Kaspî bölgesinin Nigoza köyünde yaşayan Osetler kendilerini “azınlık” olarak açık bir şekilde tanımlamakta, kültürel asimilasyonunun ilerlediğini ve ilerleyen asimilasyon sürecine karşı endişe duyduklarını, kültürel asimilasyonunun kendi kimliklerine yönelik varoluşsal bir tehdit olduğunu dile getirmektedirler. Osetlerle Gürcüleri birbirinden ayıran en keskin özellik dildir ve Gürcistan'da yaşayan ve anadilini bilmeyen Osetler giderek artmaktadır. Dolayısıyla bu husus Osetler açısından asimilasyonun en önemli işareti olarak görülmektedir. Nitekim Osetler asimilasyondan korunmak için okullarda Osetçenin öğretilmesini, Osetçe yayınların ve kültürel hakların geliştirilmesini talep etmektedirler. Şida-Kartli'de yaşayan Osetler ise kendi dil, kültür ve geleneklerini yaşatmaya çalışmaktadırlar. Bu bölgede yaşayan Osetler de kendilerini “kültürel azınlık” olarak tanımlamakta ve kültürel haklarının genişletilmesini talep etmektedirler.²⁸⁸ Dolayısıyla bu durum da ileride tekrar bir çatışma ihtimalinin olabileceğinin göstermektedir.

²⁸⁵ “Bibilov vıstupil za referendum o vhojdenii Yujnoy Osetii v sostav RF”, Radio Sputnik, 30.03.2022, <https://radiosputnik.ria.ru/20220330/referendum-1780968267.html>, Erişim: 30.04.2020.

²⁸⁶ “Bibilov predlozil nazvanie dlya obedineniya Severnoy i Yujnoy Osetii”, RİA Novosti, 31.03.2022, <https://ria.ru/20220331/osetiya-1781019916.html>, Erişim: 30.04.2022.

²⁸⁷ Hasanov, **a.g.m.**, s. 269.

²⁸⁸ Keisuke Wakizaka, “Gürcistan Osetlerinde Kimlik: Lagodekhi ve Kaspî Örneği”, **VAKANÜVİS-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt 2, Kafkasya Özel Sayısı, 2017, s. 646-648.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABHAZYA SORUNUNUN GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE ANALİZİ

Bu bölümde Abhazya sorununa ilişkin tarihsel gelişmeler beş ayrı döneme ayrılarak anlatılmış ve aynı zamanda bu tarihsel gelişmelerin konunun güvenlikleştirilmesi üzerindeki etkisi Toplumsal Güvenlik sektörü çerçevesinde analiz edilmeye çalışılmıştır.

1. SSCB'nin Dağılmasına Kadar Olan Süreçte Abhazya Sorununda Yaşanan Gelişmeler

Yüzölçümü 8.665 km² olan Abhazya, Karadeniz'in kuzeybatısında, Avrupa ile Asya sınırında yer almaktadır.²⁸⁹ Başkenti Sohum şehri olan Abhazya, Gali, Gulripsh, Gagra, Gudauta, Sohum ve Ochamcira olmak üzere 6 bölgeden oluşmaktadır.²⁹⁰ Abhazya'nın kuzeyi Rusya, batısı Karadeniz, güney ve doğusu Gürcistan topraklarıyla çevrilidir.²⁹¹

Abhazlar ilk çağlardan günümüze kadar Karadeniz'in kuzeydoğusunda yaşayan Kafkasya'nın yerli halklarından birisidir. Güney Kafkasya bölgesinde yaşamalarına rağmen Abhazlar, etnik köken ve dil bakımından Kuzey Kafkasya halkları ile akrabalar. Abhazlar, Kafkas etnik ailesinin üç ana bölümünden biri olan Abhaz-Adıge (Abhazlar, Abazinler, Adıge, Çerkesler, Kabardeyler) gurubuna aittirler. Tarihsel olarak Abhazların, Abazg, Apsil, Sanig ve Misimyanlıların etnik bütünleşmesi sonucu ortaya çıktığı iddia edilmektedir. 7. yüzyılın ortalarında kurulan Abhaz Krallığı'nın sınırları, 9. ve 11. yüzyıllarda Batı Gürcistan'ı kapsayacak şekilde genişlemiş, daha sonraki dönemlerde Moğol, Pers, Arap ve Bizans istilalarına maruz kalmalarına rağmen yüzyıllarca bölgede hüküm sürmüşlerdir. 14. ve 16. yüzyıllarda

²⁸⁹ “Abhazya Tarihi”, Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi, <http://abhazya.org/wp/>, Erişim: 11.04.2020.

²⁹⁰ Taniel Putkaradze, “Linguistic Situations in Conflict Regions – The Abkhazia Border within Russia according to 1989 Census Data and Politicized Linguistic Maps”, **SKASE Journal of Theoretic Linguistics**, Volume 5, Number 1, 2008, s. 91-97.

²⁹¹ Sinan Oğan, “Kafkasya’da Etnik Çatışmalar Ekseninde ‘Abhazya’ Sorunu”, **Güney Kafkasya; Toprak Bütünlüğü, Jeopolitik Mücadeleler Ve Enerji**, (Der. Cavid Veliyev, Araz Aslanlı), Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 195

bölgeyi Gürcüler kontrol etmiş ve 16. yüzyıla da bölge Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içerisine dahil olmuştur.²⁹²

Osmanlı İmparatorluğu döneminde bölge nüfusunun önemli bir kısmı İslam'ı kabul etmiştir. Bölgedeki Osmanlı hakimiyeti 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürmüştür. Nitekim 1801 yılında Rus Çarlığı Gürcistan'ı işgal ettikten sonra batı Kafkasya'ya yönelik saldırılar düzenlemiş, Rusların bu saldırılarına karşı kurulan Çerkes Milli Meclisinde Abhazlar da yer almıştır.²⁹³ 1810 yılında bölge Rus Çarlığı'nın himayesine girdikten sonra aynı yıl Abhazların Osmanlı İmparatorluğu'na ilk kitlesel göçü (yaklaşık 5000 kişi) yaşanmıştır.²⁹⁴

Abhazların bölgeden göç etmesi süreci 1864'te Rusların Kafkas savaşlarını kazanması ve Abhazya'da tamamen kontrolü sağlaması sonrasında da devam etmiştir. 1864 yılında Çarlık Rusya'sı tarafından Kuzey-Batı Kafkasya'dan 100 binden fazla Abhaz, Osmanlı İmparatorluğu'na sürgün edilmiştir. Bu sürgün sonrasında Abhazya'nın Akhçipsı, Aybga, Abjoka ve diğer yöreleri tamamen boşaltılmıştır. Bunun ardından Çarlık rejimine karşı 1866 ve 1877 yıllarında Abhaz ayaklanmaları yaşanmış ve bu da Abhazların tarihi topraklarından sürgün edilmelerine sebep olmuştur. Nitekim 1877-78 Rus-Osmanlı savaşının ardından Rus kaynaklarına göre en az 32 bin Abhaz tarihi topraklarından göç etmek zorunda kalmıştır. Abhaz göçleri sonrasında boşaltılan topraklara ise diğer etnik grupların, özellikle Batı Gürcistan'dan yerleşik olan Migrelya Gürcülerinin 1870 ve 1880'lerde aktif göçü yaşanmıştır.²⁹⁵

Sürgün Abhazların etno-kültürel gelişimine, coğrafi, ekonomik ve demografik potansiyeline büyük zarar vermiştir. Sürgünden sonra boşalan Abhaz topraklarına Gürcüler, Ruslar, Ermeniler, Rumlar, Estonlar ve diğer halklar aktif bir şekilde göç ettirilmiş, nitekim bölgenin tek uluslu yapısı bir anda çokuluslu bir yapıya

²⁹² Georgiy Amçabadze, "İzuçenie Voprosov Etničeskoy İstorii Abhazov na Fone Gruzino-Abhazskovo Konfliktı", **Abhazskaya İnternet-Biblioteka**, http://apsnyteka.org/1210-anchabadze_g_stati.html, Erişim: 18.05.2020; Hasan Oktay, Ufuk Cerrah, **a.g.e.**, s. 145; "Abhazya Tarihi", **Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi**, http://abhazya.org/wp/?page_id=292, Erişim: 18.05.2020.

²⁹³ Tavkul, **a.g.e.**, s. 63.

²⁹⁴ T. A. Açıgba, "**İstoriya Abhazii v Datah**", Spravochnik, Suhum 2011, s. 55.

²⁹⁵ Sefer E. Berzeg, "Abhazya'da Neler Oluyor", **Kafkasya Gerçeği**, Sayı 2, Ekim 1990, s. 1-2; Timothy Blauvelt, "Abkhazia: Patronage and Power in the Stalin Era", **Nationalist Papers**, Volume 35, Number 2, 2007, s. 206.

dönüştürülmüştür. Böylece bölgede 20. yüzyılın sonlarında cepheleşme ve silahlı çatışmaya kadar varan anlaşmazlıkların temeli atılmıştır.²⁹⁶

Çarlık döneminde bölgenin demografik yapısının Abhazların aleyhinde değiştirilmesi hususu, dönemin nüfus verilerine de yansımıştır. Nitekim 1886 yılında yapılan nüfus sayımına göre Suhum bölgesinde toplam 68.800 kişi yaşamaktadır. Bunların 59.000'i Abhaz, 4.000'i Gürcü, 1000'i Rus, 1.300'ü Ermeni, 2.000'i Yunan ve 1.500'ü ise diğer etnik gruplara mensuptur. Ancak 1897 yılına gelindiğinde bölgede 106.200 kişi yaşamaktaydı ve bunların sadece 58.700'ü Abhaz iken, 25.800'ü Gürcü, 6.000'i Rus, 6.500'ü Ermeni, 5.400'ü Yunan ve 3.900'ü ise diğer etnik gruplara mensuptur. Görüldüğü üzere 1886-1897 yılları arasında bölgenin demografik yapısında Abhazların aleyhine olacak şekilde başta Gürcüler olmak üzere diğer etnik grupların sayısının arttığı görülmektedir.²⁹⁷

1917 Bolşevik Devrimi'nden sonra Abhazlar, milli kimliklerini kazanmaya ve soydaşları olan Kuzey Kafkasya halkaları ile birleşmeye çalışmışlardır. Bu doğrultuda Abhaz delegeleri, 1 Mayıs 1917'de Vladikavkaz'da toplanan Kuzey Kafkasya Halkları Kurultayı'na katılmış ve Abhazya, 11 Mayıs 1918'de kurulan Birleşik Kafkasya Cumhuriyeti'ne dahil edilmiştir.²⁹⁸ Fakat Gürcistan 1918 yılı baharında bağımsızlığını ilan ettikten sonra Abhazya'ya saldırmış ve bölgede askeri bir yönetim kurulmuştur. Bu yönetim 1921 yılında Kızıl Ordu'nun bölgeyi işgal etmesiyle ortadan kalkmıştır.²⁹⁹

Bu çerçevede 25 Şubat 1921'de Tiflis'te, 4 Mart'ta ise Sohum'da Sovyetlerin kontrolünde olan rejim ilanları gerçekleşmiştir. 31 Mart 1921 yılında bağımsızlığını ilan eden Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Gürcistan Sovyet Devrim Komitesi tarafından birlik cumhuriyeti olarak tanınmış ve Abhazya, Gürcistan'la eşit şartlarda SSCB'ye dahil olmuştur.³⁰⁰

²⁹⁶ Murat Papşu, "Gürcistan-Abhazya Anlaşmazlığı Dünyü, Bugünü, Çözüm Perspektifleri", **Kafkas Dernekleri Federasyonu**, <https://www.kaffed.org/bilgi-belge/abhazya/item/85-gurcistan-abhazya-anlasmazliginin-dunu.html>, Erişim: 11.05.2020.

²⁹⁷ Açugba, **a.g.e.**, s. 87-89.

²⁹⁸ Berzeg, "Abhazya'da...", s. 2.

²⁹⁹ David L. Philips, "Restoring Georgia's Sovereignty in Abkhazia, Policy Paper", The Atlantic Council of The United States, Washington 2008, s. 3.

³⁰⁰ Blauvelt, **a.g.m.**, s. 206-207.

Abhazya SSCB içerisinde yaklaşık 10 yıl bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdürmüştür. Fakat 1924'te Lenin'in ölümünden sonra iktidara gelen Gürcü asıllı Josef Stalin 19 Şubat 1931 tarihinde Abhazya'nın statüsünü özerk cumhuriyete düşürerek bölgeyi Gürcistan'a bağlamıştır.³⁰¹

SSCB tarihinde siyasi statüsü değiştirilen tek ülke Abhazya'dır. Abhazya, Gürcistan'a bağlandıktan sonra komünist Gürcü yönetimi Abhazya'da sistemli olarak etnik temizlik, asimilasyon ve Gürcüleştirme politikaları izlemişlerdir.³⁰² Özellikle Gürcistan Komünist Partisi başkanı olan Lavrenti Beria, Abhazya'ya binlerce Gürcü'nün yerleştirilmesi politikasını teşvik etmiş ve uygulamıştır.³⁰³

Yine Stalin döneminde Komünist Parti makamları Abhazya'yı Gürcüleştirmeyi hedefleyen bilinçli bir politika takip etmiş ve bu çerçevede Abhaz dilinin eğitim programlarından çıkarılması ve yerine Gürcü dilinin getirilmesi, Abhaz alfabesinin Gürcü alfabesiyle değiştirilmesi, yer ve kişi adlarının değiştirilmesi gibi uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Gürcüleştirme politikasının en önemli ögesi, bilinçli bir şekilde uygulanan iskan politikasıdır. Hatta Sovyet rejimi tarafından, bölgeye göçlerin düzenlenmesiyle ilgilenen ve devlet bütçesinden desteklenen "Gruzpereselenstroy" adında bir organizasyon dahi oluşturulmuştur.³⁰⁴

SSCB döneminde de bölgenin demografik yapısında gerçekleştirilen değişim kendisini nüfus verilerinde açık bir şekilde göstermiştir. Nitekim 1926 yılı nüfus sayımına göre Abhazya'da toplamda 212.000 kişi yaşamaktaydı. Bunun 55.900'ü Abhaz, 67.500'ü Gürcü, 20.500'ü Rus, 30.000'i Ermeni, 27.100'ü Yunan ve 11.000'i de diğer etnik gruplara mensuptur. 1939 yılında yapılan nüfus sayımına göre ise bölgede 56.200 Abhaz, 91.900 Gürcü, 60.200 Rus, 49.700 Ermeni ve 34.600 Yunan yaşamaktadır. Görüldüğü üzere Abhaz nüfus 1926 yılı sayımına kıyasla sadece 300 kişi artış göstermişken, diğer etnik grupların özellikle Gürcülerin ve Rusların sayısı önemli oranda artmıştır. Yine SSCB döneminde 1959 yılında yapılan nüfus sayımına

³⁰¹ <http://abhazya.org/wp/>, Erişim: 11.04.2020; Philips, **a.g.m.**, s. 3.

³⁰² Cahit Aslan, "Türk-Rus-Gürcü İlişkilerinin Merkezindeki Ülke: Abhazya", **Akademik Bakış**, Sayı 16, Nisan 2009, s. 4.

³⁰³ "Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia", **Report**, Volume II, September 2009, s. 67.

³⁰⁴ Jean Seitlinger, "Conflicts in Transcaucasia", <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=7753&lang=EN>, Erişim 15.04.2020; Papşu, "Gürcistan-Abha...".

göre Abhazya bölgesinde 404.700 kişi yaşamaktadır ve bunun 61.200'ü Abhaz, 158.200'ü Gürcü, 86.700'ü Rus, 64.400'ü Ermeni, 9.100'ü Yunan ve 25.000'i ise diğer etnik gruplara mensuptur. 1939 yılı verileri ile karşılaştırıldığında 20 yıl içerisinde bölgedeki Gürcü nüfusunun sadece 5 bin kişi arttığı anlaşılmaktadır.³⁰⁵

1970 yılında yapılan nüfus sayımına göre ise Abhazya nüfusu 487.000 kişidir. Bunun 77.300'ü Abhaz, 199.600'ü Gürcü, 92.900'ü Rus, 74.900'ü Ermeni, 13.100'ü Yunan ve 29.200'ü diğer etnik grupların üyelerinden oluşmaktadır. Ancak 1989 yılına gelindiğinde bölgenin toplam nüfusu 525.100 kişidir ve bunun 93.300'ü Abhaz, 239.900'ü Gürcü, 74.900'ü Rus, 76.500'ü Ermeni, 14.700'ü Yunan, 25.800'ü ise diğer etnik grupların üyelerinden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere geçen 20 yıl içerisinde özellikle Gürcü nüfusun diğer gruplara oranla daha fazla arttığını söyleyebiliriz. Nitekim bu durum bölgeye Gürcülerin aktif bir şekilde göç ettirilmesi sonucu gerçekleşmiştir.³⁰⁶

Görüldüğü üzere hem Çarlık döneminde hem de Sovyetler Birliği döneminde bölgenin demografik yapısının göç politikalarıyla Gürcülerin lehinde değiştirilmesi, 20. yüzyılın sonlarında Abhaz kimliği ile Gürcü kimliği arasında yaşanacak olan etnik temelli çatışmanın zeminini hazırlamıştır. Bu doğrultuda Gürcü-Abhaz çatışmasının temelinde, Waever'in, "X halkı Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu eskisi gibi var olmayacaktır, çünkü nüfusu diğerleri oluşturacaktır ve X kimliği nüfusun yapısındaki değişim nedeniyle farklılaşmaktadır"³⁰⁷ şeklinde tanımladığı göç tehdidinin yer aldığı söylenilebilir.

³⁰⁵ Açıgba, a.g.e., s. 112-145.

³⁰⁶ Açıgba, a.g.e., s. 146-152.

³⁰⁷ Waever, "Toplumsal...", s. 158.

2. Gürcü-Abhaz Sorununun Gelişimi, Zvaid Gamsakurdia Dönemi

1931 yılında Abhazya özerk cumhuriyet olarak Gürcistan'a bağlandıktan sonra, komünist Gürcü yönetimi Abhazya'da sistemli olarak asimilasyon ve Gürcüleştirme politikaları izlemiştir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi özellikle Gürcü yanlısı Stalin ve Beria döneminde uygulanan asimilasyon politikaları Abhaz kimliğinin devamlılığını doğrudan tehdit eder niteliktedir. Stalin öldükten sonra bu politikalarda yumuşama yaşansa da Abhazların komünist Gürcü yönetimine karşı hoşnutsuzluğu devam etmiştir. Abhazlar ilk olarak 1978 yılında Gürcü yönetiminin bu politikalarına karşı şikayetlerini dile getirmişlerdir. Abhazya'nın önde gelen aydınlarından oluşan 130 kişi, Sovyetler Birliği Merkez Komitesine bir mektup sunarak, Gürcü liderlerinin Abhazya'yı Gürcüleştirmek için Beria tipi asimilasyon politikası izlediğini belirtmiştir. Abhazya Komünist Partisi Birinci Sekreteri V. Khintba'nın parti toplantısında, bu mektubu hazırlayanları kınayan bir konuşma yapması Abhazya'da kitlesel halk hareketlerinin başlamasına neden olmuştur. Halkın bu tepkisi karşısında Khintba görevini bırakmış ve Gürcistan yönetimi Abhazlara bir taviz niteliğinde belirli ayrıcalıklar tanımıştır. Fakat Gürcü yönetiminin tanıdığı bu ayrıcalıkların bile taraflar arasında yüzyıllardır birikmiş olan sorunları çözüme kavuşturması mümkün olmamıştır.³⁰⁸

Sovyetler Birliğinde Gorbaçov'un iktidara gelmesiyle başlayan "perestroyka" ve "glasnost" dönemi, Gürcistan'da bağımsızlık yanlısı milliyetçi hareketin yükselmesine sebep olmuştur. Temelleri 19. yüzyılın ortalarına dayanan Gürcü milliyetçiliği, özellikle Çarlık rejiminin yıkılmasından sonra 1917-1921 yıllarında ve daha sonra da perestroyka ve glasnost döneminde (1985-1990) yeniden canlanmıştır. Gürcü milliyetçiliği ilk başlarda gayri resmi daha sonra ise resmi cemiyetler ve partiler aracılığıyla temsil edilmiştir.³⁰⁹ Ancak tarz olarak Gürcistan'daki milliyetçi hareket, Sovyetler Birliği'nden ayrılan diğer cumhuriyetlerdeki hareketler arasında en radikali olmuştur.³¹⁰ İlk başlarda

³⁰⁸ Berzeg, **a.g.m.**, s. 6-9.

³⁰⁹ Hayri Çapraz, "Abaz-Gürcü Çatışmasının Tarihi", Uluslararası Kafkasya Kongresi Bildir Kitabı, Kocaeli Üniversitesi, Nisan 2012, s. 633-634.

³¹⁰ Gia Nodia, "Konflikt v Abhazii: Natsionalno Proekt i Politicheskie Obstoyatelstva", Gruzini i Abhazı Put k Primireniyu, Obşaya Redaksiya (B. Koppiters i drugie), Moskva, 1998, s. 21.

Ruslaşmaya karşı olan Gürcü milliyetçiliği, kısa sürede Gürcü olmayan etnik grupları dışlayan sloganlarla giderek ülke geneline yayılmıştır.³¹¹

SSCB'nin çöküşü sonrasında Gürcistan'ın toplumsal-politik hayatında şovenist ve milliyetçi eğilimlerin yükselmesini diğer etnik gruplar gibi Abhazlarda endişeyle karşılamışlardır. Nitekim Gürcistan'da 1990 yılında, “Gürcistan Gürcülerindir.” sloganıyla iktidara gelen Zvaid Gamsakhurdia döneminde Gürcü yönetiminin, ulusal kimliği inşa etme amacıyla uyguladığı kültürel ve dilsel politikalar ülkedeki azınlık gruplarının tepkisine neden olmuştur.

Nitekim bu yönüyle Abhazya sorunu incelendiğinde, Waever'in toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak tanımladığı “yatay rekabet” tehdidi çerçevesinde (Orada hala X halkı yaşamaya devam etse de komşu kültür Y'nin öne çıkan kültürel ve dil açısından etkileri yüzünden yaşam şekilleri değişecektir.³¹²), Gürcistan yönetiminin uyguladığı kültürel ve dilsel politikaların, Abhazların kendi kimliklerini güvencileştirmesine sebep olduğu söylenebilir.

Özellikle SSCB döneminde uygulanan ve yukarıda bahsi geçen uygulamaların yanı sıra yakın dönemde “yatay rekabet” çerçevesinde Gürcü yönetiminin uyguladığı kültürel ve dilsel politikalar çerçevesindeki ilk adım, Temmuz 1989'da yaşanmıştır. Nitekim bu tarihte Gürcistan yönetimi, Abhaz Devlet Üniversitesi'ni Tiflis Devlet Üniversitesine bağlanması yönünde bir karar almıştır. Abhazlara göre, Gürcistan yönetiminin bu kararı bölgenin Gücrüleştirmesine yönelik atılan bir adımdı ve bu Abhaz dili ve kültürünün devamlılığı açısından son derece endişe vericidir. Dolayısıyla bu duruma karşı Abhaz halkı, kendi kimliğini güvencileştirme ihtiyacı duymuş ve Abhazların sözü geçen karara tepkisi taraflar arasındaki çatışmaların fitilini ateşlemiştir.³¹³

Takiben “yatay rekabet” çerçevesinde Abhazların kendi kimliklerini güvencileştirme gerekçelerinden belki de en önemlisi, Gürcü yönetiminin Ağustos 1989'da kabul ettiği, “Gürcü Dili Hakkında Devlet Programı” adlı bir yasa olmuştur. Bu yasaya göre, Gürcü dili toplumun tüm kamusal alanlarında zorunlu bir şekilde

³¹¹ Ağacan, **a.g.e.**, s. 58.

³¹² Waever, “**Toplumsal...**”, s. 158.

³¹³ Tavkul, **a.g.e.**, s. 67; Cotter, “**Cultural Secur...**”.

kullanacak ve her türlü bilimsel ve akademik çalışma Gürcü dilinde yazılıp yayımlanacaktır.³¹⁴

Zira Abhazların çoğunluğu Abhaz ve Rus dillerini kullanmaktadır. Gürcü dilini ise 1979 yılı verilerine göre nüfusun sadece %1.4'ü bilmekteydi. Dolayısıyla bölgede Gürcü dilinin kullanılmasını zorunlu kılan kanun, Abhaz kimliğinin devamlılığı açısından tehdit niteliğindedir. Abhazların bölgede nüfus olarak azınlık durumunda oldukları göz önüne alındığında, kültürel devamlılığın bir aracı olan dilin yasaklanması, Abhazların kültürlerini kaybederek yaşam şekillerinin değişmesine sebep olabilir.³¹⁵ Bundan dolayı Abhazlar bu karara tepki göstererek Abhaz dilini, Abhazya'nın resmi dili olarak ilan etmişlerdir.³¹⁶

Gürcü yönetiminin “yatay rekabet” çerçevesinde değerlendirebileceğimiz bir diğer adımı ise, 23 Şubat 1990'ta Gürcistan SSC Adalet Bakanlığı tarafından kabul edilen No3/1 sayılı karardır. Nitekim bu karar kapsamında Abhazya'daki nüfus dairelerine “Abhazların Gürcü” olarak kaydedilmesi talimatı verilmiştir.³¹⁷ Bu durum da yine Abhaz kimliğinin devamlılığına ilişkin son derece önemli bir tehdit olarak görülmüştür.

Bir diğer “yatay rekabet” örneği ise Gürcistan Yüksek Sovyeti'nin Ağustos 1990'da Gürcistan'da yapılacak olan parlamento seçimleri öncesinde kabul ettiği seçim kanunudur. Bu kanuna göre, Gürcistan'ın yalnızca bir bölgesinde faaliyet gösteren siyasi partilerin parlamento seçimlerine katılmaları yasaklanmıştır.³¹⁸ Bu yüzden Abhaz Birleşme Hareketi ve Abhaz Halk Forumu adaylarının parlamento seçimlerine katılması engellenmiştir. Gürcü yönetimi bu yolla Abhaz halkının seçme ve seçilme hakkını engellemiş ve kendi otoritesini Abhaz halkına zorla kabul

³¹⁴ Nana Papiashvili, “Diffusion of Ideas of Ethnic Mobilization in Minority Regions: Cases of South Ossetia and Abkhazia”, **Central European Department of International Relations and European Studies**, Yüksek Lisans Tezi, Budapest 2007, s. 28.

³¹⁵ Berzeg, **a.g.m.**, s. 5.

³¹⁶ George Hewitt, “Why Independence For Abkhazia Is The Best Solution”, <https://abkhazworld.com/aw/analysis/5-independence-best-solution>, Erişim: 26.05.2020; Berzeg, **a.g.e.**, s. 5; 26 Kasım 1994 tarihinde kabul edilen Abhazya Cumhuriyeti Anayasası'nın 6. Maddesi'nde Abhaz dilinin statüsü: “Abhazya Cumhuriyeti'nin resmi dili Abhazca'dır. Rusça ise Abhazya'da sonra yine devlet dili olarak kabul edilmiştir. Devlet tam etnik gruplar (Abhazya'da yaşayan) kendi ana dillerini özgür bir biçimde kullanılmasına izin vermiştir” şeklinde tanımlanmıştır; https://tr.wikisource.org/wiki/Abhazya_Cumhuriyeti_Anayasas%C4%B1, Erişim: 25.05.2020.

³¹⁷ Açıgba, **a.g.e.**, s. 159.

³¹⁸ Tavkul, **a.g.e.**, s. 79.

ettirmeye çalışmıştır.³¹⁹ Hatta Gürcü yönetimi Abhazya'nın Gal bölgesinin valisini görevden alarak yerine Gürcü uyruklu birisini tayin etmiştir.³²⁰

Yukarıda bahsettiğimiz örneklerden anlaşıldığı üzere Gamsakhurdia döneminde Gürcistan yönetiminin uyguladığı kültürel ve dilsel politikalar nedeniyle Abhazlar, yaşam şekillerinin değişmesinden ve kimliklerinin devamlılığının engellenmesinden endişe duyarak kendi kimliklerini güvenlikleştirmişlerdir.

Abhazya sorununu incelediğimiz de “yatay rekabet”in yanı sıra Waever’in toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak gördüğü “dikey rekabet”in de (İnsanlar kendilerini X olarak görmeyi bırakacaktır, çünkü ya bir entegrasyon projesi (Örneğin Yugoslavya, AB) vardır veya ayrılıkçı “bölgesleci” bir proje (Örneğin Katalon, Kürt) vardır. Bu projeler onları daha geniş veya daha dar kimliklere doğru çekmektedir.³²¹) sorunu tetikleyen faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Nitekim “Gürcistan Gürcülerindir” sloganıyla Gürcü yönetiminin uyguladığı entegrasyon politikaları karşısında Abhaz halkı, Gürcü kimliğini ve dolayısıyla da Gürcistan’a bağlı olarak kalmayı kendi kimliğine tehdit olarak görmüş ve asimile olma endişesiyle daha üst bir kimlik kategorisi olan Rus kimliğine yönelmişlerdir.

Sovyetler Birliği’nde yaşanan “perestroyka” ve “glasnost” dönemi Abhazya’da Gürcistan’dan ayrılma düşüncesini yeniden gündeme getirmiştir. Bu dönemde yükselişe geçen Abhaz ulusal hareketi, Abhaz ulusal kimliğini güvenliğini garanti altına almaya ve Gürcistan’dan bağımsız olmaya odaklanmıştır. Bu amaca ulaşmak için Abhazya yönetimi ilk olarak bağımsızlığını kazanmaya daha sonra da özerk cumhuriyet olarak RF’na katılmaya çalışmıştır.³²²

Bu doğrultuda 18 Mart 1989 tarihinde, Abhazya’nın Gudauta bölgesine bağlı Lıhni köyünde düzenlenen toplantıya Abhaz yöneticilerle beraber yaklaşık 30 bin kişi katılmış ve Gürcistan’dan ayrılmayı ima eden Lıhni Bildirgesi’ni imzalamışlardır.³²³ Buna karşılık Gürcistan yönetimi ise, Gürcistan’ın Sovyet dönemi devlet yapılarının

³¹⁹ Alexandros Petersen, “The 1992-93 Georgia-Abkhazia War: A Forgotten Conflict”, **Caucasian Review of International Affairs**, Volume 2 (4), Autumn 2008, s. 9-21; Alexei Zverev, “Ethnic Conflicts in the Caucasus 1988-1994”, **Contested Borders in the Caucasus**, (Ed. Bruno Coppieters), Vubpress, Brussels 1996, s. 43.

³²⁰ Açıgba, **a.g.e.**, s. 162.

³²¹ Waever, “**Toplumsal...**”, s. 158.

³²² Ghia Nodia, “The Conflict in Abkhazia: National Projects and Political Circumstances”, <https://burusi.wordpress.com/2011/08/09/ghia-nodia-3/>, Erişim: 25.05.2020.

³²³ Petersen, s. 192-193; Araz Aslanlı, “Bölgesel ve Küresel Dengeler Açısından Abhazya Sorunu”, **Karadeniz Araştırmaları**, Sayı 5, Bahar-2005, s. 122; Çyurher, **a.g.e.**, s. 109-110.

ve bunlar tarafından yapılmış antlaşmaların geçersiz olduğunu kabul eden bir dizi karar aldığını açıklamıştır. Dolayısıyla Gürcistan ve Abhazya'nın birliğine esas teşkil eden ve aynı zamanda Abhazya'nın özerklik statüsüyle Gürcistan'a katıldığını belirten hukuki antlaşmalar da ortadan kaldırılmıştır.³²⁴

Gürcistan yönetiminin bu kararına karşılık Abhazya Yüksek Sovyeti, 25 Ağustos 1990 tarihinde, kendi kaderini tayin hakkına atıfta bulunarak "Abhazya Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Devlet Egemenliği Deklarasyonu"nu kabul etmiş ve Abhazya'nın egemen bir cumhuriyet olduğunu ilan etmiştir.³²⁵

3. Gürcistan Abhazya Savaşı, Eduard Şevardnadze Dönemi

22 Aralık 1991 tarihinde Gamsakhurdia askeri konsey tarafından devrildikten sonra iktidara Eduard Şevardnadze gelmiştir. Şevardnadze iktidara geldikten sonra Abhazya sorununa yönelik tutumu Gamsakhurdia'dan hiç de farklı olmamıştır. Nitekim Şevardnadze'nin, Abhazya'ya özerk statünün tanındığı 1978 Anayasası'nı yürürlükten kaldırarak 1921 Anayasası'nı yürürlüğe sokması ve bu yolla bölgenin doğrudan Gürcistan'a bağlanması yönünde uygulanan entegrasyon politikası, durumu daha da gerginleştirmiştir. Abhazya yönetimi ise 23 Temmuz 1992 tarihinde, 1978 Abhazya ÖSSC Anayasası'nı yürürlükten kaldırdığını ve Abhazya'nın özerklik öncesi statüsünü tespit eden 1925 Anayasası'na döndüğünü açıklamıştır.³²⁶

Bunun üzerine 14 Ağustos 1992'de Gürcistan silahlı kuvvetleri "Kılıç" isimli bir askeri operasyon başlatarak Abhazya'yı işgal etmiştir.³²⁷ Abhazya Yüksek Sovyeti, Gürcü birliklerinin Abhazya'ya silahlı saldırısını ve topraklarının bir kısmını işgalini, Abhazya Cumhuriyeti'ne yönelik bir tecavüz eylemi olarak tanımlayan bir karar kabul etmiştir. Bundan sonra Abhazların ulusal bilincinde, Gürcü tecavüzüne karşı yürütülen savaşın vatan savunması olduğu görüşü kökleşmiş ve Abhazlar bu savaşı, ulusal

³²⁴ Papşu, "Gürcistan-Abha...".

³²⁵ Anri Cergenia, "Abhazya-Gürcistan İlişkilerinin Hukuki Yapısı Ve Gelişimi", *Circassian Center*, <http://circassiancenter.com/tr/abhazya-gurcistan-iliskilerinin-hukuki-yapisi-ve-gelisimi/>, Erişim: 18.05.2020; Aslanlı, *a.g.m.*, s. 124-125.

³²⁶ Papşu, "Gürcistan-Abha...".

³²⁷ Aslanlı, *a.g.m.*, s. 125.

kimliğin korunması ve Abhazya'nın ulusal bağımsızlığının savunulması olarak tanımlamıştır.³²⁸

Görüldüğü üzere bağımsızlık sonrası Gürcistan yönetiminin Gürcü kimliğini merkeze alan ulus-devletleşme sürecinde Abhazya'nın özerkliğini kaldırıp bölgeyi doğrudan Gürcistan'a bağlama yönünde uyguladığı entegrasyon politikaları, “dikey rekabet” çerçevesinde Abhazya'daki ayrılıkçı-bölgeselci projeyi tetiklemiş ve Abhazlar asimile olma endişesiyle, ortada Osetler gibi destek alabilecekleri bir “Kuzey Osetya” da olmadığı için daha üst bir kimlik kategorisi olan Rus kimliğine yönelmişlerdir. Zira daha savaş devam ederken Abhaz Milli Hareket'nin önde gelen isimlerinden Zurab Açba, Rus basınında yayınlanan “Abhazya Rusya'dır.” başlıklı makalesinde Abhazya'nın Rusya ile birleşme düşüncesi açık bir şekilde dile getirilmiştir.³²⁹

Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü sağlamaya yönelik başlattığı savaşın seyri zamanla Abhazya'nın lehinde değişmiştir. Özellikle Kuzey Kafkasya haklarının ve Rusya'nın desteğini sağlayan Abhaz birlikleri Gürcistan'a karşı harekete geçip, Gürcü güçlerini Abhazya sınırlarından çıkarmayı başarmıştır.³³⁰ Nitekim savaş 30 Eylül 1993 tarihinde Gürcistan'ın yenilgisiyle son ermiş, 4 Nisan 1994'te Moskova'da, Rusya, BM ve AGİT temsilcilerinin arabuluculuğu ile taraflar, “Gürcistan-Abhazya Anlaşmazlığının Barışçıl Çözümü İçin Deklarasyon”nu imzalayarak ateşkese uyma ve kuvvet kullanmama hususunda uzlaşmışlardır. Anlaşma gereği bölgeye, 3000 kişiden oluşan BDT barış gücü askerleri yerleştirilmiştir. Bununla beraber bölgedeki gelişmeleri ve ateşkesi gözlemlemek için bölgeye BM Askeri Gözlemci Misyonu (UNOMIG) da gönderilmiştir.³³¹

Görüldüğü üzere Gürcü-Abhaz çatışmasının ortaya çıkışında toplumsal güvenliğin temel referans nesnesi olan kimliğin güvenlikleştirilmesi için gerekli olan “göç”, “yatay rekabet” ve “dikey rekabet” tehditlerinin var olduğunu söyleyebiliriz. Ancak güvenlikleştirme için sadece söz konusu tehditlerin varlığı yeterli değildir. Zira söz konusu tehditlerin devlet adına söz söylemeye ve hareket etmeye yetkili kişiler

³²⁸ Papşu, “Gürcistan-Abha...”.

³²⁹ Nodia, **a.g.e.**, s. 16.

³³⁰ Bayram Güngör, “Kafkasya Bölgesinde Uluslararası Aktörlerin Değişmeyen Mücadele Alanı: Gürcistan”, **KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 6, 2013, s. 9

³³¹ Seitlinger, “Conflicts in...”; Aslanlı, **a.g.m.**, s. 125.

tarafından devletin politik gündemine sokulması ve bu iddianın hedef kitleler tarafından (bu durumda her iki tarafın da halkıdır) kabulü de gerekmektedir.

Abhazlar açısından baktığımız zaman 1992 savaşı, bağımsızlık savaşıyla beraber bir varoluş mücadelesidir. Nitekim bu savaşı bir var olma mücadelesi olarak tanımlayan dönemin Abhazya başkanı Vladislav Ardzinba, “Bir devletimiz var, tüm halkımız bu devleti korumakla yükümlüdür ve bu nedenle herkesi anavatanı savunmaya çağırıyorum.”³³² sözleriyle varoluşsal bir tehdidi devletin politik gündemine dahil etmiş ve onunla mücadele için askeri yöntemlerin kullanımını gerekçelendirmiştir.

Savaş zamanı yaşananlar, Abhaz halkında sadece bağımsız olduklarında kimliklerini güvence altına alabilecekleri düşüncesini oluşturmuş, bağımsızlığın kazanılması ve tanınması bir varoluş ve beka meselesi olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bağımsızlığın kazanılması, sorunun çözümü noktasında Gürcistan’ın güç kullanımını kısa ve orta vadede ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir.³³³ Bu nedenle Abhazya yönetimi, özellikle Abhazya’nın bağımsızlığının önemine vurgu yaparak bunun öncelikli bir güvenlik meselesi olduğunu dile getirmiştir. Cumhurbaşkanı Ardzinba “Abhazya’nın eline hiçbir zaman böyle bir fırsat (bağımsızlık) geçmedi, dolayısıyla biz bu mülkü korumalı ve kimsenin onu yok etmesine izin vermemeliyiz.” sözleriyle konuyu devletin güvenlik gündemine dahil etmiş ve konunun hayati önem taşıdığının altını çizmiştir. Bununla beraber Ardzinba, “Abhazya toprakları Abhaz halkının mülküdür ve biz bu mülkün tamamına Abhaz halkının sahip olmasını sağlayacağız.” Diyerek de sorunun güvenlikleştirmesine katkıda bulunmuştur.³³⁴

Başarılı bir güvenlikleştirme sürecinin son aşaması, ilgili kitlenin mevcut güvenlikleştirme gerekçesini kabul edip olağanüstü önlemlerin alınmasını

³³² “Pravilajizni Vladislava Ardzinba”, **Sputnik**, 14.05.2018, <https://sputnik-abkhazia.ru/Abkhazia/20180514/1023941574/pravila-zhizni-vladislava-ardzinba.html>, Erişim: 15.04.2020.

³³³ Erol Taymaz, “Bağımsızlıktan Sonra Abhazya ve Güney Osetya’yı Anlamak”, <http://bianet.org/biamag/diger/116576-bagimsizliktan-sonra-abhazya-ve-guney-osetyayi-anlamak>, Erişim: 21.05.2020.

³³⁴ <https://sputnik-abkhazia.ru/Abkhazia/20180514/1023941574/pravila-zhizni-vladislava-ardzinba.html>, Erişim: 05.04.2020.

onaylamasıdır. Bu çerçevede Abhazya yönetiminin öncelikli olarak Abhazya'nın bağımsızlığının sağlanması ve daha sonra RF ile birleşme konusundaki güvenlik gerekçeleri ilgili kitle tarafından hem resmi (Abhazya Parlamentosu tarafından) hem de ahlaki (Abhazya halkı tarafından) olarak desteklenmiştir. Nitekim Abhazya Parlamentosu 22 Ağustos 1995 tarihinde aldığı bir kararda, Abhazya'nın bağımsız bir devlet ve uluslararası hukukun bir öznesi olduğunu belirtmiş,³³⁵ aynı yıl Abhazya Halk Kongresi ise Abhazya'nın RF'nin koruması altına girmesi konusunda Moskova yönetimine çağrıda bulunmuştur.³³⁶ Dolayısıyla bu husus güvenlikleştirme sürecinde ilgili kitlenin resmi desteklendiğinin sağlandığını açıkça ortaya koymuştur.

Bununla beraber 3 Ekim 1999'da Abhazya'da gerçekleşen başkanlık seçimlerini Ardzinba kazanmış ve paralel olarak yapılan bağımsızlık referandumuyla halkın %97'si Abhazya'nın bağımsızlığından yana oy kullanmıştır.³³⁷ Bu ise güvenlikleştirme sürecinde ilgili kitlenin ahlaki desteğinin sağlandığının göstergesidir. Dolayısıyla hem resmi hem de ahlaki desteğin sağlanması mevcut tehdide karşı olağanüstü yöntemlerin kullanılmasının önünü açmıştır.

Gürcistan yönetimi açısından ise ilk olarak Zvaid Gamsakhurdia, "Abhazlar, Gürcistan'ın bağımsızlığına ve istikrarına yönelik SSCB tarafından yönetilen bir tehdittir."³³⁸ diyerek sorunu varoluşsal bir tehdit olarak devletin güvenlik gündemine dahil etmiştir. Yine Şubat 1989'da başkent Tiflis'te gerçekleşen protesto gösterilerinde konuşan Gamsakhurdia, "Abhaz ulusu tarihsel olarak hiçbir zaman var olmamıştır."³³⁹ Bu nedenle "Gürcü olmayanları ülkeden süreceğiz." diyerek sorunun güvenlikleştirilmesine katkıda bulunmuştur.³⁴⁰

Gamsakhurdia'dan sonra iktidara gelen Şevardnadze'de, "Atalarımızın, devletimizin toprak bütünlüğünü korumak için yaptıkları mücadeleler gibi, biz de durmayacağız, bu yolda ölmeye hazırız, devletimizi bölmeye çalışan herkesi yok

³³⁵ Aslan, **a.g.m.**, s. 9.

³³⁶ Giray Saynur Bozkurt, "Gürcistan'daki Etnik Çatmalar Karşısında Türkiye ve Rusya'nın Tutumu", **Karadeniz Araştırmaları**, Sayı 19, Güz 2008, s. 10.

³³⁷ Selim Kurt, "Geniş Karadeniz Bölgesindeki Çatışma Noktaları", Kriter Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 130; <http://abhazya.org/wp/>, Erişim: 11.04.2020.

³³⁸ Cotter, "Cultural Secur...".

³³⁹ Dmitry Platnikov, "Kavkazskiy Raskol", <https://lenta.ru/articles/2019/04/13/tbilisi/>, Erişim: 12.02.2020.

³⁴⁰ Cotter, "Cultural Secur...".

edeceğiz,³⁴¹ Abhazya’da, doğası ve sonuçları itibarıyla Güney Osetya’da olanlardan daha kötü olaylar olabilir.”³⁴² sözleriyle sorunun varoluşsal boyutunu ön plana çıkartarak bu doğrultuda mevcut tehdidi ortadan kaldırılması için olağanüstü önlemlerin alınacağını altını çizmiştir.

Yine Gürcü General Gargaraşvili, “97 bin Abhaz’ı yok etmek için 100 bin Gürcüyü feda etmeye hazırız”³⁴³ sözleriyle Gürcistan’ın olağanüstü önlemlerin alınması hususunda kararlı olduğunu ifade etmiştir. Fakat savaşın seyri Abhazya’nın lehine değişince Gürcü yönetimini sorunu bu defa müzakere yoluyla çözmeye çalışmıştır. Bu çerçevede Şevardnadze, Abhazya yönetimine özerklik teklif etse de Abhazya tarafı bunu kabul etmemiştir.³⁴⁴ Abhazya yönetimi, Gürcistan ile birleşmenin yalnızca ortak bir devlet yapısı içerisinde Gürcistan ile eşit bir statüde olunması halinde mümkün olabileceğini belirtmiştir. Görüldüğü üzere tarafların birbirilerine karşı taviz vermeyen tutumu, sorunun çözümsüzlüğüne ve güvenlikleştirme sürecinin devamına sebep olmuştur.³⁴⁵

4. Mihail Saakaşvili Dönemi, 2008 Ağustos Savaşı.

23 Kasım 2003 tarihinde Gürcistan’da Şevardnadze’nin istifasıyla sonuçlanan ve “Gül Devrimi” olarak adlandırılan yönetim değişikliği ile iktidara gelen Mihail Saakaşvili, ülkenin toprak bütünlüğü sorununu öncelikli güvenlik meselesi olarak belirlemiş ve söylemleriyle konuyu güvenlikleştirerek devletin güvenlik gündeminin belki de en önemli konusu haline getirmiştir. Nitekim Saakaşvili, göreve gelmeden bir gün önce, 4 Ocak 2004 tarihinde yaptığı açıklamada, Gürcistan’ın tekrar birleşeceği, toprak bütünlüğünün yeniden sağlanacağı ve güçlü bir devlete dönüşeceği³⁴⁶ sözleri ve daha sonra yemin töreninde, “Her şeyi bir kenara

³⁴¹ Vladislav Ardzinba, Abhazya Cumhuriyeti cumhurbaşkanıyken 21 Aralık 1992 tarihinde yaptığı “Abhazya ve Gürcistan’ın Hukuksal İlişkileri” başlıklı açıklama; https://tasam.org/tr-TR/Icerik/719/abhazya_ve_gurcistanin_hukuksal_iliskileri, Erişim: 28.04.2020.

³⁴² Argumentı i Faktı, “100 dney, pravleniya E. Şevardnadze. Gruziya: şaşlık iz protivoreçiy”, No 28, 29.07.1992, <https://aif.ru/archive/1654074>, Erişim: 29.04.2020.

³⁴³ Stanislav Lakoba, “Abkhazia is Abkhazia”, <https://abkhazworld.com/aw/conflict/740-abkhazia-is-abkhazia>, Erişim: 25.04.2020.

³⁴⁴ Aslanlı, **a.g.m.**, 126-127.

³⁴⁵ Göktürk Tüysüzoğlu, “Karadeniz Havzasında Rekabet Analizi; İşbirliği Söylemlerinin Bölgesel Çatışma Beklentilerine Yansıması”, **Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012, s. 140.

³⁴⁶ Waal, **a.g.e.**, s. 5.

bırakmalıyız, ülkenin toprak bütünlüğünü sağlamalı ve eski haline getirmeliyiz, hayatımın amacı bu.”³⁴⁷ sözleri durumu ifade etmiştir.

Bu doğrultuda Saakaşvili yönetimi ilk olarak Acaristan sorununu çözerek bölgede yeniden merkezi yönetimin kontrolünü sağlayamaya muvaffak olmuştur.³⁴⁸ Acaristan’daki başarının ardından Saakaşvili, Güney Osetya ve Abhazya sorunlarının çözümüne odaklanmıştır. İlk olarak bu sorunların müzakere yoluyla çözümüne yönelen Saakaşvili, zaman zaman yaptığı açıklamalarda, gerekirse askeri önlemlere de başvurabileceğinin mesajını vermiştir. Konuyla ilgili 26 Mayıs 2004 tarihinde yaptığı açıklamada, “Yaşadığım sürece Gürcistan’ın parçalanmasını kabul etmeyeceğim, bu yüzden Abhazya ve Güney Osetya ile müzakereleri yeniden başlatacağız, federatif bir düzen kurmaya hazırız.”³⁴⁹ demiştir. Dolayısıyla Saakaşvili bu açıklamayla ülkenin toprak bütünlüğünün sağlanması ve bu noktada Abhazya ve Güney Osetya’nın yeniden Gürcistan’a bağlanması meselesini devletin öncelikli güvenlik meselesi olarak belirlemiştir.

Tabii Saakaşvili’nin bu açıklamalarını kendi kimliğine yönelik bir tehdit olarak gören Abhaz yöneticiler de karşıt açıklamalarda bulunmuştur. Nitekim Rossiyskaya Gazeta’ya verdiği özel röportajında Abhaz lider Vladislav Ardzinba, “Saakaşvili’nin Abhazya’nın yakında Gürcistan’a döneceği ve bunun da şiddete başvurmadan yapılacağı şeklinde son açıklamalarına karşılık, rüya görmek zararlı değil, diğer Gürcü liderler de bunun hayalini kurdu.” şeklinde cevap vermiştir. Aynı zamanda Ardzinba, “Gül devrimi sonrasında Gürcistan’da yaşanan gelişmeleri yakından takip ediyoruz. Gürcistan yönetiminin Abhazya ve Güney Osetya ile ilgili attığı adımlar, yeni Gürcü yönetiminin eski politikaların mirasçısı olduğunu gösteriyor. Ancak Gürcistan yönetiminin, Abhazya’nın bağımsız bir devlet olduğunu anlamasının zamanı gelmiştir. Bu gün Abhazya ordusu, Abhazya’nın karşılaşacağı tehlide cevap verebilecek güçtedir.”³⁵⁰ ifadelerini kullanmıştır. Bu açıklamayla

³⁴⁷ “Mihail Saakaşvili dal prisyağı narodu Gruzii”, **Civil Georgia**, 24.01.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160397>, Erişim: 08.03.2020.

³⁴⁸ Detay için bkz: Ağacan, **a.g.e.**, s. 71-72.

³⁴⁹ Jean-Christophe Peuch, “Georgia: Saakashvili Offers To Open Reunification Talks With Abkhazia, South Ossetia”, **Radio Free Europ/Radio Liberty**, 26.05.2004, <https://www.rferl.org/a/1052980.html>, Erişim: 19.05.2020.

³⁵⁰ “Protседurіpo-abhazski”, **Rossiyskaya Gazeta**, 22.07.2004, <https://rg.ru/2004/07/22/ardzinba.html>, Erişim 07.05.2020.

Ardzinba, yeni Gürcü yönetimini Abhaz kimliğine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak tanımlamış ve algılanan bu tehdide karşı askeri önlemlere başvurulabileceğinin altını çizmiştir.

Yine Saakaşvili'nin açıklamalarına karşılık Abhazya Dışişleri Bakanı Sergey Şamba da "Toplumumuzda Abhazya'yı Gürcistan'ın bir parçası olarak gören ne bir siyasi güç ne de tek bir siyasi lider bulunmamaktadır." diyerek Gürcistan'la yeniden bir birlik olmanın söz konusu olmayacağını belirtmiştir.³⁵¹

21 Eylül 2004 tarihinde BM Genel Kurulunda konuşan Saakaşvili, Abhazya ile ilgili üç aşamalı bir çözüm planı açıklamıştır. Buna göre; 1) Abhazya-Rusya sınırına BM gözlemcilerinin yerleştirilmesi ve bölgenin askersizleştirilmesi, 2) Abhazya'ya Gürcistan dahilinde en geniş ve kapsamlı özerkliğin verilmesi, 3) Abhaz dili ve kültürünün korunmasını ve ulusal düzeyde özerk yönetim, mali kontrol, anlamlı temsil ve güç paylaşımının yapılmasını önermiştir. Saakaşvili'nin sorunun çözümü için Gürcistan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde Abhazya'ya geniş ayrıcalıklar tanıdığı bu plan Abhazya yönetimi tarafından kabul edilmemiştir. Nitekim Abhazya Cumhurbaşkanı yardımcısı Astamur Tania, "Bağımsız bir devlet olan Abhazya için geniş kapsamlı özerklik kabul edilebilir değildir."³⁵² diyerek Abhazya'nın Gürcistan'la siyasi bir yapı içerisinde yer almayacağını resmi ağızdan bir kez daha dile getirmiştir.

Abhazya sorununun çözümü hususunda Gürcistan yönetiminin önündeki en büyük engel hiç şüphesiz RF olmuştur. Nitekim RF'nin Abhazya üzerindeki etkisi Güney Osetya'ya oranla daha fazladır. Bölgenin para birimi olarak Ruble'yi kullanması ve nüfusunun da %80'inin RF vatandaşlığına ve pasaportuna sahip olması, yine Rusya ile olan kuzey sınırı ve Rus barış gücü bayraklarıyla Putin'in posterlerinin bölgede oldukça yaygın olması Rusya'nın bölgedeki etkisinin bariz göstergelerindendir.³⁵³

³⁵¹ Peuch, "Georgia: Saakashvili...".

³⁵² Liz Fuller, "Analysis: Abkhazia, South Ossetia Reject Georgian President's New Peace Plan", **Radio Free Europ/Radio Liberty**, 24.09.2004, <https://www.rferl.org/a/1054992.html>, Erişim: 18.05.2020.

³⁵³ Theresa Freese, "Abkhazia: At War With Itself", **Eurasia Net**, 03.12.2004, <https://eurasianet.org/abkhazia-at-war-with-itself>, Erişim: 16.05.2020.

Rusya'nın Abhazya üzerindeki etkisinin bir diğer tezahürü, 3 Ekim 2004 tarihinde Abhazya'da gerçekleşen başkanlık seçimlerinde görülmüştür. Nitekim seçimlerinde Rusya, Raul Hacimba'yı desteklemiş, ancak seçimi %51.1 oyla Sergey Bagapş kazanmıştır. Seçim sonuçları açıklanmadan önce Abhaz ve Rus medyası Hacimba'nın %53 oyla seçimleri kazandığını açıklasa da merkezi seçim komisyonu bu iddiaları reddetmiştir. Seçim sonuçları açıklandıktan sonra Hacimba, seçime hile karıştığı iddiasıyla seçim sonuçlarına itiraz etmiş, Bagapş ise bu suçlamaları reddetmiştir.³⁵⁴ Dolayısıyla bu durum bölgeyi ciddi bir siyasi krize sürüklenmiştir.³⁵⁵ Sonuç olarak Rusya krize müdahil olmuş ve seçimlerin yenilenmesi konusunda Bagapş'a yönelik yapılan baskılar sonucunda Bagapş, seçimin tekrar edilmesi yönünde bir karar almak zorunda kalmıştır.³⁵⁶

13 Ocak 2005 tarihinde yapılan seçimlere Bagapş ile Hacimba aynı safta katılmışlar ve seçimleri %91.1 oyla Bagapş-Hacimba ittifakı kazanmıştır.³⁵⁷ Hacimba Bagapş ile vardığı anlaşma gereği Abhazya'nın dış ilişkilerinden, savunma ve güvenlik politikalarından sorumlu devlet başkan yardımcısı görevini üstlenmiştir.³⁵⁸

Seçim sürecinde Gürcistan'la müzakerelerin devam ettirilmesi gerektiğini söyleyen Bagapş, ağır eleştirilere ve baskılara maruz kalınca bu tutumundan vazgeçmiştir. Nitekim seçim sonrasında yaptığı açıklamalarda, "Eğer Gürcistan hükümeti Abhazya'nın bağımsızlığını tanırsa Tiflis ile müzakerelere başlayabiliriz." diyerek Abhazya'nın bağımsızlığı dışındaki seçenekleri düşünmediğini belirtmiştir. Bununla beraber, "Rusya ile bağlarımızı güçlendireceğiz ve ülkelerimiz arasındaki entegrasyonu daha da derinleştireceğiz." diyerek Rusya ile ilişkilere özel önem vereceğini açıklamıştır. Tiflis yönetimi ise gerçekleşen bu seçimi reddederek Moskova'yı Gürcistan'ın iç işlerine karışmakla suçlamıştır.³⁵⁹

³⁵⁴ Jean-Christophe Peuch, "Georgia: Controversy Grows Over Abkhaz Presidential Election", **Radio Free Europ/Radio Liberty**, 05.10.2004, <https://www.rferl.org/a/1055164.html>, Erişim: 18.05.2020.

³⁵⁵ "Abkhazia election debacle presents Russia with difficult choices", **Eurasia Net**, 20.10.2004, <https://www.refworld.org/docid/46a4853d32.html>, Erişim: 16.05.2020.

³⁵⁶ Freese, "Abkhazia: At...".

³⁵⁷ Jean-Christophe Peuch, "Bagapsh Set For Landslide Victory In Abkhazia", **Radio Free Europ/Radio Liberty**, 13.01.2005, <https://www.rferl.org/a/1056830.html>, Erişim: 16.05.2020.

³⁵⁸ Güner Özkan, **a.g.e.**, s. 227.

³⁵⁹ Peuch, "Bagapsh Set...".

Saakaşvili döneminde sorunun çözümüne ilişkin en önemli gelişme 15 Mayıs 2006 tarihinde yaşanmıştır. Nitekim Tiflis'te bir araya gelen taraflar kendi çözüm önerilerini sunmuşlardır. Savaş zamanı göç etmek zorunda kalan mültecilerin geri dönmesi konusunda anlaşma sağlansa da³⁶⁰ Abhazya tarafı, Gürcistan'ın Abhazya'yı bağımsız bir devlet olarak kabul etmesini ve 1992-1993 savaşında yaşananlardan dolayı özür dilemesini talep etmiştir. Abhazya tarafının bu talebine karşılık Gürcistan yönetimi de kendi çözüm planını açıklamıştır.³⁶¹ Fakat Abhazya yönetimi, Gürcistan'ın açıkladığı çözüm önerisinin daha önce teklif edilen çözüm önerilerinden farklı olmadığını belirterek öneriyi reddetmiştir.³⁶²

Saakaşvili yönetiminin Abhazya sorununa ilişkin bir yandan karşılıklı görüşmelerle sorunun barışçıl çözümü için çaba gösterirken diğer yandan bölgede alternatif idari yapılar kurması ve bölgede küçük çaplı askeri operasyonlar gerçekleştirmesi taraflar arasındaki tansiyonu daha da artırmıştır. Nitekim Sakkaşvili yönetimi, Abhazya'nın kontrolünde olmayan ve Savanların yaşadığı bir bölge olan Kodor'un kuzey kısmına asker çıkartmış ve burada "sürgünde Abhazya hükümeti" adıyla alternatif bir idari yapı kurulmuştur. Abhazların başkent Sohum'u Gürcülerden almasının 13. yıldönümü olan 27 Eylül 2006'da sınırda yer alan Çkhaltı kasabasında kurulan "sürgündeki Abhazya hükümetinin" binasının açılışında konuşan Saakaşvili, "Bu gün biz yukarı Abhazya'da bulunuyoruz ve tüm dünyaya Abhazya'dan asla ayrılmayacağımızı söylüyoruz. Buradan 70 kilometre uzaklıkta bir gün mutlaka döneceğimiz Sohum bulunuyor." sözleriyle sorunu bir kez daha güvenlikleştirmiştir.³⁶³

Saakaşvili iktidara geldiğinde ülkenin toprak bütünlüğü sorununu iki yıl içerisinde çözeceğini vaat etmiştir. Acaristan'da zor kullanarak kontrolün sağlanması, 2004 yazında Güney Osetya'da yaşanan çatışmalar ve Gürcistan'ın 2003 yılındaki milli gelirinin %1.1'ini oluşturan askeri harcamalarının 2007 yılında 9.2'ye

³⁶⁰ Liz Füller, "Georgia: Tbilisi meeting raises hopes of resolving Abkhaz conflict", **reliefweb**, 17.05.2006, <https://reliefweb.int/report/georgia/georgia-tbilisi-meeting-raises-hopes-resolving-abkhaz-conflict>, Erişim: 20.05.2020.

³⁶¹ Özkan, **a.g.e.**, s. 228.

³⁶² "Suhumi ne prinimaet mirny plan Tbilisi", **Civil Georgia**, 02.02.2006, <https://civil.ge/ru/archives/166937>, Erişim: 20.05.2020.

³⁶³ Çelikpala, **a.g.e.**, s. 87.

yükselmesi³⁶⁴ gibi gelişmeler Abhazya tarafında Saakaşvili'nin soruna barış diliyle yaklaşmayacağı inancını daha da pekiştirmiştir. Algılanan bu tehdit karşısında Bagapş, 2006 yılında Abhazya Parlamentosu'nun da desteğini alarak RF'ye Abhazya'nın bağımsızlığının tanınması talebinde bulunmuş ve Abhazya'nın uluslararası alanda tanınması konusunda yardım istemiştir. Daha önce de bahsettiğimiz üzere Abhazya açısından bağımsızlığın tanınması yakın ve orta vadede Gürcistan'ın Abhazya'ya müdahalesinin ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda Abhazya yönetimi Aralık ayında, bağımsızlık hususundaki kararlılığını göstermek amacıyla bir miting dahi düzenlenmiştir.³⁶⁵

Abhazya'nın bağımsızlığının 14. yıl dönümünde konuşan Bagapş, "Gürcistan birlikleri topraklarımızı ateşe verdi, köylerimizi yaktı, fakat Abhazlar kendi anavatanlarını silahlanmış Gürcülere savunabildi. Gürcü birliklerinin işlediği suçlar insanlığa karşı en ciddi suçlarla aynı seviyededir. Gürcü olmayan tüm nüfusu terör ve işkenceye maruz bırakan Gürcü birlikleri, Abhazya halkına yönelik soykırım gerçekleştirmişlerdir. Ancak biz diz çökmedik düşmana gereken cevabı verdik. Gürcistan'da gerçekleşen son olaylar Tiflis yönetiminin yeni bir silahlı çatışmaya hazırlandığını göstermektedir. Biz her türlü duruma hazırız ve kazandığımız özgürlükten tek bir adım bile geri adım atmayacağız." ifadelerini kullanmıştır. Nitekim Bagapş, tarihi düşmanlığa da atıfta bulunarak Tiflis yönetiminin mevcut faaliyetlerini Abhaz kimliğine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak tanımlayıp güvenlikleştirme eylemini bir kez daha gerçekleştirmiştir.³⁶⁶

28 Mart 2008 tarihinde Saakaşvili, Abhazya'ya yönelik yeni çözüm önerisini açıklamıştır. Öneride, Abhazya'ya Gürcistan dahilinde geniş bir özerkliğin verilmesi, Abhazya yönetimine merkeze bağlı kalmak şartıyla cumhurbaşkanı statüsünde geniş bir temsil hakkının tanınması, yine Abhazya hükümetine Gürcistan anayasasında Abhaz dili ve kültürü ile ilgili kararlar da veto etme hakkı verilmesi gibi hususlara yer

³⁶⁴ Stockholm International Peace Research Institute, Yearbook 2009, Tablo 5A.4, s. 241, <https://www.sipri.org/sites/default/files/SIPRIYB0905A.pdf>, Erişim: 21.05.2020.

³⁶⁵ Noelle M. Shanahan Cutst, "Enemies Through The Gates: Russian Violations of International Law in the Georgia/Abkhazia Conflict", **Case Western Reserve Journal of International Law**, Volume 40, 2007-2008, s. 293.

³⁶⁶ "Prezident Abhazii: Ot zavoevannoy svobody mı ne otstupim in na şag", **regnum**, 30. 09.2007, <https://regnum.ru/news/polit/892302.html>, Erişim: 13.05.2020.

verilmiştir. Saakaşvili açıklamasında, “Abhazya’ya hiç bu kadar fazla teklif sunmadık, bu konular üzerinde çalışıp uzlaşmamız lazım, aksi taktirde bizi çok belirsiz ve riskli bir gelecek bekliyor.” ifadelerini kullanarak adeta Abhazlara göz dağı vermiştir. Sorunun yalnızca Gürcistan’ın toprak bütünlüğü çerçevesinde çözülebileceğini belirten Saakaşvili, aksi taktirde olağanüstü yöntemlere başvurulabileceği mesajını da vermiştir.³⁶⁷

Tüm bu tavizlere karşı Gürcistan yönetiminin Abhazya hususunda gereken ilerlemeyi sağlayamaması, Gürcistan yönetiminde sorunun ancak askeri önlemlerle çözümlenebileceği intibainı uyandırmıştır. Bu çerçevede 7 Ağustos 2008’de Tiflis yönetiminin, “anayasal düzen sağlamak” gerekçesiyle Güney Osetya’ya askeri operasyon başlatması aynı zamanda Abhaz-Gürcü savaşının da fitilini ateşlemiştir. Nitekim 9 Ağustos’ta Abhazya lideri Sergey Bagapş, Abhazya cumhuriyeti ordusunun Gürcistan’a karşı savaşı başlattığını bildirmiş ve Gürcü birlikleri Abhazya topraklarından temizlenene kadar operasyonların devam edeceğini açıklamıştır.³⁶⁸ Bu doğrultuda Abhaz kuvvetleri 2006 yılında Gürcistan’ın kontrolü sağladığı Yukarı Kodor bölgesine saldırmış³⁶⁹ ve 12 Ağustos’ta bölgeyi ele geçirmiştir.³⁷⁰

Abhaz kuvvetlerinin bu başarısının arkasındaki en önemli etken hiç şüphesiz Rusya’nın sağladığı destek olmuştur. Rusya, 11 Ağustos’ta Abhazya’ya ilave askeri güç göndererek ikinci bir cephe olarak buradan Gürcistan’a hareket başlatmıştır.³⁷¹ Nitekim Rusya’nın savaşa müdahil olması savaşın seyrinin Gürcistan aleyhinde değişmesine sebep olmuş ve 5 gün devam eden savaşın ardından Gürcistan yönetiminin talebiyle 16 Ağustos’ta taraflar arasında ateşkes anlaşması imzalanmıştır.

Ateşkes sağlandıktan hemen sonra Abhazya yönetimi Abhazya’nın bağımsızlığının tanınması için harekete geçmiş ve 20 Ağustos’ta Bagapş, Abhazya’nın

³⁶⁷ “Saakaşvili vıstupaet s novimi mirnımı initsnativami v otnoşenii Abhazii”, **Civil Georgia**, 28.03.2008, <https://civil.ge/ru/archives/171921>, Erişim: 13.05.2020.

³⁶⁸ “Bagapş: Suhumi napravlyaet sılı v Kodori”, **Civil Georgia**, 10.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173058>, Erişim: 12.05.2020.

³⁶⁹ “Abhazskie sılı atakovali Verhnee Kodorskoe uşele”, **Civil Georgia**, 09.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173044>, Erişim: 13.05.2020.

³⁷⁰ “Abhazskaya storona kontroliruet Kodori”, **Civil Georgia**, 12.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173129>, Erişim: 13.05.2020.

³⁷¹ “Rossiya vvela dopolnitelne sılı v Abhaziyu”, **Civil Georgia**, 11.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173082>, Erişim: 16.05.2020.

bağımsızlığının tanınması için Moskova yönetimine çağrıda bulunmuştur.³⁷² Bir gün sonra ise Abhazya parlamentosu RF başkanın yanı sıra, yürütme ve yasama makamlarına bağımsızlığın tanınması için talepte bulunmuştur. Bununla beraber başken Sohum'da düzenlenen mitinge katılan 50 binden fazla Abhaz, yine Abhazya'nın bağımsızlığın tanınmasını talep etmiştir.³⁷³ Bunun üzerine 25 Eylül 2008 tarihinde Rusya Federasyonu Federal Meclisi, "Abhazya ve Güney Osetya'nın Bağımsızlığının Tanınması Belgesi"ni kabul etmiş ve bu kararı Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'e göndermiştir. Takiben 25 Eylül 2008 tarihinde, Meclis aldığı karar doğrultusunda Devlet Başkanı Medvedev ve Rusya Devlet Yönetimine, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarını tanıma çağrısında bulunmuş³⁷⁴ ve 26 Ağustos 2008 tarihinde Dmitry Medvedev, RF'nin Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarını tanıdığını açıklamıştır.³⁷⁵

Görüldüğü üzere Abhazya yönetimi, sorunun mahiyeti, alınan ve alınacak tedbirler konusunda ilgili dinleyici kitleyi ikna etmiş, ilgili kitlenin hem resmi hem de ahlaki desteğini sağlayarak güvenlikleştirme sürecini başarılı bir şekilde tamamlamıştır. Gürcistan yönetimi açısından ise, durum farklılık arz etmiştir. Nitekim Saakaşvili iktidara geldikten sonra ülkenin toprak bütünlüğü sorununu öncelikli güvenlik meselesi olarak tespit etmesi ve bu sorunun çözümündeki engelleri (yani ayrılıkçı bölgeleri) söylemleriyle varoluşsal bir tehdit olarak devletin güvenlik gündemine dahil edip güvenliklestirmesi, sonuç olarak Gürcistan'ın bu bölgelerdeki kontrolünü tamamen kaybetmesine neden olan süreci tetiklemiştir.

³⁷² "Bagapş prosit Rossiyu priznat nezavisimost Abhazii", **Civil Georgia**, 20.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173247>, Erişim: 17.05.2020.

³⁷³ "Samoprovozglaşennie Abhaziya i Yujnaya Osetiya prosyat priznaniya", **Civil Georgia**, 22.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173266>, Erişim: 17.05.2020.

³⁷⁴ Fatih Atan, "**Güney Osetya Katliamı, 8 Ağustos 2008**", Dönence Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 128-130.

³⁷⁵ "Statement by President of Russia Dmitry Medvedev", **President of Russia**, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/1222>, Erişim: 11.03.2020.

5. Ağustos 2008 Savaşı Sonrasında Abhazya Sorununa İlişkin Gelişmeler

Gürcistan'da savaş sonrasında iktidara gelen yeni yönetim, Saakaşvili yönetiminin soruna güvenlikleştirme odaklı yaklaşmasının ülkenin toprak bütünlüğünü kaybetmesine neden olduğunu fark ederek sorunun zamanla politik süreçte diyalog yoluyla yani güvenlikdışlaştırılıp çözülebileceği kanaatine vardığı görülmüştür. Nitekim Ekim 2012'de Gürcistan'da yapılan parlamento seçimlerini kazanan "Gürcü Rüyası" isimli muhalefet bloğunun lideri ve aynı zamanda dönemin başbakanı Bdzina İvanişvili, "Saakaşvili'nin eylemleri Rusya'nın topraklarımızı işgal etmesine sebep oldu,³⁷⁶ dolayısıyla eski yönetimin yaptığı hataları tekrarlamadan barışçıl yollarla güç kelimesinden söz etmeden sorunu zamanla çözebiliriz"³⁷⁷ sözleriyle sorunu güvenlik gündeminin dışına istediğini belirtmiştir.

Ancak Gürcü yönetimin bu olumlu yaklaşımı Abhazya tarafında karşılık bulmamış, Abhazya yönetimi Gürcistan'da iktidara gelen yeni yönetimin bu açıklamalarının güvenilir olmadığını, tarihi Abhaz düşmanlığının değişmediğini ve dolayısıyla Gürcistan'ın halen Abhazya için bir tehdit kaynağı olduğunu sık sık dile getirmiştir. Nitekim Abhazya başkanı Seregey Bagapş yaptığı açıklamada, "Gürcistan'da ki rejim her zaman savaşımaya hazır, pek çok ülke Gürcistan'ı silahlandırmaya devam etmektedir, Gürcistan'ın NATO'ya üyeliği Abhazya için tehdit niteliğindedir."³⁷⁸ sözleriyle sorunu güvenlik gündemine taşıma yolunu seçmiştir.

Savaş sonrası dönemde özellikle Abhazya sınırlarının korunması hususunda RF ile imzalanmış ikili anlaşma taraflar arasında tansiyonun yükselmesine sebep olmuştur.³⁷⁹ Gürcistan yönetimi bu duruma, Rusya'nın Gürcistan'ın egemenlik haklarını ihlal etmesi olarak tepki göstermiştir. Bagapş ise "Abhazya bundan sonra

³⁷⁶ "İvanişvili: Deystviya Saakaşvili pozvolili Rossii okkupirovat naşı territorii", **Civil Georgia**, 24.10.2012, <https://civil.ge/ru/archives/179850>, Erişim: 09.12.2020.

³⁷⁷ "İvanişvili: Abhaziya i Yujnaya Osetiya vernutsya v sostav Gruzii mirnım putem", **RIA Novosti**, 09.06.2016, <https://ria.ru/20160609/1445099755.html>, Erişim: 24.12.2021.

³⁷⁸ "Bagapş: vstuplenie Gruzii v NATO sozdast ugrozu dlya Severnogo Kavkaza", **RIA Novosti**, 11.09.2008, <https://ria.ru/20080911/151178642.html>, Erişim: 20.12.2020.

³⁷⁹ "RF podpisala soglaşeniya s Abhaziyey i Yujnoy Osetiye ob ohrane gosgranish", **RIA Novosti**, 30.04.2009, <https://ria.ru/20090430/169655273.html>, Erişim: 08.12.2020.

kendi siyasi ilişkilerini kuracaktır, asla Gürcistan'ın parçası olmayacaktır.”³⁸⁰ sözleriyle karşılık vermiştir.

Yine taraflar arasında gerilimi tırmandıran bir diğer gelişme 2014 yılında yaşanmıştır. Nitekim Abhazya ile RF arasında ortak askeri birlik, ortak askeri savunma ve ortak güvenlik mekanizmasının oluşturulmasını kapsayan stratejik ortaklık anlaşmasının imzalanmasına Gürcistan yönetimi sert bir şekilde karşı çıkmıştır.³⁸¹ Gürcistan başbakanı Irakli Garibaşvili, bu anlaşmayı Gürcistan topraklarını fiilen ilhak etme yolunda Rusya'nın attığı bir adım olarak nitelendirmiş, dolayısıyla Gürcistan'ın da toprak bütünlüğü ve egemenlik hususunda taviz vermeyeceğini ifade etmiştir.³⁸²

Abhazya başkanı Raul Hacimba ise “Yapılan anlaşma, silahlı kuvvetlerimizi bizim varlığımızı güvence altına alabilecek düzeye getirme amaçlıdır”³⁸³ sözleriyle konunun bir güvenlik meselesi olduğunu dile getirmiştir.

Hacimba'dan sonra Abhazya'da başkanlık görevini üstlenen Adgur Ardznba'da, “Gürcistan resmen bizim düşmanımız, Gürcistan'ın bugün savaşa hazır bir ordusu var ve Gürcistan'da bizleri suçlu olarak niteleyen kanunlar var. Dolayısıyla Gürcistan'la müzakereler mümkün değil.”³⁸⁴ sözleriyle, Gürcistan'ın halen Abhazya için bir tehdit kaynağı olduğunu belirtmiş ve sorunun güvenlikleştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Yine Abhazya'da 2020 yılında yapılan başkanlık seçimlerini kazanan Aslan Bzhaniya'da, seçim öncesinde yaptığı açıklamada, “Biz savaşın kazanan tarafıyız, bundan yola çıkarak Gürcistan'la bağımsızlık veya toprak bütünlüğü konularını tartışmayacağız. Zira 2008 olaylarından sonra Gürcülerin iyi niyetine inanmak zor.”³⁸⁵

³⁸⁰ “Abhaziya i Yujnaya ne budut nahoditsya v sostave Gruzii – Bagapş”, **RIA Novosti**, 25.08.2008, <https://ria.ru/20080825/150643940.html>, Erişim: 14.12.2020.

³⁸¹ “Lideri RF i Abhazii podpisali dogovor o strateģičeskom partnerstve”, **Ria Novosti**, 24.11.2014, <https://ria.ru/20141124/1034869132.html>, Erişim: 11.12.2020.

³⁸² “Garibaşvili: Gruziya ni poydet na kompromissı v voprose tselocnosti”, **RIA Novosti**, 25.11.2014, <https://ria.ru/20141125/1034994982.html>, Erişim: 10.12.2020.

³⁸³ “Khadjimba: dogovorom s RF o kollektivnıh VS Abhaziya obezopasit sebya”, **RIA Novosti**, 24.11.2014, <https://ria.ru/20141129/1035747061.html>, Erişim: 12.12.2020.

³⁸⁴ “Kandidatı v glavı Abhazii razošlis vo vzglyadah na otnoşeniya s Gruzıey”, **RIA Novosti**, 21.03.2020, <https://ria.ru/20200321/1568935743.html>, Erişim: 09.12.2021

³⁸⁵ “Kandidatı v glavı Abhazii razošlis vo vzglyadah na otnoşeniya s Gruzıey”, **RIA Novosti**, 21.03.2020, <https://ria.ru/20200321/1568935743.html>, Erişim: 09.12.2021.

Gürcistan Abhazya'nın bağımsızlığını tanımalıdır.”³⁸⁶ sözleriyle ayrılıkçı gündemini ortaya ve bu konuda taviz verilmeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla Bzhaniya'nın %56.5 oyla seçimleri kazanması,³⁸⁷ ilgili kitlenin (Abhaz toplumunun) güvenlikleştirme eylemini onayladığını göstermiştir.

Savaş sonrası dönemde Gürcü yönetimi her ne kadar sorunu daha çok müzakere yoluyla güvenlikdışlaştırarak çözme taraftarı olsa da Abhazya yönetiminin konuyla ilgili tutumu, Gürcistan'ın varoluşsal bir tehdit kaynağı olarak tanımlanması ve dolayısıyla sorunun güvenlikleştirilmesi, taraflar kalıcı bir barışın sağlanamamasına aynı zamanda ilerleyen dönemlerde de yeni bir çatışma riskinin doğabileceğine işaret etmektedir.

³⁸⁶ “Bjaniya prizval Gruziyu priznat nezavisimost Abhazii”, **RIA Novosti**, 23.03.2020, <https://ria.ru/20200323/1568999972.html>, Erişim: 09.12.2021.

³⁸⁷ “Aslan Bjaniya vstupil v doljnost prezidenta Abhazii”, **Radio Sputnik**, 23.04.2020, <https://radiosputnik.ria.ru/20200423/1570457693.html>, Erişim: 10.12.2021.

SONUÇ

Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte özellikle Kafkaslarda ve Balkanlarda yaşanan etnik çatışmaların analizi hususunda klasik devlet merkezli ulusal güvenlik yaklaşımları yetersiz kalmıştır. Nitekim Soğuk Savaş döneminin hakim teorileri realizm ve neo-realizm güvenliği devlet merkezli olarak askeri tehditler üzerinden açıklamıştır. Uluslararası politikanın bir güç mücadelesi olduğunu belirten realizm, devletin güvenliğini sağlayabilmenin yolunu güç unsurları ve gücün maksimize edilmesiyle ilişkilendirmiştir. Özellikle bu noktada askeri güç ön plana çıkmıştır. Bununla beraber bu dönemde güvenlik çalışmalarının odak noktasında da askeri kaynaklı tehditler yer almış, askeri tehditler dışındaki sorunların tali görülmüştür.

Soğuk Savaş bittikten sonra, iki kutuplu sistemin klasik güvenlik yaklaşımları da gündemden düşmüş, nitekim uluslararası sistemde gerçekleşen bu yapısal değişim güvenlik politikalarının gündemini de etkilemiş ve güvenliğin yeniden kavramsallaştırılmasına ilişkin tartışmalara sebep olmuştur. Güvenliğin yeniden kavramsallaştırılmasına duyulan ihtiyaç ise uluslararası sistemde aktörler ve tehditler bazında gerçekleşen değişimden kaynaklanmıştır. Nitekim yeni uluslararası sistemde devletlerle beraber bireyler, uluslararası sistem, çok uluslu şirketler ve azınlıkları da kapsayan geniş bir güvenlik anlayışı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda varlığa yönelik tehditler de sadece askeri nitelikli değil, ekonomik, politik baskı, kıtlık, nüfus artışı, etnik ayrılık, doğanın tahribi, terörizm, suç ve hastalıklar gibi çeşitli alanlardan kaynaklanmaya başlamıştır.

Bu dönemde realist ve neo-realist teorileri eleştiren Eleştirel Güvenlik Çalışmaları 1990'dan sonra oldukça büyük bir gelişme göstermiş ve bu noktada ön plana çıkan Kopenhag Okulu ve okulun teorisyenlerinden Barry Buzan ile Ole Waever'ın geliştirdiği güvenlikleştirmenin, sektörel analiz ve bölgesel güvenlik kompleksi kavramları, güvenlik çalışmalarına yeni bir analiz çerçevesi sunmuştur. Buzan, geleneksel anlayışların dar güvenlik tanımlamasına karşı çıkmış ve güvenlik konularını askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel sektörleri de katmıştır. Buzan, güvenliğe sektörel bakışın güvenlik alanındaki analizleri kolaylaştıracağını ve sektörlerin birbiriyle olan bağının aktöre güvenlik hususundaki önceliklerini

sıralamada kolaylık sağlayacağını savunmuştur. Bununla beraber Kopenhag Okulu'nun Güvenlik Çalışmalarına kazandırdığı en önemli kavram güvenlikleştirme kavramıdır. Kopenhag Okulu'na göre, bir sorun söylemsel olarak ifade edildiğinde güvenlik sorununa dönüşmektedir. Güvenlikleştirme de, söylem yoluyla bir şeyin varoluşsal bir tehdit olarak inşa edilme ve güvenlik gündemine dahil edilerek olağanüstü tedbirlerin alınabilmesi için ilgili kamuoyunun onayına sunulmasıdır. Bu çerçevede güvenlikleştirme üç öğeden, güvenlikleştirici aktör, referans nesnesi ve işlevsel aktörden oluşmaktadır.

Öznelerarası bir süreç olan güvenlikleştirmenin başarıyla sonuçlanabilmesi için, güvenlikleştirici aktör tarafından sunulan tehdidin, varoluşsal bir tehdit olarak dinleyici kitle tarafından kabul edilmesi ve olağanüstü tedbirlerin onaylanması gerekmektedir. Eğer dinleyici kitle ikna edilirse, güvenlikleştirici aktör tarafından sunulan tehdit güvenlik sorunu olarak görülür ve alınan olağanüstü tedbirler meşruluk kazanır. Fakat Kopenhag Okulu sorunların normal politik süreçlerde müzakere edilerek çözülmesini, yani güvenlikdışılaştırılmasını önermektedir. Güvenlikleştirmenin olumsuz sonuçlar doğurabileceğinin altını çizen Okulu temsilcileri tüm sorunların güvenlikleştirmenin kaçınılması gereken bir durum olduğunu ifade etmektedir.

Kopenhag Okulu teorisyenleri toplumsal sektörde temel referans nesnesi olarak “kimlik” kavramı üzerinde durmuş, din ve toplumsal cinsiyet kavramlarının da toplumsal sektörde referans nesnesi olabileceğini belirtmiştir. Esasen kimlik kavramı üzerinden toplumsal güvenliği açıklayan Waever, bir toplulukta kimliğe yönelik tehditleri göç, yatay rekabet, dikey rekabet ve nüfusun azalması şeklinde tanımlamış ve bu tehditlere karşı olarak toplumların kendi kimliklerini güvenlikleştirme ihtiyacı duyduklarını savunmuştur. Waever'in bu yaklaşımı özellikle 1990'lı yıllarda Kafkasya ve Balkanlarda yaşanan kimlik temelli çatışmaların analizinde son derece kullanışlıdır

Bu çerçevede ele alınan Güney Osetya ve Abhazya sorunları da ilk bakışta toprak temelli birer anlaşmazlık olarak görülse de tarihi kökenleri incelendiğinde kimlik temelli bir sorun oldukları anlaşılmaktadır. Her iki anlaşmazlığın gelişim süreci

incelendiğinde toplumsal güvenliğe yönelik tehditlerin sorunu tetiklediği görülmüş ve bu nedenle toplumların kendi kimliklerini güvenlikleştirdikleri kanaatine varılmıştır.

Oset-Gürcü anlaşmazlığının tarihi kökenleri incelendiğinde, toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak görülen “göç”ün, sorunun ortaya çıkışında büyük önem taşıdığı görülmüştür. Nitekim Osetler ilk olarak 13. yüzyılda Moğol istilasından sonra Kuzey Kafkasya’dan Gürcistan topraklarına aktif şekilde göç etmişlerdir. Daha sonra 18. ve 19. yüzyıllarda Çarlık Rusyası döneminde Güney Osetya’ya göçler devam etmiş, nitekim Sovyetler Birliği döneminde hem Güney Osetya’da hem de Gürcistan’ın diğer bölgelerinde Oset nüfusu önemli oranda artış göstermiştir. Dolayısıyla bölgenin demografik yapısında yaşanan bu değişimi Gürcüler, kendi kimliklerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak algılamış ve bu husus Gürcülerle Osetler arasında yaşanan çatışmada önemli bir etken olmuştur.

Benzer şekilde Gürcü-Abhaz anlaşmazlığının da tarihi kökenleri incelendiğinde, “göç” hususunun sorunu tetikleyen unsurlardan birisi olduğu kanaatine varılmıştır. Nitekim bölgenin yerli halkı olan Abhazlar, Çarlık Rusyası döneminde aktif bir şekilde bölgeden göç ettirilmiştir. Göç eden Abhazların topraklarına başta Gürcüler olmakla diğer etnik grupların üyeleri yerleştirilmiştir. Daha sonra Sovyetler Birliği döneminde de iskan politikalarıyla bölgenin “Gürcüleştirilmesi” faaliyetleri devam etmiş, sonuç olarak bölgenin yerli halkı olan Abhazlar azınlık haline gelmiştir. Dolayısıyla Gürcü nüfusun bölgede üstünlüğü sağlamasını Abhazlar, kendi kimlerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak görmüşler ve bu husus taraflar arasında yaşanan çatışmayı tetiklemiştir.

Gürcü-Oset ve Gürcü- Abhaz çatışması, Gürcistan’da bağımsızlık hareketinin kilit isimlerinden olan ve daha sonra iktidara gelen milliyetçi lider Zvaid Gamsakhurdia döneminde daha da şiddetlenmiştir. Nitekim bu dönemde Gürcistan yönetiminin uyguladığı kültürel ve dilsel politikaları Osetler ve Abhazlar, toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak görülen “yatay rekabet” çerçevesinde, kendi kimliklerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak görmüşlerdir. Nitekim Gürcistan yönetiminin ülke genelinde Gürcü dilinin kullanımını zorunlu kılan kanunu kabul etmesi, yine ülkede yapılan parlamento seçimlerine Oset ve Abhaz partilerinin katılımının engellenmesi, Abhaz Devlet Üniversitesinin kapatılması, Abhazların nüfus

dairelerinde Gürcü olarak kaydedilmesi gibi asimilasyon uygulamaları, Oset ve Abhaz toplumunda kendi yaşam şekillerinin ve haliyle de mimliklerinin değişeceği inancını uyandırmıştır. Dolayısıyla kimliğini kaybetme ve asimle olma korkusu Oset ve Abhaz toplumunu Gürcülere karşı silahlı mücadeleye önemli oranda teşvik etmiştir.

Gamsakhurdia döneminde Gürcistan yönetiminin, Güney Osetya'nın özerk statüsünü kaldırarak bölgeyi doğrudan Gürcistan'a bağlanması yönünde uyguladığı entegrasyon politikasını Osetler, toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak tanımlanan "dikey rekabet" çerçevesinde kendi kimliklerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak görmüşlerdir. Aynı zamanda bu adım, Güney Osetya'daki ayrılıkçı hareketin giderek yükselmesine sebep olmuş ve Osetler, kendi kimliklerini korumak için daha üst bir kimlik kategorisi olan RF dahilinde Kuzey Osetya ile birleşip, birleşik Osetyalı kimliğine yönelmişlerdir. Nitekim bu doğrultuda Osetler Gürcistan'a karşı silahlı mücadeleye girmişler ve Ocak 1991 yılında başlayan silahlı çatışma Temmuz 1992'ye kadar devam etmiştir.

Yine Gamsakhurdia döneminde Gürcistan yönetimi uygulanan ulus-devlet yaratma politikası çerçevesinde Gürcü olmayanları ülkeden göç etmeye zorlamıştır. Gamsakhurdia döneminde başlatılan bu süreçte, 1990-1996 yıllarında 75 bin Osetle beraber farklı etnik gurupların üyeleri Gürcistan'dan göç etmek zorunda bırakmıştır. Gürcü yönetimi bu yolla Gürcistan'da yaşayan azınlık gruplarının genel nüfus içerisinde sahip oldukları nüfus oranını düşürmeye çalışmıştır. Bu durumu Osetler, toplumsal güvenliğe yönelik tehdit olarak algılanan "nüfusun azalması" çerçevesinde kendi kimliklerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak algılanmışlardır.

Abhazya'da ise Şevardnadze döneminde Abhazya'nın özerkliğinin tanındığı 1978 Anayasası'nı yürürlükten kaldırarak bölgeyi doğrudan Gürcistan'a bağlanması yönünde uygulanan entegrasyon politikası, benzer şekilde Abhaz toplumunda da "dikey rekabet" çerçevesinde kimliklerine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak görülmüştür. Bu husus Abhazların daha üst bir kimlik kategorisi olan Rus kimliğine yöneltmiştir.

Bu yönüyle Gürcü-Oset ve Gürcü-Abhaz çatışmaları incelediği zaman, toplumsal güvenlik çerçevesinde sıralanan "göç", "yatay rekabet", "dikey rekabet" ve

“nüfusun azalması” gibi tehditlerin sorunların gelişiminde önemli etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber sorunun güvenlikleştirilmesi hususunda taraflar adına söz söyleme yetkisine sahip olan siyasilerin, söylem yoluyla konuyu varoluşsal bir tehdit olarak güvenlik gündemine dahil edip güvenlikleştirdikleri de tespit edilmiştir. Nitekim ilgili bölümde de verilen söz-eylem örneklerinden de anlaşıldığı üzere ilk olarak Gamsakhurdia yaptığı açıklamalarla sorunu varoluşsal bir tehdit olarak devletin güvenlik gündemine dahil edip güvenlikleştirmiş, benzer şekilde Oset ve Abhaz yöneticiler de o dönemde yaptıkları açıklamalarla sorunun güvenlikleştirilmesine katkıda bulunmuşlardır. Daha sonra Eduard Şevardnadze döneminde özellikle Güney Osetya sorunu her ne kadar karşılıklı müzakerelerle çözülmeye çalışılsa da ılımlı lider Cıbirov’un iktidardan uzaklaştırılarak yerine bağımsızlık taraftarı Eduard Kokoity’nin gelmesi, sorunun Osetler açısından varoluşsal bir güvenlik meselesi olduğunu göstermiştir. Abhazya sorunu açısından ise gelişmeler Güney Osetya’dan farklı olmuştur. Nitekim Şevardnadze iktidara ilk geldiği yıllarda yaptığı açıklamalarla sorunu varoluşsal bir tehdit olarak politik gündeme dahil etmiş ve askeri önlemlerle karşılık vermiştir. Ağustos 1992’de başlayan silahlı çatışmalar Ekim 1993’e kadar devam etmiştir.

Gürcistan’da 2004 yılında yaşanan “Gül Devrimi” ile iktidara gelen Mihail Saakaşvili döneminde her iki sorun tekrar gündeme gelmiştir. Zira Saakaşvili yaptığı açıklamalarla bahsi geçen sorunları, varoluşsal bir tehdit olarak devletin politik gündemine getirmiştir. Buna karşılık Oset ve Abhaz yöneticiler de söylemleriyle bir tehdit inşa süreci gerçekleştirmişlerdir. Nihayetinde her üç tarafın siyasi yöneticilerinin söylemsel olarak inşa ettikleri tehditlerin, politik gündeme dahil ederek olağanüstü yöntemlerin kullanılmasını talep etmelerinin yanı sıra, dinleyici kitlenin de mevcudiyete dair tehdit iddialarını kabul edip acil tedbirleri onaylaması aşaması söz konusu itilaflarda tespit edilip, konunun taraflarca güvenlikleştirildiği kanaatine varılmıştır.

Gürcistan açısından bahsi geçen sorunların güvenlikleştirilerek, çözüm için olağanüstü yöntemlerin kullanılması, her iki bölgenin de kontrolünün kaybıyla sonuçlanmıştır. Nitekim Ağustos 2008’de yaşanan savaş sonucunda RF her iki bölgenin de bağımsızlığını tanımış ve Gürcistan’ın toprak bütünlüğü konusunda geri

dönülmesi zor bir durum ortaya çıkmıştır. Güney Osetya ve Abhazya açısından ise konunun güvenlikleştirilmesinin başarıyla sonuçlandığı söylenebilir. Zira başta Rusya olmak üzere birkaç ülke daha Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını tanımıştır.

Savaş sonrası dönemde Gürcistan'da iktidara gelen yeni yönetim, Saakaşvili yönetiminin sorunlara güvenlikleştirme odaklı bakışının ülkenin toprak bütünlüğünü kaybetmesine neden olduğunu farkederek sorunları diplomatik yollarla çözmeyi tercih etmiştir. Bu doğrultuda yeni yönetimin politikalarını açıklayan dönemin başbakanı Bdzina İvaişvili, "Saakaşvili'nin eylemleri Rusya'nın topraklarımızı işgal etmesine sebep oldu, dolayısıyla eski yönetimin yaptığı hataları tekrarlamadan barışçıl yollarla güç kelimesinden söz etmeden sorunu zamanla çözebiliriz" ifadelerini kullanmıştır. Görüldüğü üzere yeni Gürcü yönetimi, eski yönetimde farklı olarak sorunların güvenlikdışlaştırılarak çözülebileceği kanaatine varmıştır. Fakat Güney Osetya ve Abhazya yönetimleri, sorunun halen aktif bir güvenlik meselesi olduğunu gerekçe göstererek güvenlikleştirme sürecinin devam ettiren açıklamalar yapmışlardır. Bu durum taraflar arasında kalıcı barışın sağlanmasını engellerken ilerleyen dönemlerde de yeni bir çatışma riskinin doğabileceğine işaret etmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AÇIKMEŞE AKGÜL, Sinem, “Güvenlik, Güvenlik Çalışmaları ve Güvenlikleştirme”, **Küresel Siyasete Giriş Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, (Ed. Evren Balta) İletişim Yayınları, İstanbul 2014, s. 241-255.

AÇUGBA, A.T., “İstoriya Abhazii v Datah”, Spravoçnik, Suhum 2011.

AĞACAN, Kamil, “Gürcistan: Çok Milletli Yapıda Devlet İnşa Sürecinin Öyküsü”, **Güney Kafkasa; Toprak Bütünlüğü, Jeopolitik Mücadeleler ve Enerji**, (Der. Cavid Veliyev, Araz Aslanlı) Berikan Yayınevi, Ankara 2011.

ARAS, Bülent-TOKTAŞ, Şule, KURT, Ümit, “Araştırma Merkezlerinin Yükselişi: Türkiye’de Dış Politika Ve Ulusal Güvenlik Kültürü”, SETA Yayınları, Ankara 2010.

ARI, Tayyar “Uluslararası İlişkiler Teorileri Çatışma, Hegemonya, İşbirliği”, MKM Yayıncılık, Bursa 2013.

ATAN, Fatih, “Güney Osetya Katliamı, 8 Ağustos 2008”, Dönence Yayıncılık, İstanbul 2011.

ATAN, Fatih, “Güney Osetya Katliamı, 8 Ağustos 2008”, Dönence Yayıncılık, İstanbul 2011.

AYDINGÜN, Ayşegül-ASKER, Ali, “Gürcistan: De Jure Üniter, De Facto Parçalı”, **Bağımsızlıklarının Yirminci Yılında Azerbaycan, Gürcistan ve Ukrayna, Türk Dilli Halklar – Türkiye İle İlişkiler**, (Ed. İsmail Aydingün, Çiğdem Balım), Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 2012.

BERGLUND, Christofer-BLAUVELT, Timothy K., “Redefining The Nation: From Ethnic Fragmentation To Civic Integration?”, **5 Years Of Independent**

- Georgia: Achievements And Unfinished Projects**, (Ed. Ghia Nodia), Konrad Adenauer Stiftung & Ilia State University Press, Tbilisi 2016.
- BERJE, Adolf, **“Kafkasyalı Dağlı Kavimlerin Kısa Tarihi”**, (Çev. Murat Papşu), Kafkas Derneği Yayınları, Ankara 1999.
- BUZAN, Barry, **“People, States and Fear”**, Wheatsheaf Books, Great Britain 1983.
- BUZAN, Barry, “The Timeless Wisdom of Realism”, Steve Smith, Ken Booth and Marysia Zalevski, **International Theory: Pozitivism and Beyond**, Cambridge University Press, Cambridge 1995.
- BUZAN, Barry-WAEVER, Ole, **“Regions and Powers: The Structure of International Security”**, Cambridge University Press, Cambridge 2003.
- BUZAN, Barry-WÆVER, Ole-WİLDE Jaap de, **“Security A New Framework for Analysis”**, Lynne Rienner Publishers, USA 1998.
- CORNEL, Svante E., **“Small Nations And Great Powers; A Study Of Ethnopolitical Conflict In The Caucasus”**, Routledge Curzon Is An İmprint Of The Taylor & Francis Group, London And New York 2005.
- ÇAPRAZ, Hayri, **“Abaz-Gürcü Çatışmasının Tarihi”**, Uluslararası Kafkasya Kongresi Bildiri Kitabı, Kocaeli Üniversitesi, Nisan 2012.
- ÇELEBİ, Berat Osman, **“Rusya’nın Putin’inden, Putin’in Rusyasına, Parçalanmış Bir İmparatorluğun Bir Lider İle Yeniden Hayat Bulmasının Akademik Derlemesi”**, Kültür Ocağı Vakfı Stratejik Araştırmalar Kürsüsü.
- ÇELİKPALA, Mitat, “Bağımsız Gürcistan’ın 20 Yılı: Başarısız Devlet Mi, Demokratik Model Ülke Mi?”, **Kafkasya’da Değişim Dönüşüm** (Avrasya Üçlemesi III), (Der. Mustafa Aydın), Nobel Yayın, Ankara 2012.
- ÇOÇİEV, B.-DZOEV, M., **“Güney Osetya 1988-1992. Gürcü Saldırıları, Tutanakları”**, Nart yayıncılık, İstanbul 1999.
- ÇOŞKUN BALAMİR, Bezen, “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar”, **Postmodern**

Uluslararası İlişkiler Teorileri-2: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar, (Ed. Tayyar Arı), Dora Yayıncılık, Bursa Ekim 2014, s. 179-202.

ÇYURHER, Kristof, “Gruziya: Vremya Bedstviy (1989-1993)”, **Gosudarstvennost i Bezopasnost: Gruziya Posle “Revolyusii Roz”**, (Der. Bruno Koppitersa, Roberta Legvolda), MTI-Press, London 2005.

DEDEOĞLU, Beril, “**Uluslararası Güvenlik ve Strateji**”, Derin Yayınları, İstanbul 2003.

ELMAS, Salih, “**Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı: Tehdit, Risk ve Risk Toplumu Perspektifinden Güvenlik**”, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, (1. Baskı) Ankara 2013.

GRİGORİANTZ, Alexandre, “**Kafkasya Halkları Tarih Ve Etnografik Bir Sentez**”, (Çev.Doğan Yurdakul), Yeni Binyıl, İstanbul 1999.

HEYWOOD, Andrew, “**Küresel Siyaset**”, (Çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir), Adres Yayınları, Ankara 2011.

HOBBS, Thomas, “**Leviathan**”, (Çev. Semih Lim) Yapı Kredi Yayınları, (6. Baskı) İstanbul 2007.

JR KEGLEY, Charles W., “Neoliberal Challenge to Realist Theories of World Politics: An Introduction”, **Contraversies in International Relations Theory, Realism and Neoliberal Challenge**, (Ed. Charles W. Kegley Jr) St. Martin’s Press, New York 1995.

KANTARCI, Şenol, “Kafkasya’da Etnik Çatışmalar Ekseninde Güney Osetya Sorunu”, **Güney Kafkasa; Toprak Bütünlüğü, Jeopolitik Mücadeleler ve Enerji**, (Der. Cavid Veliiyev, Araz Aslanlı), Berikan Yayınevi, Ankara 2011.

KARABAYRAM, Fırat, “**Güney Kafkasya Jeopolitiğinde Rusya Gerçeği**”, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2011

- KASIM, Kamer, **“Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya: Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Türkiye, Rusya, İran ve ABD’nin Kafkasya Politikası”**, USAK Yayınları, Ankara 2009.
- KURT, Selim, **“Geniş Karadeniz Bölgesindeki Çatışma Noktaları”**, Kriter Yayınevi, İstanbul 2017.
- LORDKİPANİDZE, Mariam-ONHMEZURİ, Georgiy, **“Osetini v Gruzii”**, Kavkaz İ Globalizatsiya, Tom 1, İsveç 2007.
- MORGENTHAU, Hans J., **“Politics Among Nations”**, Alfred A. Knopf, New York 1948.
- NODİA, Gia, **“Konflikt v Abhazii: Natsionalne Proektı i Politicheskie Obstayatelstva”**, Gruzini i Abhazı Put k Primireniyu, Obşaya Redaksiya (B. Koppiters i drugie), Moskva 1998.
- OĞAN, Sinan, **“Kafkasya’da Etnik Çatışmalar Ekseninde ‘Abhazya’ Sorunu”**, **Güney Kafkasa; Toprak Bütünlüğü, Jeopolitik Mücadeleler Ve Enerji**, (Der. Cavid Veliyev, Araz Aslanlı), Berikan Yayınevi, Ankara 2011.
- OKTAY Hasan-CERRAH, Ufuk, **“Uluslararası Politikada Kafkasya”**, Hitabevi Yayınları, Ankara 2018.
- ÖZTÜRK, Ayşe, Zerrin, **“Uluslararası İlişkilerde Güvenliği Yeniden Düşünmek: Geleneksel ve Alternatif Yaklaşımlar,” Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar**, (Der. Tayyar Arı) DORA, Bursa 2014, s. 149-178.
- PAMUK, Mustafa, **“Kafkasya Ve Azerbaycan’ın Dünyü, Bugunu, Yarını”**, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul 1995.
- PAPİASHVİLİ, Nana, **“Diffusion of Ideas of Ethnic Mobilization in Minority Regions: Cases of South Ossetia and Abkhazia”**, Budapest 2007.
- PHİLİPS, L. David, **“Restoring Georgia’s Sovereignty in Abkhazia, Policy Paper”**, The Atlantic Council of The United States, Washington 2008.

- ROE, Paul, **“Ethnic Violence and the Societal Security Dilemma”**, Rautledge, New York 2005.
- SAMUT, Dennis, CVETKOVSKI, Nikola, **“The Georgia - South Ossetia Conflict”**, Verification Technology Information Centre, March 1996.
- SANDIKLI, Atilla, EMEKLİLER, Bilgehan, **“Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm”**, **Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri**, (Ed. Atilla Sandıklı) Bilgesam Yayınları, İstanbul 2012.
- STEANS, Jill, PETTİFORD Lloyd, DIEZ, Thomas, EL-ANİS, Imad, **“An Introduction to International Relations Theory Perspectives and Themes”**, Third Edition, Pearson, Harlow 2010.
- TANRISEVER, Oktay F., **“Güvenlik”**, **Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar**, (Ed. Atilla Eralp) İletişim Yayınları, İstanbul 2005.
- TAŞCI, Aycan, Tekin, **“İki Farklı Pencereden Güney Osetya Sorunu”**, **Uluslararası Kafkasya Kongresi Bildiriler Kitabı**, (Ed. Hasan Çomak, Arda Ercan, Bilge Ercan), Kocaeli 2012.
- TAVKUL, Ufuk, **“Etnik Çatışmaların Gölgesinde Kafkasya”**, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2002.
- TOPÇİŞVİLİ, Roland, **“Osetini v İstoriçeskoy i Sovremennoy Gruzii”**, Nasionalnaya Akademiya Nauk Gruzii, Tbilisi 2019.
- TOTADZE, Anzor, **“The Ossets in Georgia: Myth and Reality”**, Publishing House Universal, Tbilisi 2008.
- UÇGAENKO, Oleksiyoviç, Yuriy, **“Gruziya-Yujnaya Osetiya: İstoriçeskie Pervopriçini Protivostoyaniya”**, Nasionalna Akademiya Upravileniya, Kiev 2013.
- WAAL, De, Thomas, **“Georgia’s Choices: Charting A Future in Uncertain Times”**, Carnegie Endowment for International Peace, Washington 2011.

WALTZ, Kenneth, “Realist Thought and Neorealist Theory”, **The Evolution of Theory in International Relations**, (Ed. Robert L. Rothstein) University of South Carolina Press, Columbia 1992, s. 11-37.

WILLIAMS, Paul D., “Security Studies: An Introduction”, **Security Studies An Introduction**, (Ed. Paul D. Williams), 2nd Edition, Routledge, London-New York, 2013, s. 1-11.

ZVEREV, Alexei, “Ethnic Conflicts in the Caucasus 1988-1994”, **Contested Borders in the Caucasus**, (Ed. Bruno Coppieters), Vubpress, Brussels 1996.

Makaleler

“Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia”, **Report**, Volume II, September 2009.

AÇIKMEŞE AKGÜL, Sinem, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 8, Sayı 30, 2011, s. 43-73.

AĞACAN, Kamil, “Saakaşvili’nin Güney Osetya Operasyonu: Bir Hipotezin Testi”, **Stratejik Analiz**, Cilt 5, Sayı 54, Ekim 2004.

ARAS, Bülent, POLAT, KARAKAYA, Rabia “From Conflict to Cooperation: Desecuritization of Turkey’s Relations with Syria and Iran”, **Security Dialogue**, Volume 39, Number 5, 2008, s. 495-515.

ASLAN, Cahit, “Türk-Rus-Gürcü İlişkilerinin Merkezindeki Ülke: Abhazya”, **Akademik Bakış**, Sayı 16, Nisan 2009, s. 1-13.

ASLANLI, Araz, “Bölgesel ve Küresel Dengeler Açısından Abhazya Sorunu”, **Karadeniz Araştırmaları**, Sayı 5, Bahar-2005, s. 116-136.

BAKAN, Ayşe, Zerrin, “Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Teorileri ve Türkiye’nin Güvenlik Algılamaları,” **21. Yüzyıl**, Cilt 1, Sayı 3, Ekim-Aralık 2007, s. 35-50.

- BAKAN, Selahaddin, ŞAHİN, Sonay, “Uluslararası Güvenlik Yaklaşımlarının Tarihsel Dönüşümü ve Yeni Tehditler”, **The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences**, Volume 4, Number 2, 2018, s. 135-152.
- BALDWIN, David A., “Güvenlik Kavramı”, **Avrasya Dosyası Güvenlik Bilimleri Özel**, Cilt 9, Sayı 2, 2003, s. 5-35.
- BALZACQ, Thierry, “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, **European Journal of International Relations**, Volume 11, Number 2, 2005, s. 171-201.
- BANAİ, Ayelet, KREİDE, Regina, ““Securitization of Migration in Germany: The Ambivalences of Citizenship and Human Rights”, **Citizenship Studies**, Volume 21, Number 8, 2017, s. 903-917.
- BAYLİS, John, “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 18, 2008, s. 69-85.
- BAYSAL, Başar, LÜLECİ, Çağla, “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Yıl 11, Sayı 22, 2015, s. 61-96.
- BERZEG, E. Sefer, “Abhazya’da Neler Oluyor”, **Kafkasya Gerçeği**, Sayı 2, Ekim 1990, s. 1-12.
- BERZEG, Sefer E., “Güney Osetya – Kuzey Osetya ve Gürcü Şovenizmi Üzerine Düşünceler”, **Kafkasya Gerçeği**, Sayı 3, Ocak 1991.
- BİLGİN, Pınar, “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, **Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi**, 8 (14), 2010, s. 30-53.
- BLAUVELT, Timothy, “Abkhazia: Patronage and Power in the Stalin Era”, **Nationalist Papers**, Volume 35, Number 2, 2007, s. 203-232.
- BOOTH, Ken, “Güvenlik ve Özgürleş(tir)me”, (Çev. Çiğdem Şahin), **Avrasya Dosyası**, Cilt 9, Sayı 2, 2003, s. 51-70.

- BOZKURT, SAYNUR, Giray, “Gürcistan’daki Etnik Çatmalar Karşısında Türkiye ve Rusya’nın Tutumu”, **Karadeniz Araştırmaları**, Sayı 19, Güz 2008, s. 1-30.
- BRAUCH, Günter Hans, “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 18, 2008, s. 1-47.
- BUZAN, Barry, “New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century”, **International Affairs**, Vol. 67, No. 3, 1991, s. 431-451.
- BZARTİ, Ruslan, “Osetlerin Tarihi”, Kafkas Dernekleri Federasyonu, <https://www.kaffed.org/bilgi-belge/tarih/item/287-osetlerin-tarihi.html>, Erişim: 03.01.2020
- CANVEREN, Önder, DURAKÇAY, AKGÜL, Fulya, “The Analysis of the Hungarian Government’s Discourse Toward the Migrant Crisis: A Combination of Securitization and Euroscepticism”, **Yönetim ve Ekonomi**, Cilt. 24, Sayı. 3, 2017, s. 857-876.
- CHAMPİON, Marc, “Amerikalı Gözüyle Osetya Sorunu”, **Kafksaya Gerçeği**, Sayı 4, Nisan 1991, s. 31-32.
- CORNEL Svante E., PAPJANEVSKİ, Johanna, NİLSSON, Niklas, “Russia’s War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World”, **Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program – A Joint Transatlantic Research and Policy Center**, August 2008.
- COTTER, John M., “Cultural Security Dilemmas and Ethnic Conflict in Georgia”, **The Journal of Conflict Studies**, Cilt 9, Sayı 1, 1999, <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/4381/5061>, Erişim: 01.02.2020.
- ÇETİNKAYA, Şeref, “Güvenlik Algılaması ve Uluslararası İlişkiler Teorilerinin Güvenliğe Bakış Açıları”, **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 2, 2013, s. 241-260.

- DURAN, Asena, Fatma, “Geçmişten Bugüne Osetya Sorunu”, **Ajanskafkas**, 2019, <http://ajanskafkas.com/makale/one-cikanlar/gecmisten-bugune-osetya-sorunu/>, Erişim: 19.01.2020.
- DURSUN, Rümeysa H., “Realizmin Realist Bir Eleştirisi Olarak Raymond Aron ve Uluslararası İlişkiler Kuramı”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, Cilt 5, Sayı 2, 2017, s. 67-85.
- EYİDOĞAN, Kemal, Bimbaşatı, “Güney Osetya’nın Bağımsızlığı / Tarihi”, **KKC**, <http://kuzeykafkasyacumhuriyeti.org/yazar/bimbasati-kemal-eyidogan/guney-osetyanin-bagimsizligi-tarihi.html> Erişim: 17.02.2020
- FREDERİK, J. ARENDS M., “Homeros’dan Hobbes ve Ötesine: “Güvenlik” Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları”, (Çev. Burcu Yavuz), **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 6, Sayı 22, 2009, s. 3-33.
- GENİLLARD, Ariane, “Oset’ler Tiflis’le Ayrılıklar Derinleştikçe Moskova’yı Tutuyorlar”, **Kafksaya Gerçeği**, Sayı 4, Nisan 1991, s. 33-34.
- GÜNGÖR, Bayram, “Kafkasya Bölgesinde Uluslararası Aktörlerin Değişmeyen Mücadele Alanı: Gürcistan”, **KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 6, 2013, s. 37-54.
- HAFTENDORN, Helga, “The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security”, **International Studies Quarterly**, Volume 35, Number 1, 1991, s. 3-17.
- HERZ, John H., “Idealist Internationalism and the Security Dilemma”, **World Politics**, Volume 2, Number. 2, 1950, s. 157-180.
- HƏSƏNOV, Rauf, “Gürcü-Osetin Münaqişəsi”, **Tarix və Onun Problemləri Jurnalı**, No 1-2, 2009, s. 261-270.
- HUYSMANS, Jef, “RevisitingCopenhagen: Or, On the Creative Development of a Security StudiesAgenda in Europe”, **European Journal of International Relations**, Volume 4, Number 4, 1998, s. 479-505.

International Crisis Group, “Georgia: Avoiding War in South Ossetia”, **Europe Report No 159**, 26 November 2004.

İMANBEYLİ, Vügar, “Acaristan’da Kadife Devrim”, **Anlayış Dergisi**, Haziran 2004, <http://www.anlayis.net/makaleGoster.aspx?dergiid=13&makaleid=3543>, Erişim: 28.02.2020.

KRAUSE, Keith, WILLIAMS, Michael C., “Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods”, **Mershon International Studies Review**, Volume 40, Number 2, 1996, s. 229-254.

KURT, Selim, “Dağlık Karabağ Sorunu’nun Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Analizi”, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, 2017, s. 1-22.

KURT, Selim, “Güvenlikleştirme Kuramı Açısından Rusya Federasyon-Ukrayna Çatışmasını Anlamak”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 75, No 1, 2020, s. 1-30.

KURT, Selim, “Toplumsal Güvenliğin Yükselişi”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, Sayı 37, 2015, s. 359-476.

KÜÇÜKSOLAK, KALKAN, Övgü, “Güvenlik kavramının Realizm, Neorealizm ve Kopenhag Okulu Çerçevesinde Tartışılması”, **Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi**, Cilt 4, Sayı 14, 2012, s. 202-208.

MESJASZ, Czesław, “Security as an Analytical Concept”, **Paper presented at the 5th Pan-European conference on International Relations, in The Hague, Cracow University of economics**, Cracow, Poland, 2004.

NİCHOL, Jim, “Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests”, Congressional Research Service, **CRS Report for Congress**, 29 Ağustos 2008.

O’REİLLY, Ciaran , “Primetime Patriotism: News Media and the Securitization of Iraq”, **Journal of Politics and Law**, Volume 1, Number 3, 2008, s. 66-72.

- ÖZDOĞAN, Mücahit, “Realizm ve Neorealizm Bağlamında Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Anlayışının Değerlendirilmesi”, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1, 2019, s. 1-24.
- ÖZTÜRK, Ahmet, “Rusya-Gürcistan Krizi: Yerel Bir Çatışma, Küresel Yansımalar”, **Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi**, Cilt 4, Sayı 7, 2009, 1-27.
- PETERSEN, Alexandros, “The 1992-93 Georgia-Abkhazia War: A Forgotten Conflict”, **Caucasian Review of International Affairs**, Volume 2 (4), Autumn 2008, s. 9-21.
- PUTKARADZE, Taniel, “Linguistic Situations in Conflict Regions – The Abkhazia Border within Russia according to 1989 Census Data and Politicized Linguistic Maps”, **SKASE Journal of Theoretic Linguistics**, , Volume 5, Number 1, 2008, s. 87-97.
- ROTHSCHILD, Emma, “What Is Security?”, **Daedalus**, Volume 124, Number 3, 1995, s. 53-98.
- SANCAK, Kadir, “Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü”, **KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 6, 2013, s. 123-134.
- STARNİK, Laura, “Bizim Yolumuz İç Savaştan Geçer: Gürcü Milliyetçisi Zvaïd Gamsakhurdia ile Bir Röportaj”, **Kafkasya Gerçeği**, Sayı 3, Ocak 1991.
- ŞENER, Bülent, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Güvenlik Birimleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, 2017, s. 1-30.
- TOPÇİŞVİLİ Roland, “Osetini v Gruzii: Mif i Realnost”, **Tbilissikiy Gosudarstvenniy Universitet İm. İnvane Djavahişvili Gelatskaya Akademiya Nauk**, 2009.
- TÜYSÜZOĞLU, Göktürk, “Karadeniz Havzası’ndaki Çatışma Gerçekliğinin Güvenikleştirme Yaklaşımı Çerçevesinde Anlamlandırılması”, **Karadeniz Araştırmaları**, Sayı 41, 2014, s. 87-109.

- ULLMAN, Richard H., “Redefining Security”, **International Security**, Volume 8, Nounber 1, 1983, s. 129-153.
- WAEVER, Ole, “Securitisation: Taking stock of a research programme in Security Studies”, <https://docplayer.net/62037981-Securitisation-taking-stock-of-a-research-programme-in-security-studies.html>, Erişim: 15.02.2020.
- WAEVER, Ole, “Securitization and Desecuritization”, https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/872615/mod_resource/content/1/Waever.pdf, Erişim: 14.02.2020.
- WAEWER, Ole, “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, **Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi**, Cilt 5, Sayı 18, 2008, s. 151-178.
- WAKİZAKA, Keisuke, “Gürcistan Osetlerinde Kimlik: Lagodekhi ve Kaspi Örneği”, **VAKANÜVİS-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt 2, Kafkasya Özel Sayısı, 2017, s. 636-658.
- WALT, Stephen, M., “ Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı”, **Avrasya Dosyası Güvenlik Bilimleri Özel**, Cilt 9, Sayı 2, 2003, s. 71-107.
- WILLİAMS, C. Michael, “Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics”, **International Studies Quarterly**, Volume 47, Number 4, 2003, s. 511-531.
- WOLFERS, Arnold, “ ‘National Security’ as an Ambiguous Symbol”, **The Academy of Political Science**, Volume 67, Number 4, 1952, s. 481-502.
- YAPICI, İrem, Merve, “Kafkasya’nın Sorunlu Bölgesi: Güney Osetya”, **Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları**, Cilt 2, Sayı 3, 2007, s. 71-104.
- YILDIRIM, Remzi, “Güney osetya’nın Kronolojik Siyasi tarihi”, **Alan Kùltür ve Yardım Vakfı**, <http://www.alanvakfi.org.tr/guney-osetyanin-kronolojik-siyasi-tarihi>, Erişim: 28.02.2020.

YILDIRIM, Remzi, “Güney osetya’nın Kronolojik Siyasi tarihi”, **Alan Kültür ve Yardım Vakfı**, <http://www.alanvakfi.org.tr/guney-osetyanin-kronolojik-siyasi-tarihi>, Erişim: 28.02.2020.

ZENGİNOĞLU, Samet, “Avrupa Ve Göç: Tehdit Olgusuna Yönelik Teorik ve Politik Bir Analiz”, **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1, 2019, s. 42-49.

Tezler

PAPİASHVİLİ, Nana, “Diffusion of Ideas of Ethnic Mobilization in Minority Regions: Cases of South Ossetia and Abkhazia”, **Central European Department of International Relations and European Studies**, Yüksek Lisans Tezi, Budapest 2007.

TÜYSÜZOĞLU, Göktürk, “Karadeniz Havzasında Rekabet Analizi; İşbirliği Söylemlerinin Bölgesel Çatışma Beklentilerine Yansıması”, **Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012.

Elektronik Kaynaklar

“Abhaziya i Yujnaya ne budut nahoditsya v sostave Gruzii – Bagapş”, **RIA Novosti**, 25.08.2008, <https://ria.ru/20080825/150643940.html>, Erişim: 14.12.2020.

“Abhazskaya storona kontroliruet Kodori”, **Civil Georgia**, 12.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173129>, Erişim: 13.05.2020.

“Abhazskie silı atakovali Verhnee Kodorskoe uşele”, **Civil Georgia**, 09.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173044>, Erişim: 13.05.2020.

“Abhazya Tarihi”, **Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi**, http://abhazya.org/wp/?page_id=292, Erişim: 18.05.2020.

“Abkhazia election debacle presents Russia with difficult choices”, **Eurasia Net**, 20.10.2004, <https://www.refworld.org/docid/46a4853d32.html>, Erişim: 16.05.2020.

“Aslan Bjaniya vstupil v doljnost prezidenta Abhazii”, **Radio Sputnik**, 23.04.2020, <https://radiosputnik.ria.ru/20200423/1570457693.html>, Erişim: 10.12.2021.

“Bagapş prosit Rossiyu priznat nezavisimost Abhazii”, **Civil Georgia**, 20.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173247>, Erişim: 17.05.2020.

“Bagapş: Suhumi napravlyayet silı v Kodori”, **Civil Georgia**, 10.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173058>, Erişim: 12.05.2020.

“Bagapş: vstuplenie Gruzii v NATO sozdast ugrozu dlya Severnogo Kavkaza”, **RIA Novosti**, 11.09.2008, <https://ria.ru/20080911/151178642.html>, Erişim: 20.12.2020.

“Bjaniya prizval Gruziyu priznat nezavisimost Abhazii”, **RIA Novosti**, 23.03.2020, <https://ria.ru/20200323/1568999972.html>, Erişim: 09.12.2021.

“E. Kokoytı: Yujnaya Osetiya prekraşaet otnoşeniya s Gruzıey”, **Civil Georgia**, 12.06.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161438>, Erişim: 17.03.2020.

“Garibaşvili: Gruziya ni poydet na kompromissı v voprose tseloctnosti”, **RIA Novosti**, 25.11.2014, <https://ria.ru/20141125/1034994982.html>, Erişim 10.12.2020.

“Gruziya reşila vosstanovit konstitutsionnyy poryadok v Yujnoy Osetii – zayavil M. Kuraşvili”, **Civil Georgia**, 07.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/172986>, Erişim: 07.03.2020.

“Güney Osetya’da Neler Oluyor”, https://diplomatikgozlem.com/_haber/guney-oseya-da-neler-oluyor, Erişim: 09.02.2020.

“İvanaşvili: Abhaziya i Yujnaya Osetiya vernutsya v sostav Gruzii mirnim putem”, **RIA Novosti**, 09.06.2016, <https://ria.ru/20160609/1445099755.html>, Erişim: 24.12.2021

“İvanaşvili: Abhaziya i Yujnaya Osetiya vernutsya v sostav Gruzii mirnim putem”, **RIA Novosti**, 09.06.2016, <https://ria.ru/20160609/1445099755.html>, Erişim: 24.12.2021.

“İvanişvili predlojil dialog Abhazii i Yujnoy Oseti”, **Radio Svaboda**, 09.08.2013, <https://www.svoboda.org/a/25071056.html>, Erişim: 24.12.2021.

“İvanişvili: Deystviya Saakaşvili pozvolili Rossii okkupirovat naşı territorii”, **Civil Georgia**, 24.10.2012, <https://civil.ge/ru/archives/179850>, Erişim: 09.12.2020.

“İvanişvili: dlya vozvraşeniya Abhazii i Yujnoy Osetii nujno vremiya”, **RIA Novosti**, 05.02.2013, <https://ria.ru/20130205/921358324.html>, Erişim: 24.12.2021.

“İvanişvili: Gruziya gatova k pryamomu dialogu s abhazami i osetinami”, **RIA Novosti**, 09.08.2013; <https://ria.ru/20130809/955310807.html>, Erişim: 24.12.2021.

“İvanişvili: Gruziya ni namerena siloy vozvraşat Abhaziyu i Yujnuyu Osetiyu”, **RIA Novosti**, 06.08.2013, <https://ria.ru/20130806/954577539.html>, Erişim: 20.12.2021.

“Kandidatı v glavı Abhazii razošlis vo vzglyadah na otnoşeniya s Gruzıey”, **RIA Novosti**, 21.03.2020, <https://ria.ru/20200321/1568935743.html>, Erişim: 09.12.2021.

“Kandidatı v glavı Abhazii razošlis vo vzglyadah na otnoşeniya s Gruzıey”, **RIA Novosti**, 21.03.2020, <https://ria.ru/20200321/1568935743.html>, Erişim: 09.12.2021

“Khadjimba: dogovorom s RF o kollektivnih VS Abhaziya obezopasit sebya”, **RIA Novosti**, 24.11.2014, <https://ria.ru/20141129/1035747061.html>, Erişim: 12.12.2020.

“Liderı RF i Abhazii podpisali dogovor o strategičeskom partnerstve”, **Ria Novosti**, 24.11.2014, <https://ria.ru/20141124/1034869132.html>, Erişim: 11.12.2020.

“M. Saakaşvili oznakomil PACE s mirnım planom po Yujnoy Osetii”, **Civil Georgia**, 26.01.2005, <https://civil.ge/ru/archives/163015>, Erişim: 04.03.2020.

“M. Saakaşvili: silnaya ekonomika pomojet vernut poteryannie territorii”, **Civil Georgia**, 24.05.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161305>, Erişim: 11. 03.2020.

“Mihail Saakaşvili dal prisyagu narodu Gruzii”, **Civil Georgia**, 24.01.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160397>, Erişim: 08.03.2020.

“Obyavlenı rezultatı alternativnih vıborom v Yujnoy Osetii”, **Civil Georgia**, 16.11.2006, <https://civil.ge/ru/archives/168373>, Erişim: 07.03.2020.

“Oppozitsiya v Gruzii nabrala %54,85 po itogam podsčeta 100% golosov” **RIA Novosti**, 05.10.2012, <https://ria.ru/20121005/767020512.html>, Erişim: 23.12.2021.

“Parlament Gruzii prinyal postanovlenie o vıvode mirotvortsev iz konfliktnih zon”, **Civil Georgia**, 18.07.2006, <https://civil.ge/ru/archives/167321>, Erişim: 05.03.2020.

“Po danım TSİK Gruzii, %7 barter preodoleli liş dve parti”, **Civil Georgia**, 31.03.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160907>, Erişim: 27.02.2020.

“Pravilajizni Vladislava Ardzinba”, **Sputnik**, 14.05.2018, <https://sputnik-abkhazia.ru/Abkhazia/20180514/1023941574/pravila-zhizni-vladislava-ardzinba.html>, Erişim: 15.04.2020.

“Prezident Abhazii: Ot zavoevannoy svobody mı ne otstupim in na şag”, **regnum**, 30.09.2007, <https://regnum.ru/news/polit/892302.html>, Erişim: 13.05.2020.

“Prezident namerevaetsya usilit boesposobnost strani”, **Civil Georgia**, 02.04.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160920>, Erişim: 09.03.2020.

“Protseduripo-abhazski”, **Rossiyskaya Gazeta**, 22.07.2004, <https://rg.ru/2004/07/22/ardzinba.html>, Erişim 07.05.2020.

“RF podpisala soglaşeniya s Abhaziey i Yujnoy Osetiey ob ohrane gosgranish”, **RIA Novosti**, 30.04.2009, <https://ria.ru/20090430/169655273.html>, Erişim: 08.12.2020.

“Rossiya pristupaet k legalizatsii otnoşeniy s Abhaziey i Yujnoy Osetiey”, **Civil Georgia**, 16.04.2008, <https://civil.ge/ru/archives/172047>, Erişim: 09.03.2020.

“Rossiya vvela dopolnitelnye silı v Abhaziyu”, **Civil Georgia**, 11.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173082>, Erişim: 16.05.2020.

“Rukovodstvo Yujnoy Osetii opasaetsya napadeniya”, **Civil Georgia**, 29.01.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160435>, Erişim: 07.03.2020.

“Saakaşvili gavarit o svoih prioritetah”, **Civil Georgia**, 05.01.2004, <https://civil.ge/ru/archives/160272>, Erişim: 08.03.2020.

“Saakaşvili obeşayet vosstanovit kontrol nad Tshinvalskim regionom”, **Civil Georgia**, 10.07.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161607>, Erişim: 04.03.2020.

“Saakaşvili vıstupayet s novimi mirnimi initsnativami v otnoşenii Abhazii”, **Civil Georgia**, 28.03.2008, <https://civil.ge/ru/archives/171921>, Erişim: 13.05.2020.

“Samoprovozglaşennıe Abhaziya i Yujnaya Osetiya prosyat priznaniya”, **Civil Georgia**, 22.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173266>, Erişim: 17.05.2020.

“Situatsiya vokrug Yujnoy Osetii uslojiyaetsya”, **Civil Georgia**, 14.06.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161419>, Erişim: 17.03.2020.

“South Ossetia Holds Independence Referendum”, **RadioFreeEurope/RadioLiberty**, <https://www.rferl.org/a/1072666.html>, Erişim: 28.02.2020.

“Statement by President of Russia Dmitry Medvedev”, **President of Russia**, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/1222>, Erişim: 11.03.2020.

“Statement by President of Russia Dmitry Medvedev”, **President of Russia**, <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/1222>, Erişim: 11.03.2020.

“Storoni podpisali promejutuçnoe soglaşenie”, **Civil Georgia**, 16.07.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161662>, Erişim: 04.03.2020.

“Suhumi ne prinimaet mirnyy plan Tbilisi”, **Civil Georgia**, 02.02.2006, <https://civil.ge/ru/archives/166937>, Erişim: 20.05.2020.

“Tibilov ni verit, şto Gruziya, izmenit politiku v otnoşenii Tsinala”, **RIA Novosti**, 23.08.2013, <https://ria.ru/20130823/958204639.html>, Erişim: 18.12.2021.

“V MİD Yujnoy Osetii zayavili, şto ona nikogda bolşe ne budet çastyu Gruzii”, **RIA Novosti**, 15.07.2019, <https://ria.ru/20190715/1556529048.html>, Erişim: 09.11.2021.

“V MİD Yujnoy Osetii zayavili, şto ona nikogda bolşe ne budet çastyu Gruzii”, **RIA Novosti**, 15.07.2019, <https://ria.ru/20190715/1556529048.html>, Erişim: 09.11.2021.

“V novom kabmine hotyat sdelat Gruziyu privilekatelnoy dlya Abhazii i Yuo”, **RIA Novosti**, 18.10.2012, <https://ria.ru/20121018/903949613.html>, Erişim: 11.12.2022.

“V Tshinvali prošli vıborı v mestnyy parlament”, **Civil Georgia**, 24.05.2004, <https://civil.ge/ru/archives/161299>, Erişim: 12.03.2020.

“Zayavlenie Prezidenta Rossii D.A. Medvedeva v svyazi situatsiey v Yujnoy Osetii”, **Civil Georgia**, 08.08.2008, <https://civil.ge/ru/archives/173022>, Erişim: 07.03.2020.

AMÇABADZE,

Georgiy,

“İzüçenie Voprosov Etničeskoy İstorii Abhazov na Fone Gruzino-

Abhazskovo Konflikta”,

Abhazskaya

İnternet-Biblioteka,

http://apsnyteka.org/1210-anchabadze_g_statı.html, Erişim: 18.05.2020.

Argumentı i Faktı, “100 dney, pravleniya E. Şevardnadze. Gruziya: şaşlık iz protivoreçiy”, No 28, 29.07.1992, <https://aif.ru/archive/1654074>, Erişim: 29.04.2020.

CERGENİA, Anri, “Abhazya-Gürcistan İlişkilerinin Hukuki Yapısı Ve Gelişimi”, Circassian Center, <http://circassiancenter.com/tr/abhazya-gurcistan-iliskilerinin-hukuki-yapisi-ve-gelisimi/>, Erişim: 18.05.2020.

CORSO, Molly, “Georgian President unveils South Ossetia peace plan”, **Refworld**, <https://www.refworld.org/docid/46a484ae5.html>, Erişim: 22.03.2020;

CUTST, Shanahan, M., Noelle, “Enemies Through The Gates: Russian Violations of International Law in the Georgia/Abkhazia Conflict”, **Case Western Reserve Journal of International Law**, Volume 40, 2007-2008, s. 281-310.

FREESE Theresa, “Abkhazia: At War With Itself”, **Eurasia Net**, 03.12.2004, <https://eurasianet.org/abkhazia-at-war-with-itself>, Erişim: 16.05.2020.

FÜLLER, Liz, “Analysis: Abkhazia, South Ossetia Reject Georgian President's New Peace Plan”, **Radio Free Europ/Radio Liberty**, 24.09.2004, <https://www.rferl.org/a/1054992.html>, Erişim: 18.05.2020.

FÜLLER, Liz, “Georgia: Tbilisi meeting raises hopes of resolving Abkhaz conflict”, **reliefweb**, 17.05.2006, <https://reliefweb.int/report/georgia/georgia-tbilisi-meeting-raises-hopes-resolving-abkhaz-conflict>, Erişim: 20.05.2020.

HEWITT, George, “Why Independence For Abkhazia Is The Best Solution”, <https://abkhazworld.com/aw/analysis/5-independence-best-solution>, Erişim: 26.05.2020;

<http://abhazya.org/wp/>, Erişim: 11.04.2020.

https://en.wikipedia.org/wiki/Susan_Brownmiller, Erişim: 05.06.2020.

<https://pdfs.semanticscholar.org/83c7/d0e06bb5038fc80e0be62e3d436f951177e4.pdf>, Erişim: 11.02.2020.

<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim: 13.02.2020.

https://tasam.org/tr-TR/Icerik/719/abhazya_ve_gurcistanin_hukuksal_iliskileri,

Erişim: 28.04.2020.

https://tr.wikisource.org/wiki/Abhazya_Cumhuriyeti_Anayasas%C4%B1, Erişim: 25.05.2020.

<https://www.osce.org/georgia-closed> Erişim: 13.01.2020.

International Crisis Group, “Georgia’s South Ossetia Conflict: Make Haste Slowly”, **Europe Report No 183**, 7 June 2007.

KOÇİEVA, İnga, MARGİEV, Aleksey, “Gruziya: Etniçeskie Çistki v Otnoşenii Osetin”, <https://docplayer.com/29242819-Gruziya-etnicheskie-chistki-v-otnoshenii-osestin.html>, Erişim: 11.03.2020.

- LAKOBA, Stanislav, “Abkhazia is Abkhazia”, <https://abkhazworld.com/aw/conflict/740-abkhazia-is-abkhazia>, Erişim: 25.04.2020.
- NODİA, Ghia, “The Conflict in Abkhazia: National Projects and Political Circumstances”, <https://burusi.wordpress.com/2011/08/09/ghia-nodia-3/>, Erişim: 25.05.2020.
- PAPŞU, Murat, “Gürcistan-Abhazya Anlaşmazlığı Dünyü, Bugünü, Çözüm Perspektifleri”, **Kafkas Dernekleri Federasyonu**, <https://www.kaffed.org/bilgi-belge/abhazya/item/85-gurcistan-abhazya-anlasmazliginin-dunu.html>, Erişim: 11.05.2020.
- PEUCH, Christophe, Jean, “Bagapsh Set For Landslide Victory In Abkhazia”, **Radio Free Europ/Radio Liberty**, 13.01.2005, <https://www.rferl.org/a/1056830.html>, Erişim: 16.05.2020.
- PEUCH, Christophe, Jean, “Georgia: Saakashvili Offers To Open Reunification Talks With Abkhazia, South Ossetia”, **Radio Free Europ/Radio Liberty**, 26.05.2004, <https://www.rferl.org/a/1052980.html>, Erişim: 19.05.2020.
- PEUCH, Christophe, Jean,, “Georgia: Controversy Grows Over Abkhaz Presidential Election”, **Radio Free Europ/Radio Liberty**, 05.10.2004, <https://www.rferl.org/a/1055164.html>, Erişim: 18.05.2020.
- PLATNİKOV, Dmitry, “Kavkazskiy Raskol”, <https://lenta.ru/articles/2019/04/13/tbilisi/>, Erişim: 12.02.2020.
- SEİTLİNGER, Jean, “Conflicts in Transcaucasia”, <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=7753&lang=EN>, Erişim 15.04.2020.
- Stockholm International Peace Research Institute, Yearbook 2009, Tablo 5A.4, s. 241, <https://www.sipri.org/sites/default/files/SIPRIYB0905A.pdf>, Erişim: 21.05.2020.
- TAYMAZ, Erol, “Bağımsızlıktan Sonra Abhazya ve Güney Osetya’yı Anlamak”, <http://bianet.org/biamag/diger/116576-bagimsizliktan-sonra-abhazya-ve-guney-osetyayi-anlamak>, Erişim: 21.05.2020.